Heraldry

Exploring Legends and Symbols

Kuszaba / Paprzyca in Armorials

II. Sources

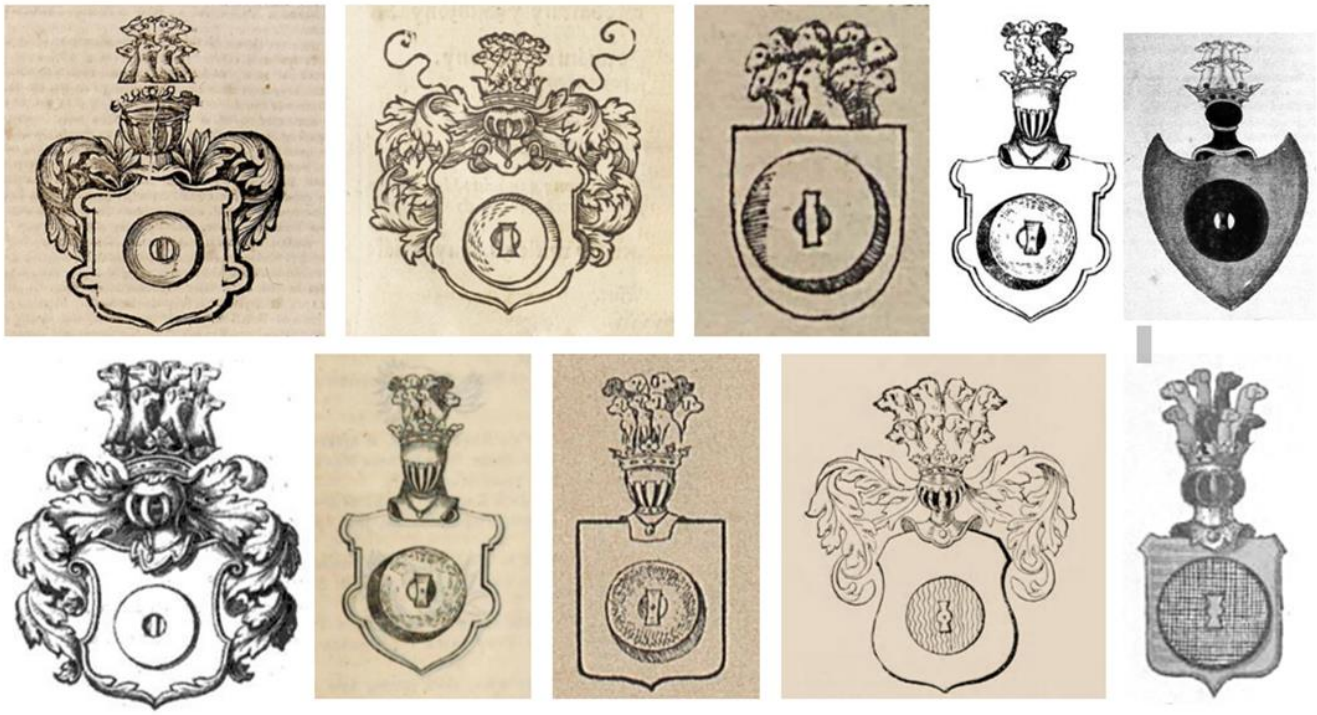

HERALDRY

Year	Author	Title and sources	Pages
1518	Mikuláš Klaudyán	Map of Bohemia	5
1520	Manuscript Chigi	*Manuscript Chigi.Q.II.51. 29v-33v - Rekopis – Dlugosz* - page nn (34)	7
1562	Ambrosius Marcus de Nissa	*Armia Regni Poloniae* - page 70 (75)	9
1575	Unknown	*Arma baronum Regni Poloniae per Joannem Długosz descripta – Rekopis Warszawa* - page 36 (31)	10
1578	Bartosz Paprocki	*Gniazdo cnoty zkąd herby rycerstwa slawnego Krolestwa Polskiego* - page 1055 (265) and page 1245 (453)	12
1584	Bartosz Paprocki	*Herby rycerztwa polskiego na pięcioro xiąg rozdzilone* - page 502 and 722	15
c.1660	Unknown	*Stemmata Nobilium Regni Poloniae* - page 254 (487)	20
1641-43	Simon Okolski	*Orbis Polonus* – manuscript - page 78r	16
1696	Waclaw Potocki	*Poczet herbów szlachty Korony Polskiey i Wielkiego Xsięstwa Litewskiego* - *pages 12 (regiestr), 430 (443), 431 (444), 432 (445), 433 (446)*	18

HERALDRY

1702-50	Unknown	*Nobilis Polonie avitis equitum stemmatibus insignita, bellatrix Sarmatia gentilitiis heroum armis munita, dives aurea libertate Lechia patriis regum monilibus adornata* - Manuscript - page 127 (253)	21
1705	Antoni Swach	*Herby Polskie – Poznan* - pages 39-40	22
1738	Ks. Kacper Niesiecki	*Korona polska przy złotey wolnosci starożytnemi rycerstwa polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego kleynotami* – Lwów - T.2 page 754	23
1740	Ks. Kacper Niesiecki	*Korona polska przy złotey wolnosci starożytnemi rycerstwa polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego kleynotami* – Lwów - T. 3 - Pages 559-560 and pages 561-562	24
1760	*Antoine-René d'Argenson*	*Manuscript Recueil d'armoiries polonaises* - page 53 and page 54	28
1763	Ks. Benedykt Chmielowski	*Zbiór krótki herbów polskich, oraz wsławionych cnotą i naukami Polaków* – Warszawa - page 247, page 248, page 422	30
1789	Ewarist Andrzej Kuropatnicki	*Wiadomość o Kleynocie Szlacheckim Oraz Herbach Domów Szlacheckich Koronie Polskiey i Wielkim Xięstwie Litewskim – Warszawa* - vol.I page 14 (19) vol. II page 29 (259) and page 38 (268), vol. III page 78 (180) and page 55 (157)	33
1790	Piotr Malachowski	*Zbior Nazwisk Szlachty Opisem Herbow własnych Familiom zostającym w Krolestwie Polskim, i Wielkim Xięstwie Litewskim* – Łuck - Tome I page 194 (101) and page 272 (140), Tome 2 R-Z page 72 (113) and page 99 (126)	39

HERALDRY

1805	Piotr Nalecz Malachowski	*Zbior Nazwisk Szlachty z Opisem Herbow własnych Familiom zostającym w Krolestwie Polskim, i Wielkim Xięstwie Litewskim* – Łuck - page 250, page 667 (668), page 710 and page 711	43
1841	Jan Nepomucen Bobrowicz	*Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza* – Lipsk - T. 7 pages 248, 249, 250, 251 and 252	45
1851	Józef Muczkowski	*Rozmaitości historyczne i bibliograficzne. Z. 2, Wiadomość o rękopismach historyi Długosza jego Banderia Prutenorum tudzież Insignia seu clenodia Regni Poloniae* – Kraków - page 139 and table 10r	48
1856	Joachim Lelewel	*Polska, dzieje i rzeczy jej* – Poznan - T.4 pages 303 and 305	51
1858	Kazimierz Turowski	*Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego* - page 633 and 634	52
1859	Franciszek Hipolit Stupnicki	*Herbarz polski i imionospis zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów: ułożony porządkiem alfabetycznym* – Lwów - vol. II page 83, page 222 and page 223	58
1888	Franciszek Ksawery Piekosinski	*Studya Heraldyczne - o dynastycznym szlachty polskiej pochodzeniu* – Kraków - page 224 and 264	60
1890	Antoni Małecki	*Studya Heraldyczne* - Lwów/Warszawa - Vol. I page 331	61
1900	Emilian Żernicki-Szeliga	*Der polnische Adel und die demselben hinzugetretenen andersländischen Adelsfamilien : General-Verzeichniss – Hamburg* - vol. 1 page 489 (501) - vol. 2 page 139 (143) and 179 (183)	65

HERALDRY

1904	Emilian von Zernicki-Szeliga	*Die Polnichen Stammwappen ihre Geschichte und ihre Sagen* – Hamburg - pages 62-63 (76-77) and plate VIII (221)	67
1905	Franciszek Piekosiński	*Herbarz szlachty polskiej wieków średnich* - Kraków - pages 127, 223, 224, 267	72
1906	Juliusz Ostrowski	*Księga herbowa rodów polskich* – Warszawa - Part I, booklet XII, pages 427 and 428 or text page 253 (1235) images page 427 (1141) and page 428 (1143)	62
1908	Wiktor Wittyg, Stanisław Dziadulewicz	*Nieznana szlachta polska i jej herby* – Kraków - pages 220, 419, 431	75
1908	Zbigniew Leszczyc	*Herby szlachty polskiej* – Poznan - T.2 page 254 (28), 344 and table LXI	73
1909	Teodor Chrząński	*Tablice odmian herbowych* – Warszawa - tabl. XIV	76
1911	Franciszek Piekosiński	*Poczet rodów szlachty polskiej wieków średnich*. Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie – Lwów - Tom II. Lwów 1911 – page 32 (38).	77
1926	Helena Polaczkówna	*Stemmata Polonica rękopis nr 1114 klejnotów Długosza w Bibliotece Arsenału w Paryżu* – Lwów - page 59 (59) and page 89 (89).	78
1931	Marian Friedberg	*Klejnoty Długoszowe - Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego w Lwowie* – Lwów - T.10 - pages 17 (21), 22 (25), 26 (29), 42 (45), 78-79 (81-82), 102	80

Marie-Jeanne C. Ksiazyk - Michał Niwiński

Sources AGAD, polona.pl and other libraries.

updated November 2021

Work in progress.

You are welcome to complete.

contact@ksiazyk.com

1518

Mikuláš Klaudyán

Map of Bohemia

Klaudyań Map

This document is the earliest map of Bohemia. The author, Mikuláš Klaudyán was scholar in Mladá Boleslav (today in Czech Republic). The map was printed in Nuremberg with a 1:685000 scale. This is also the oldest known map of a whole country. The quality of the details make this document an exceptional value in European heritage.

King Louis II of Hungary and Bohemia is pictured at the top. He was the grandson of Casimir IV Jagiellon, King of Poland. All Polish heraldists confirm that the Kuszaba/Parzyca Clan originates from Bohemia.

Therefore, the Klaudyán Map has a special interest for our heraldry researches. This document pictures a coat of arms with a millstone, confirming the origins of the Polish Kuszaba/Paprzyca Clan. in Bohemia the family of Woitmole or Weytmille, which is used as a coat of arms in Red leads a silver millstone.

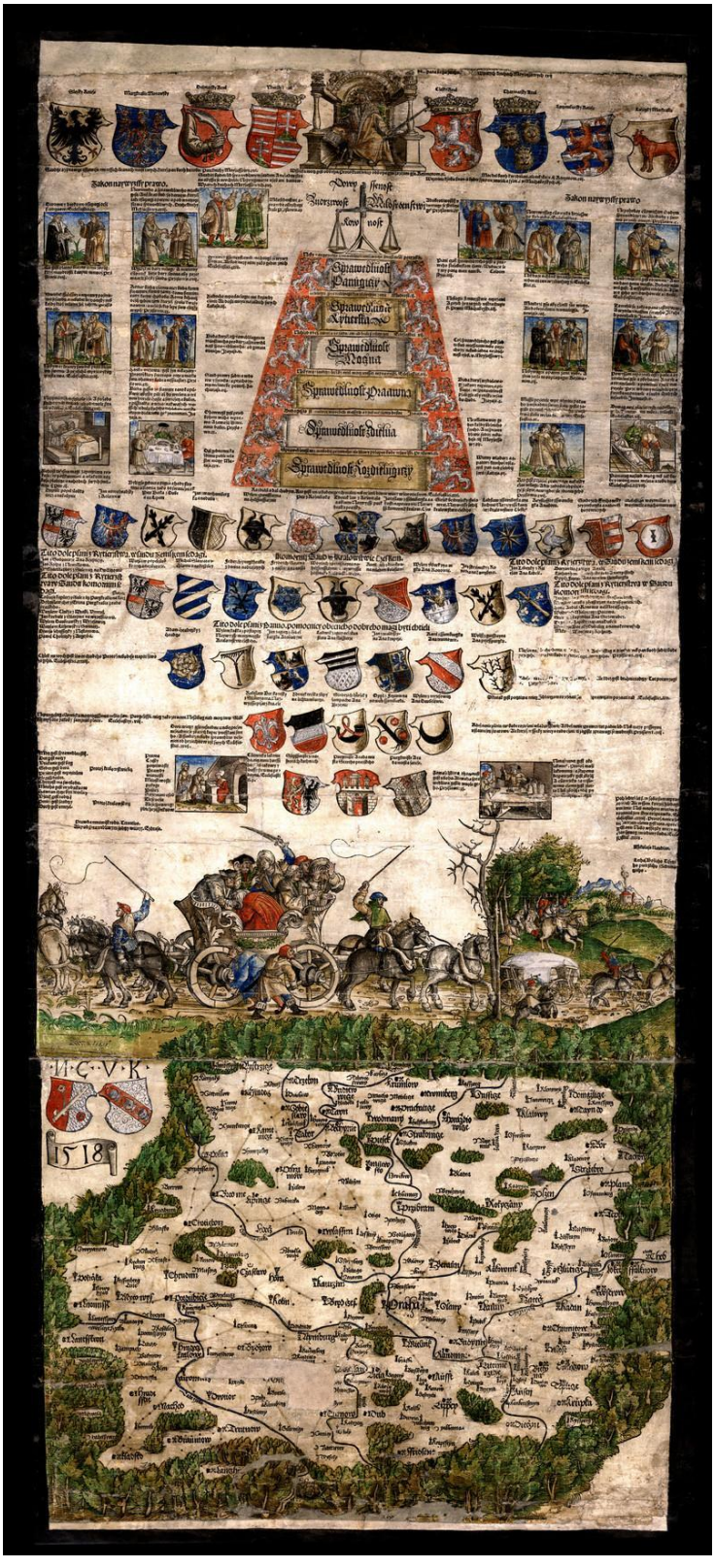

In the Bulletin SKIP, Mrs Eva Novotná examines the Klaudyán Map. She writes (translate):

"*There are a number of thirteen coats of arms of lords and six names of knights sitting in the provincial court, as well as a series of nine coats of arms of lords and sixteen names of knights and lords sitting in the chamber court. The author described the coats of arms of seven lords, five knights and three royal cities (Kutná Hora, the Old Town of Prague and Žatec) as "helpers of the good*."

One of these coat of arms has a millstone similar to the Kuszaba/Paprzyca symbol. Early heraldists confirm this use of the millstone by families in Prussian Silesia and Bohemia.

We express our deepest gratitude to Mrs Eva Novotná, Ph.D., Director of Map Collection and Head of Geographical Library of the Charles University Faculty of Science in Prague. Her kind attention was precious to understand the Klaudyán Map, a most unique document for European Heritage.

c. 1520

author unknown

Manuscript Chigi

Manuscript Chig.Q.II.51., 29v-33v., "Chigi" (Ch.), c. 1513-1529

page NN (35)

Chigi

This manuscript from the Chigi Collections belongs to the Biblioteca Apostolica Vaticana (Vatican Library) in Roma. The unknown author wrote this document between 1510 and 1530. There is no page number.

Herbs are listed in the section "*Arma Baronus Regni Polonie*". This herb listing has no alphabetical order and the author begins with Thopor (Topor).

The Chigi Library

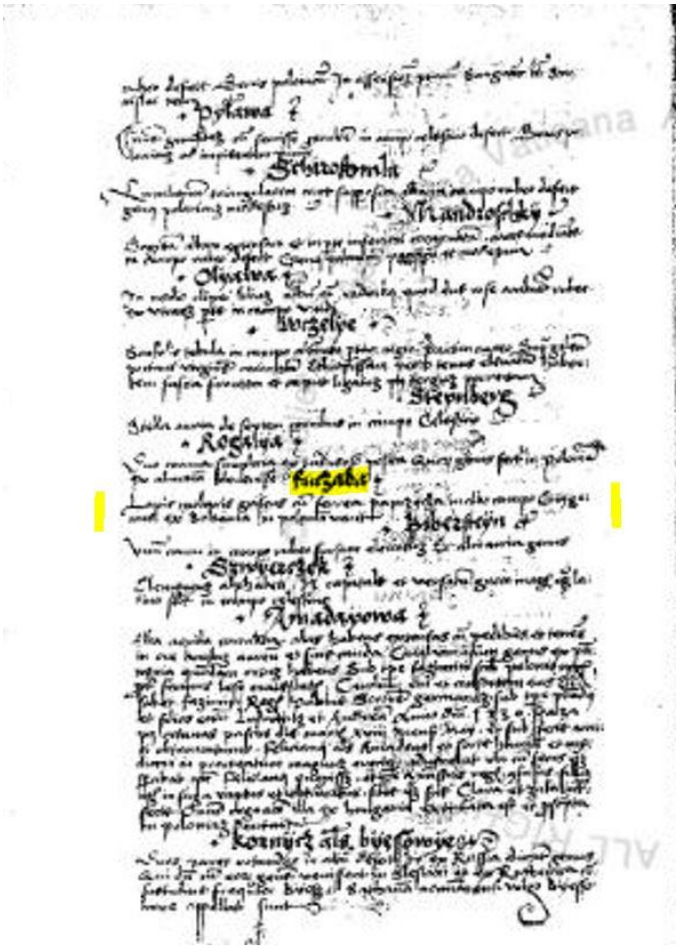

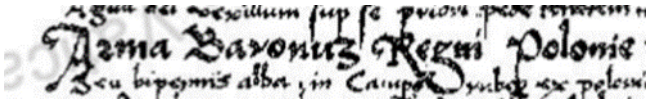

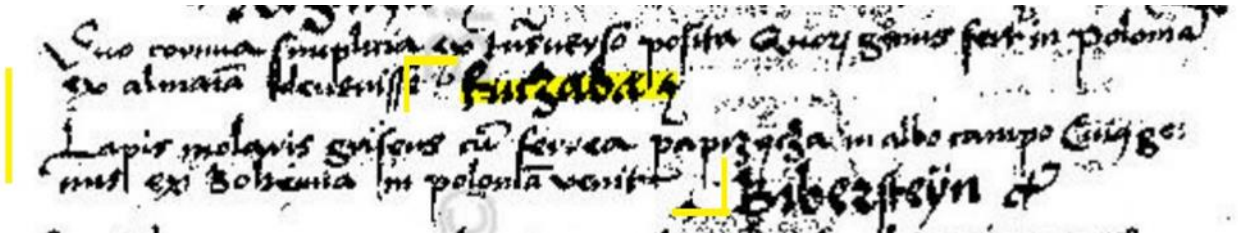

Chigi

In this Latin text, the author writes ***Ruszaba*** and uses the Polish word ***paprzycza***, paving the way for a future alternative use of **Paprzyca** to identify the **Kuszaba** Herb. The author also mentions origins in Bohemia.

The borders of Bohemia (either as a Czech region or as a kingdom) have been much contested in the History of Central Europe.

The Chigi Library

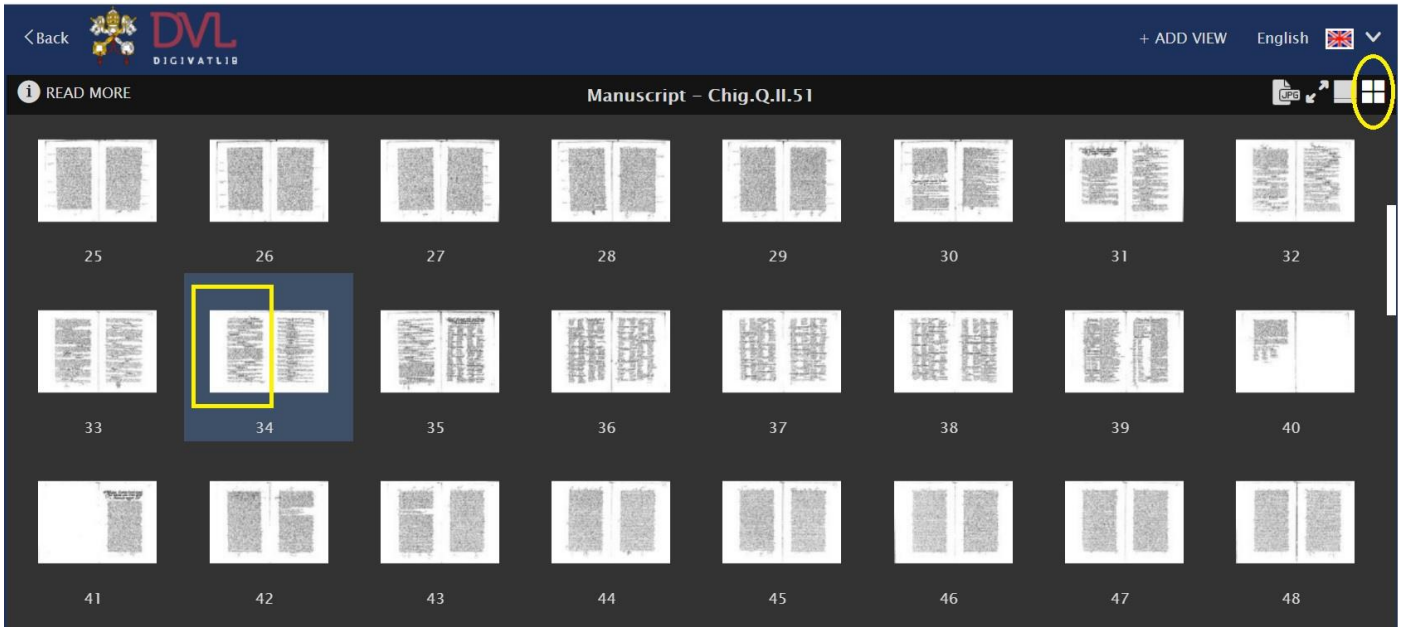

► Tips to find Kuszaba in the scan of the Chigi Manuscript

c. 1562

Ambrosius Marcus de Nissa

Armia Regni Poloniae

page 70 (75) / page 70 (147)

Unknown

This book based on Jan Długosz is one of the 7 remaining transcriptions *Insigna seu clenodia regni Poloniae*. Located in Warsaw, this book from the Zamoyski Collection is now located in the National Muzeum of Warsaw.

The book is decorated with 134 copperplate engravings. There is no author for the text but the illustrations were made by Erazm Kamień (Kamyn), an artist of Poznan.

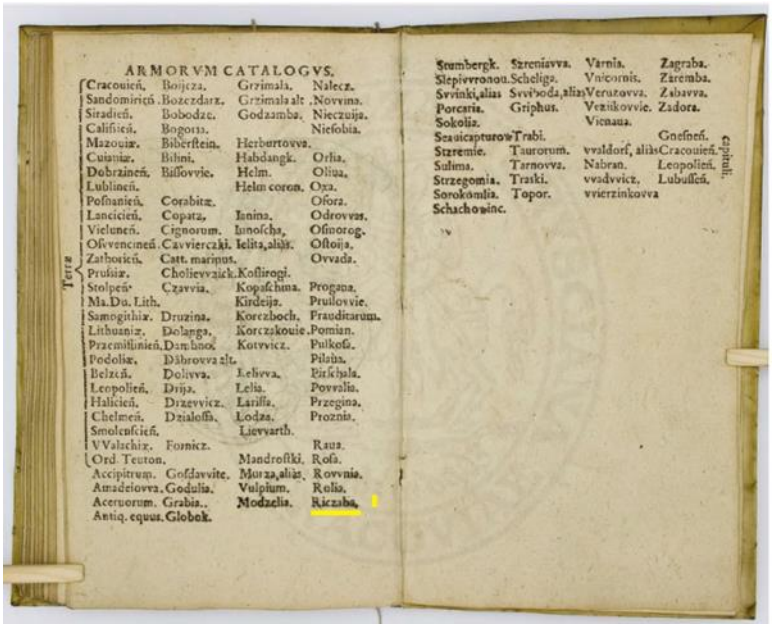

Kuszaba is spelled *Riczaba* in the Index

and *Ruszaba* in the main page.

c. 1575

author unknown

Armia baronum Regni Poloniae per Joannem Długosz descripta - Poznań

page 36 (31)

Unknown author (Kammien) 1575

This book is inspired from the *Insigna seu clenodia regni Poloniae* writen *by* Jan Długosz (1415-1480). This is an exemplary from the Library of the Prince Czartoryski - Museum National of Krakow.

In *Armorum Catalogus*, the author lists 115 names of *herbs* considered by Długosz as the most prominent at the time. In this book, **Kuszaba** is alternatively written “Riczaba” and “Ruczaba”.

For a transcription and translation of this page, read below about the book of Jozef Muczkowski page 42

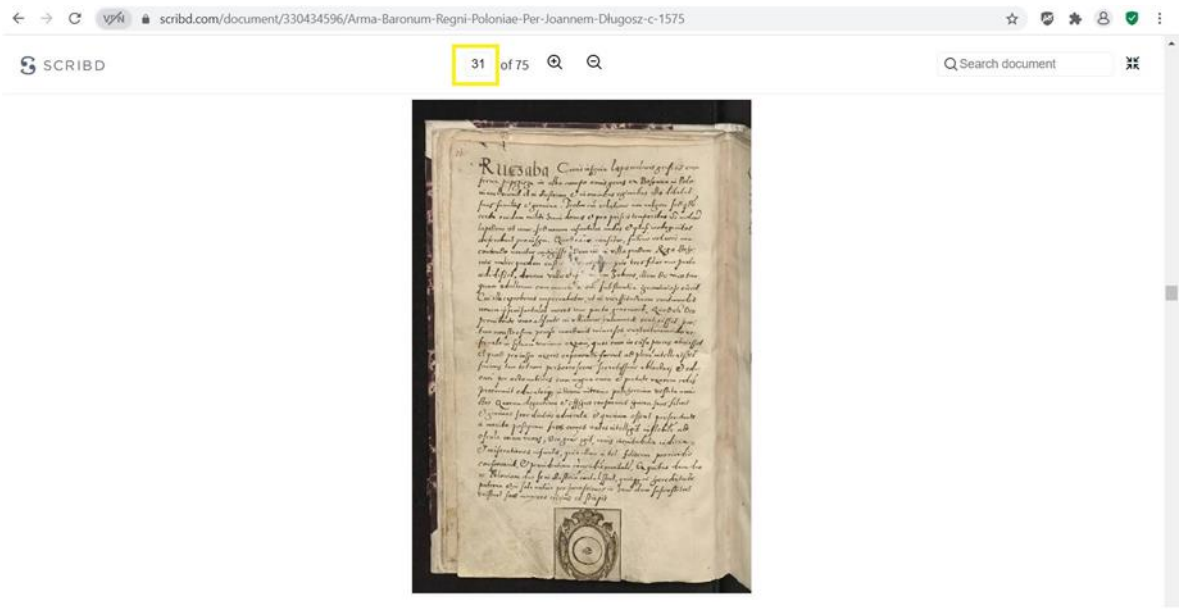

Tips to find Kuszaba in this document

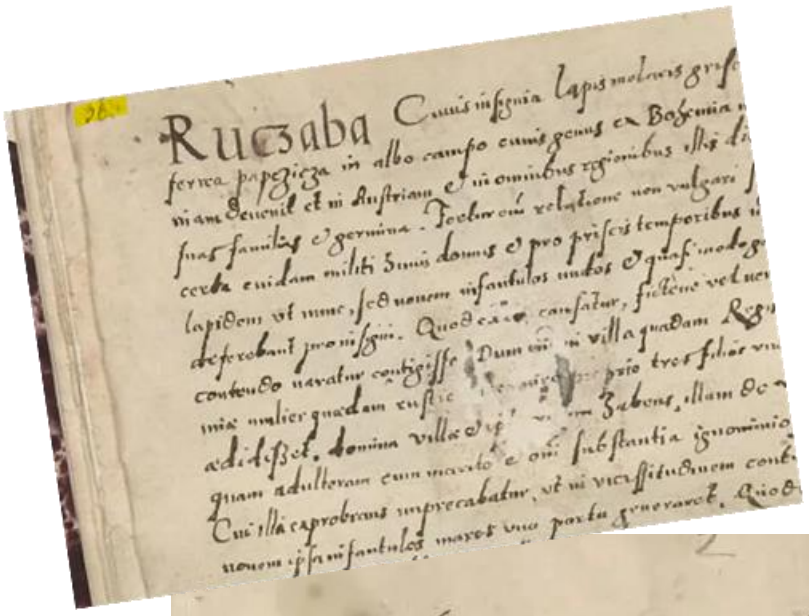

This manuscript has an erratic pagination. Herbs are not listed in alphabetical order. Kuszaba is spelled *Ruszaba.* The author focuses on this herb with a full page text, one of the longest in the book.

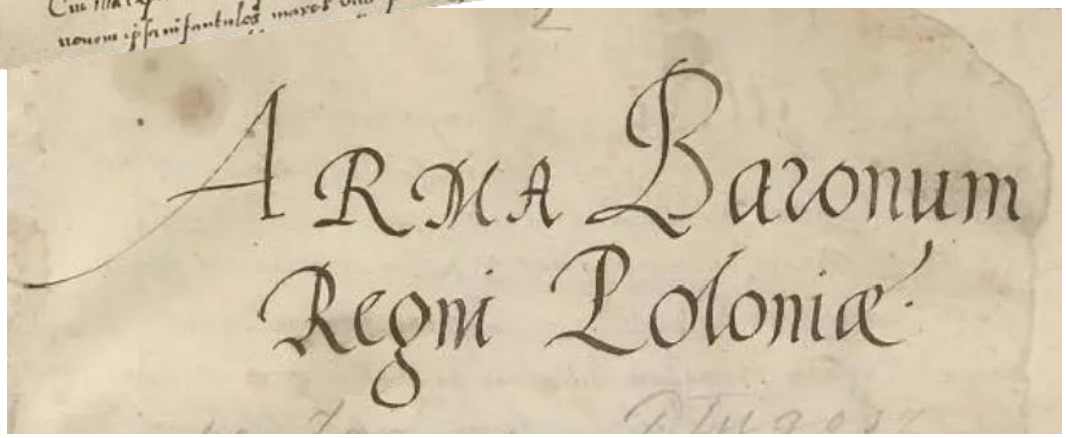

1578

Bartosz Paprocki (c. 1543-1614)

Gniazdo cnoty zkąd herby rycerstwa slawnego Krolestwa Polskiego (...) – 1578

page 1055 (265) and page 1245 (453)

Paprocki 1578

This manuscript from the Zamoyski Library is located in the Warsaw National Museum, this manuscrpit book was produced c. 1575 with the title *Arma baronum Regni Poloniae per Joannem Długosz descripta*. This book is another reference transcription of the *Klejnot*. The author is unknown.

This manuscript is mentioned in Heraldry studies as "*Kamenia Warszawski*" (KamW) in reference to Erasm Kamień (Kamyn), the artist who produced the drawings of 134 copperplates. The **Kuszaba** coat of arms is among the 134 blazons, with one of the longest text in this manuscript book. This interest is highlighted by Polish heraldist Marian Friedberg in his comparative study (1911).

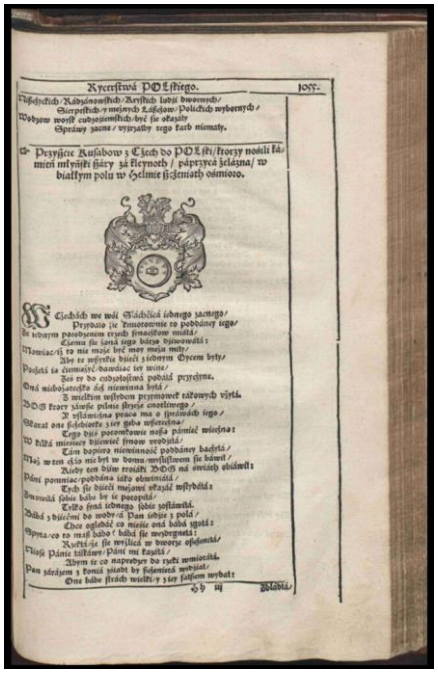

Nißczyckich/Rádzánowskich/Kryskich ludzi dwornych/
Sierpskich/y meżnych Łáßczow/Polickich wybornych/
Wodzow woysk cudzoziemskich/być sie okazáły
Spráwy zacne/vyżrzałby tego karb niemały.

☞ Przyßcie Kusabow z Czech do POLski/ktorzy nośili kámień młyński ßáry zá kleynoth/ páprzycá żelázna/ w białłym polu w Helmie ßczeniath ośmioro.

W Czechách we wśi Sláchčicá iednego zacnego/
Przydało sie kmiotownie to poddáney iego/
Że iednym porodzenim trzech synaczkow miáłá/
Czemu sie żoná iego bárzo dziwowáłá:
Mowiac/iż to nie może być moy meżu miły/
Aby te wßytkie dzieci z iednym Oycem były/
Poczełá ia ćiemieżyć/dawáiac iey wine/
Ześ ty do cudzołostwá podáłá przyczyne.
Oná niebożateczko ácz niewinna byłá/
Z wielkim wstydem przymowek tákowych vżyłá.
BOG ktory záwße pilnie strzeże cnotliwego/
Y vstáwiczna praca ma o spráwách iego/
Skarał one ßczebiotke z iey geba wßeteczna/
Tego dziś potomkowie noßa pámieć wieczna:
W kilká miesiecy dziewieć synow vrodziłá/
Tám dopiero niewinność poddáney baczyłá/
Mąż w ten czás nie był w domu/myslistwem sie báwił/
Kiedy ten dziw troiáki BOG ná swiáth obiáwił:
Páni pomniac/poddána iáko obwiniáłá/
Tych sie dzieci meżowi vkazáć wstydáłá:
Zmowiłá sobie bábe by ie potopiłá/
Tylko syná iednego sobie zostáwiłá.
Bábá z dziećmi do wody/á Pan iedzie z polá/
Chce ogledáć co nieśie oná bábá zgołá:
Spyta/co to maß bábo? bábá sie wezdrgnełá:
Rzekłá/że sie wyżlicá w dworze oßczeniłá/
Niose Pánie łáskáwy/Páni mi kazáłá/
Abym ie co napredzey do rzeki wmiotáłá.
Pan zárázem z koniá zsiadł by ßczenietá widział/
One bábe strách wielki/y z iey fałßem wydał:

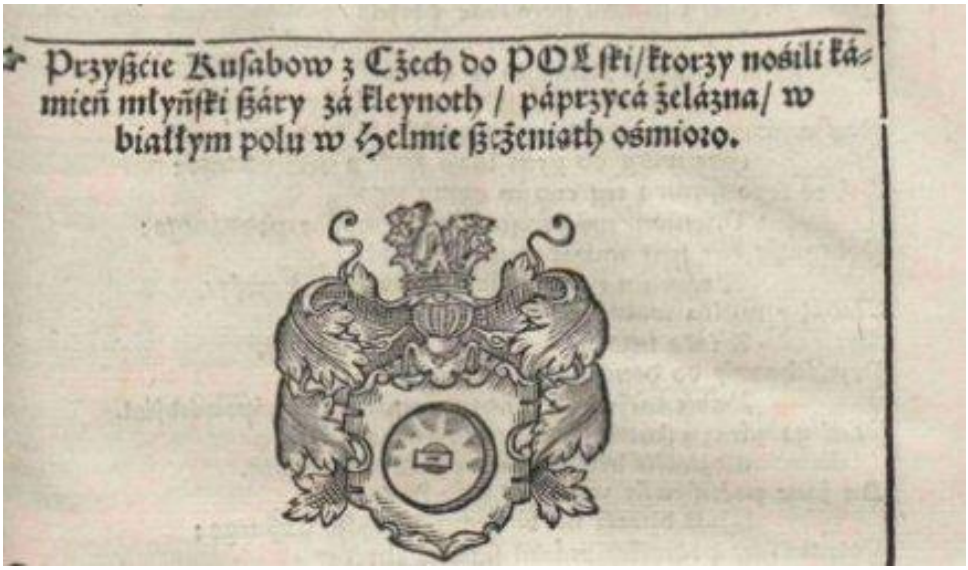

Paprocki I

"*Przybcie **Kusabow** z Czech do Polski / którzy nośili kamien młyński szary zá kleynoth /páprzycá zelazna / w białłym polu w helmie szcźeniath ośmioro.*"

"Kuszaba came from Czech to Poland / they had a grey millstone on the blazon / an iron axe / on a white field, there are eight puppies in the helmet."

Kuszabow is a plural form of Kuszaba. This word indicates the Clan (*herbowni,* ród herbowy) as a group of several families.

1584

Bartosz Paprocki (ok 1543-1614)

Herby rycerztwa polskiego na pięcioro xiag rozdzilone - 1584

page 502 and page 722

Paprocki 1584

Writen in Polish, this second Paprocki armorial gives more insights about the "*Kusaba*" Clan with the mention of some prominent members.

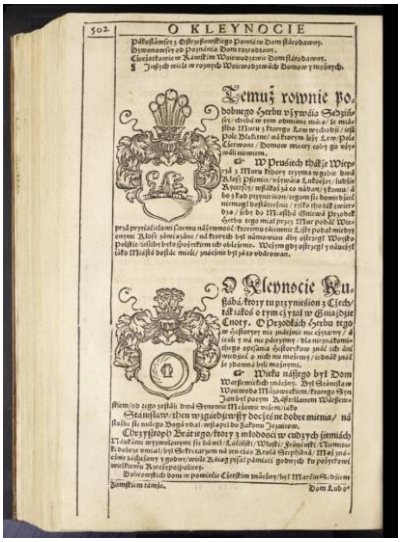

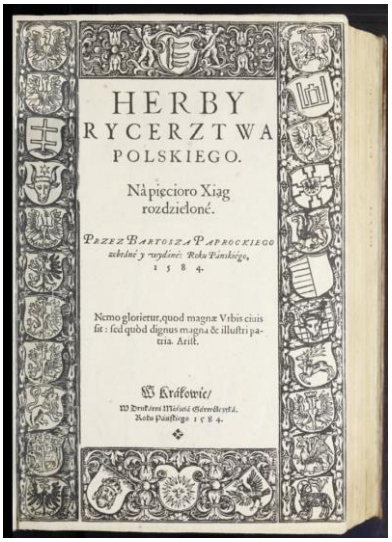

HERBY RYCERZTWA POLSKIEGO.

Na pięcioro Xiąg rozdzielone.

Przez Bartosza Paprockiego zebrane y wydane: Roku Pańskiego, 1584.

Nemo glorietur, quod magnæ Vrbis ciuis sit: sed quòd dignus magna & illustri patria. Arist.

W Krakowie/

W Drukarni Mieśiąca Gierwetczyka. Roku Pańskiego 1584.

Paprocki II

„Ktory tu przynieśion z Cžech / tak iakoś o tym czytał w Gniażdzie Cnoty. O przodkách herbu tego w historyey nie znacznie nie czytamy / á iesli y ná nie patrzymy / dla nieznákomithego opisania historykow znać ich áni wiedźieć o nich nie możemy / iednak znać ż zdawná byli możnymi.„

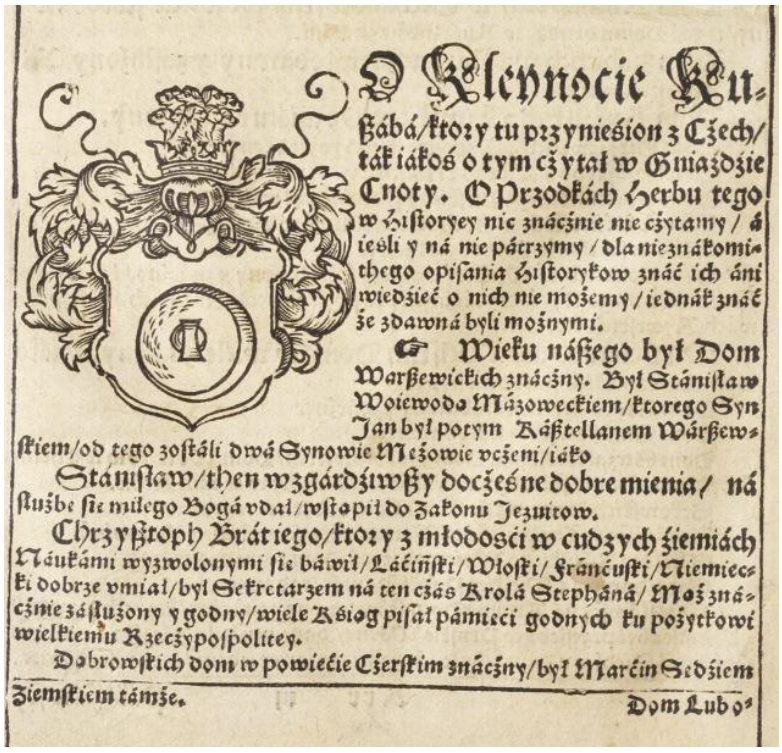

O Kleynocie Kußábá/ktory tu przynieśion z Cžech/ ták iákoś o tym cžytał w Gniażdźie Cnoty. O Przodkách Herbu tego w Historyey nie znácznie nie cžytamy / á iesli y ná nie pátrzymy / dla nieznákomithego opisania Historykow znáć ich áni wiedźieć o nich nie możemy / iednák znáć że zdawná byli możnymi.

☞ Wieku náßego był Dom Warßewickich znácžny. Był Stánisław Woiewodą Mázoweckiem/ktorego Syn Jan był potym Káßtellanem Wárßewskiem/od tego zostáli dwá Synowie Mężowie vcženi/iáko Stánisław/then wzgárdźiwßy docžeśne dobre mienia/ ná służbe śie miłego Bogá vdał/wstąpił do Zakonu Jezuitow.

Chrzyßtoph Brát iego/ktory z młodośći w cudzych źiemiách Náukámi wyzwolonymi śie báwił/Láćiñski/Włoski/Fránćuski/Niemiecki dobrze vmiał/był Sekretarzem ná ten cžás Krolá Stepháná/ Mąż znácžnie zásłużony y godny/wiele Kśiąg pisał pámięći godnych ku pożytkowi wielkiemu Rzecžypospolitey.

Dąbrowskich dom w powiećie Cžerskim znácžny/był Marćin Sędźiem Ziemskiem támże.

Dom Lubo-

Who came from Czech / as can be read in the Gniazdo Klejnot. Regarding ancestors of this berb, we cannot read information / and we have no indices / We cannot know or learn about them in historical writings / We only know that they were mighty in the past.

1641

Szymon Okolski (1580-1653)

Orbis Polonus – Kraków - 1641-1643

vol 1 -

vol 2 - Index

In volume II, the Index refers to
“papricia” as listed in “Kußaba”.

1643

Szymon Okolski (1580-1643)

Orbis Polonus (manuscript) – Kraków - 1641-1643

page 78r

Kußaba

Okolski

„Kussaba (jak przy Clenod) (511), w Lebiscie pisze Kuszaba.

Warszewicki – Dąbrowski – Lubowieski – Sieklucki – Strusień - Łochowski – Iwicki – Grochowski – Zupek - Granowski – Nieprzecki – Grodziński – Potrzykowski - Zberkmul“.

Kuszaba (as from the Klejniot) (511), dans (-) writes Kuszaba

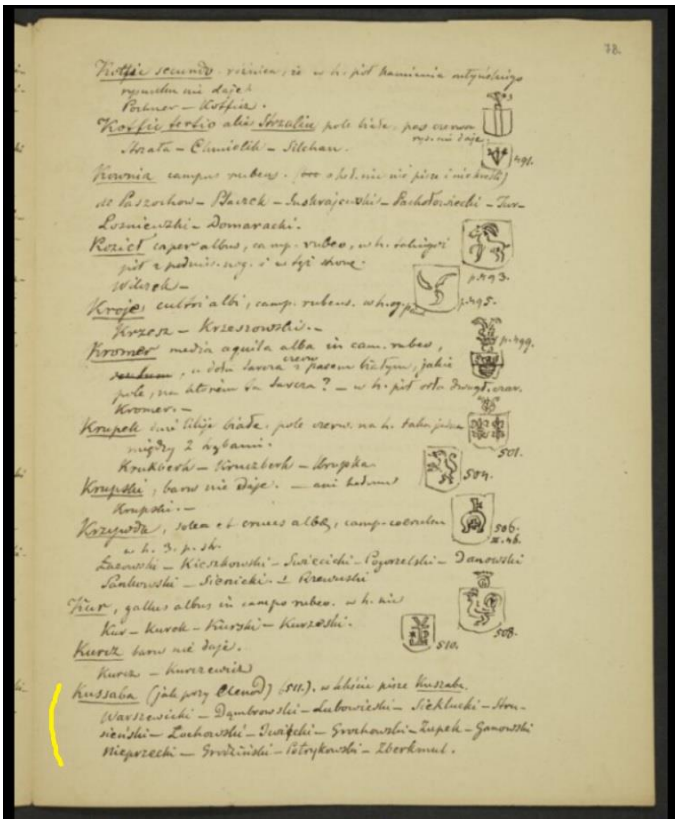

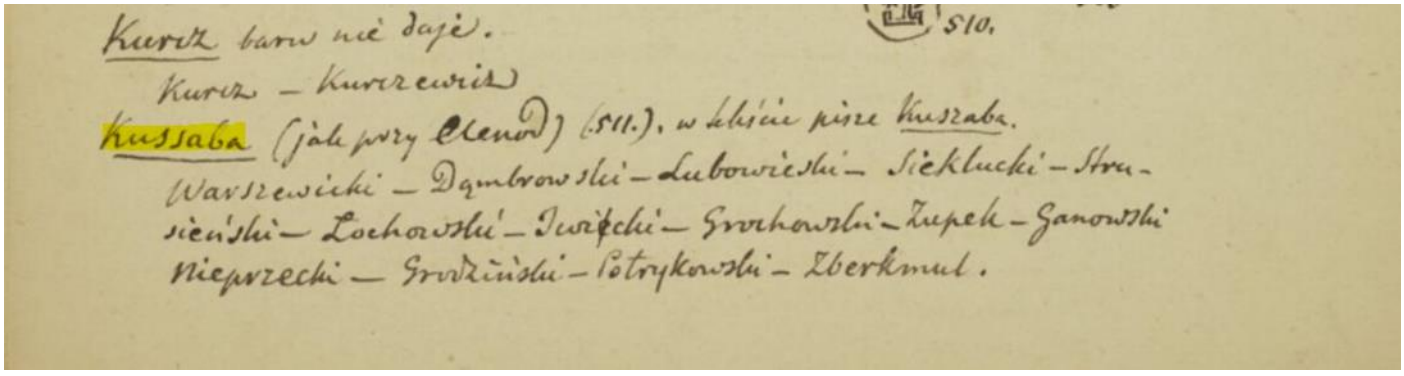

1696

Wacław Potocki (1621-1696)

Poczet herbow *szlachty Korony Polskiey*

y Wielkiego Xięstwa Litewskiego – 1696

page 12 (regiestr), page 430 (443), page 431 (444), page 432 (445) page 433 (446)

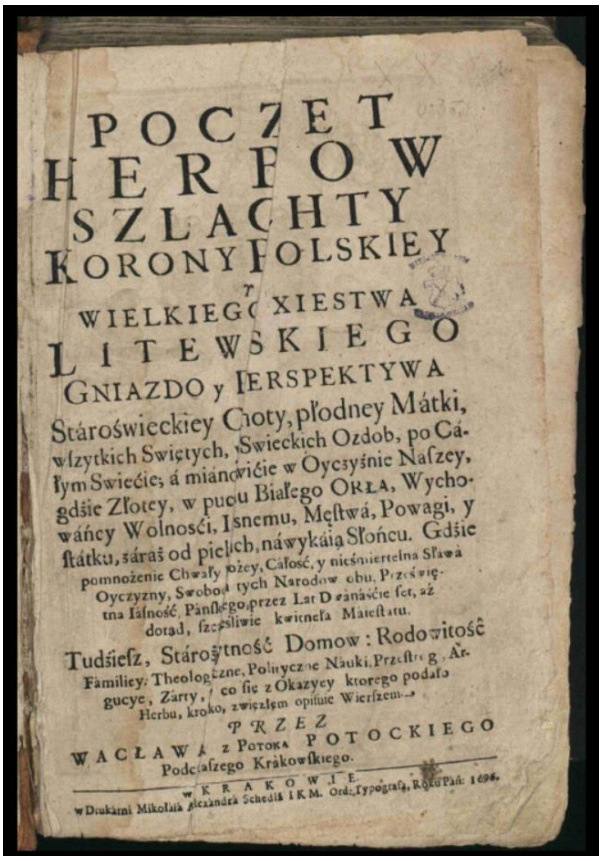

POCZET
HERBOW
SZLACHTY
KORONY POLSKIEY
y
WIELKIEGO XIESTWA
LITEWSKIEGO
GNIAZDO y PERSPEKTYWA
Stároświeckiey Cnoty, płodney Mátki,
wszytkich Swiętych, Swieckich Ozdob, po Cá-
łym Swiećie; á miánowićie w Oyczyśnie Naszey,
gdśie Złotey, w puchu Białego ORŁA, Wycho-
wáńcy Wolnośći, Isnemu, Męstwá, Powagi, y
státku, záraz od pielich, náwykáią Słońcu. Gdśie
pomnożenie Chwały Bożey, Cáłość, y nieśmiertelna Sławá
Oyczyzny, Swobod tych Narodow obu, Prześwię-
tna Iásność, Pánskiego, przez Lat Dwánáśćie set, aż
dotąd, szczęśliwie kwitnęła Máiestatu.
Tudśiesz, Stárożytność Domow: Rodowitość
Familiey: Theologiczne, Polityczne Náuki, Przestrogi, Ár-
gucye, Zárty, co się z Okazyey ktorego podało
Herbu, kroko, zwięzłym opisuie Wierszem.
PRZEZ
WACŁAWA z Potoka POTOCKIEGO
Podczaszego Krákowskiego.
w KRAKOWIE.
w Drukárni Mikołáiá Alexándrá Schedlá I K M. Ord: Typografá, Roku Páń: 1696.

REGIESTR HERBOW
Szláchećkich, wedle porządku y Alfábetu
poráchowány.

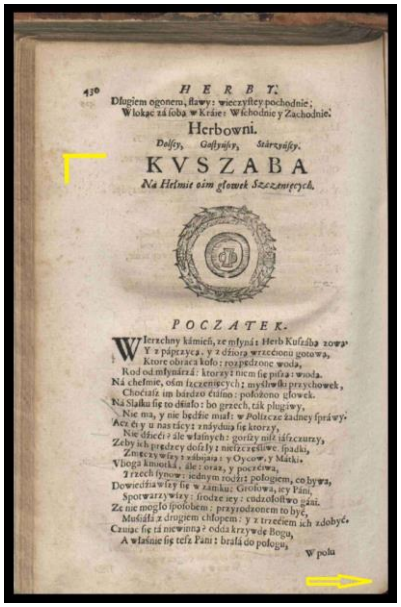

HERBY.

Długiem ogonem, ſławy: wierzchney pochodnie;
Wlokąc zá ſobą w Kráies Wſchodnie y Zachodnie.

Herbowni.

Doſzy, Goſtyńſzy, Stárzyńſzy.

KVSZABA

Ná Helmie oſm głowek Szczenięcych.

POCZATEK.

Wierzchny kámień, ze młyna: Herb Kuſzába zowá-
Y z páprzycą, y z dźiorą wrzećionu gotową,
Które obraca koło: rozpędzone wodą,
Rod od młynárzá: którzy: niem ſię piſzą: wiodą.
Ná chełmie, oſm ſzczenięcych: myśliwſki przychowek,
Choćiaſz im bárdzo ćiáſno: położono głowek.
Ná Slátku ſię to dźiáło: bo grzech, ták plugáwy,
Nie ma, y nie będźie miał: w Polſcze żádney ſpráwy.
Acz ſą y nástępcy z mnyduá ſię krorzy,
Nie dźieci: ále własnych: gorſzy niſz iſkarzury,
Żeby ich prędzey dośtáły niećnoćliwe ſpadki,
Zmárczywſzy z żábiáta: y Oycow, y Mátki.
Vłoga kmiotká: ále: oraz, y poćiecha,
Z trzech ſynow: ſedłym rodźić potłogiem, co bywa,
Dowiedźiáwſzy ſię w zámku: Grobowa, icy Páni,
Sporwarzywſzy: ſrodze icy: cudzołoſtwo gáni.
Że nie mogło ſpoſobem: przyrodzonem to być,
Muſiáłá z drugiem chłopem: y z trzećiem ſię zdobyć.
Czuiąc ſię tá niewinna? odda krzywde Bogu,
A własnie ſię tesz Páni: brałá do połogu,

W pola

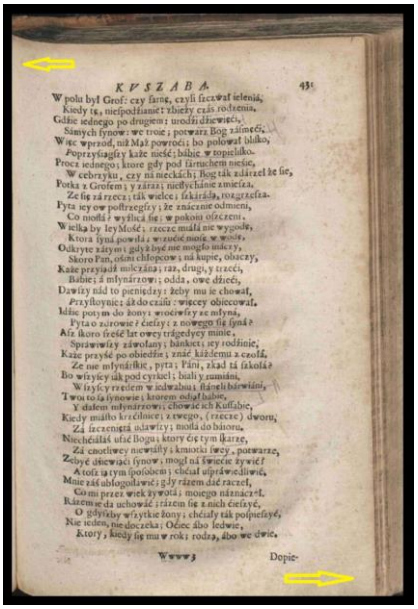

KVSZABA. 431

W polu był Grof: czy ſarna, czyli ſrzewáſ ielenia,
Kiedy tá, nieſpoſtrzánieć: zbiezy czás rodzenia,
Gdźie iednego po drugiem: urodźi dźiewięć,
Sámych ſynow: we trzonie: y powarz Bog zámięći,
Więc wprzod, niż Máż powroći: bo połowáł bliſko,
Poprzyſiągſzy każe nieść: y bibie w topieliſko.
Proſz iednego; które gdy pod ſárſzchem nieſie,
W cebrzyku, czy ná nieckách? Bog ták zdźiwić że ſie,
Potka z Grofem: y z żárzi: nieſtychánie zmiećza,
Że ſię zá rzecz: ták wielce: ſakrálá, rozgrzećza.
Pyta icy ow poſtrzegły: że znácznie odmieni,
Co miołá? wyſłuch ſię: w pokoiu oćiećeni.
Wielka by ley Mość: rzecze miáłá nie wygodźe,
Ktora ſynd powiłá: wrzućić mnie w wodźe,
Odkryte zátym: gdyż być nie mogło ináczey,
Skoro Pan, oſmi chłopcow: ná kupie, obácz,

Káże przyiáść mlczánia; raz, drugi, y trzećí,
Bábie; á młynárzowi; odda, owe dźieći,
Dawſzy nád to pieniądzy: żeby mu ie chował,
Przyłożnie: áż do czáſu: wiecey obiecował.
Idźie potym do żony: wrocźwſzy ze młyna,
Pyta o zdrowie? ćieſzy: z nowego ſię ſynd?
Aſz ſkoro ſrześć lat owey trágedyey minie,
Sprawowáły zawołany: bánkiet; icy rodźinie;
Káże przyść po obiedźie: y znáć kázániu z czołá,
Ze nie młynárſkie, pyta; Páni, zkąd tá ſzkołá?
Bo wſzyſcy ták pod cyrkiel: biáły y zumiáni,
Wſzyſcy y rzeźbem w ledwábiu: ſą ieſt bárwiáni,
Twa to ſá ſynowie: kturem odłał bábie,
Y dáłem młynárzowi, chowáć ich Kuſſabie,
Kiedy máło kroćiłnieć: z twego, (rzecze) dworu,
Zá ſrcześćią odáwſzy: modłá do bárzo.
Niechćiáłá ufáć Bogu; ktory cię tym łáſce,
Zá cnotliwey niewiáſty: y kmiotki ſwey, potwarze,
Żebyć dźiewiáći ſynow: mogł ná ſwiećie żywić?
A toſz ią tym ſpoſobem: chćiał uſprawiedliwić,
Mnie záś ubłogoſławić: gdy rázem dáć racześć,
Cośmi przez wiek żywotá: mojego názácześć.
Rázem ze dá uchowáć: rázem ſię z nich ćieſzyć,
O gdyżby wſzyſtkie żony: chćiały ták poſpieſzyć,
Nie iedno, nie dźieczeká: Odźiec ábo ledwie,
Ktory, kiedy ſię mu w rok: rodźą, ábo we dwie,

Wwwij Dopie-

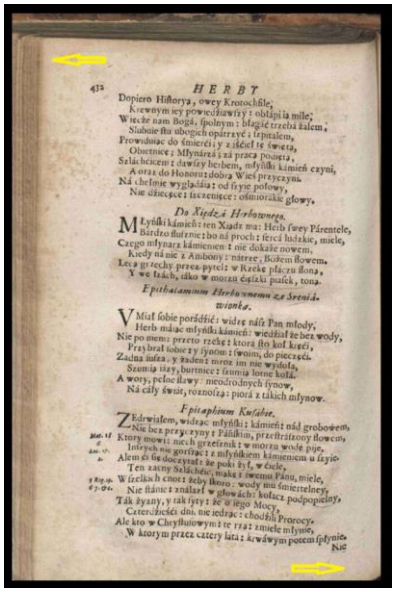

HERBY

Dopiero Hiſtoryá, owey Krotochſle;
Krewnym icy powieśćiwſzy: obłáſi ią mile;
Wrzećie nam Bogá, ſpolnym: błagáć trzebá ſzczerá ſzczerem,
Słábsze ſtu ubogich opátrzyć: ſzpitálem,
Prowádzáć do śmiercći: y z ſześćiá te ſwiátá,
Obietnice; Młynárzá: zá práca poniętá,
Szlachećtwem: z dawſzy herbem, młyńſki kámień czyni,
A oraz do Honoru: dobrá Wieś przyczyni.
Ná chełmie wygłádźiá: od ſtyrie połowy,
Nie dźieczęce: i ſzczenięce: oſmiorákie głowy.

Do Xiędźá Herbownego.

Młyńſki kámień: ten Xiądz ma: Herb ſwey Párentele,
Bárdzo ſtárſzy nie bo ná proch: z ſześćá ludzkie, miele,
Czego młynárz kámieniem: ſi nie dźiwáć nowem,
Kiedy ná nie: z Ambony: nátrze; Bożem ſłowem.
Leczy go rzechy przez pytel: w Rzekę płáczu łona,
Y we łzách, ták w morzu ćzyſki piaſek, tona.

Epithaſamium Herbu nowemu ze Srzedźiwonka.

Vmiał ſobie poſzdźiéć: widźiec náſz Pan młody,
Herb máiąc młyńſki kámień: wiedźiał że bez wody,
Nie po mem: przeto rzećhł: ktora ſto kuſ kręći,
Zaczná iuſza: y żadzeć: nocą im nie wydoła,
Szumią ſtáry, burtnice: i ſzumią łotne kołá.
A wory, pełne ſławy: mnodrodnych ſynow,
Ná cały ſwiát, roznoſzą: piorá z tákich młynow.

Epitaphium Kuſſabie.

Zedrwiałem, widząc: młyńſki: kámień: nád grobowem,
Nie bez przyczyny: y Páńſkim, przeſtráſzony ſłowem,
Ktory mowił: nech grzećznik: w morzu wołe pie,
Inſzym nie gorſzáć: z młyńſkiem kámieniem u ſzyio.
Ten zaſny Szlachćic: żeby ſłowo: wody mu ſzczerzeney,
Nie ſtáłuc: znalazł: w głowách: kolacz podpopielny,
Ták żyiąc, y ták żyiąc: że o iego Mocy,
Czterzećiech dni, nie rozpáć: chodźili Proroćy.
Ale kto w Chryſtuſowym te rząd: śmiele młynie,
W ktorym przez cztery láta: krwáwym potem ſpłynie.

Nie

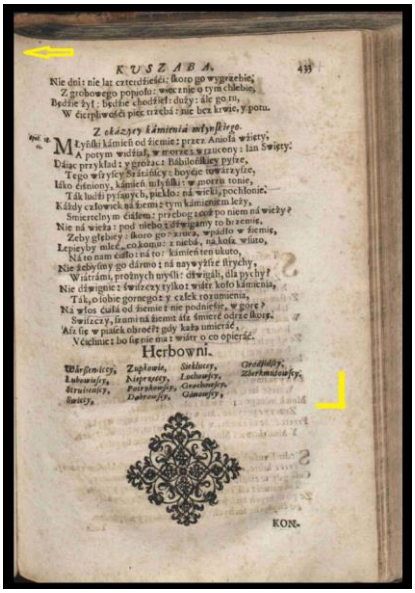

KVSZABA. 433

Nie dnit nie lat czterećieſći: ſkoro go wygrzebie;
Z grobowego popiołu: wiec znie o tym chlebie,
Będźie żył: będźie chodźił: duży: ále go ro,
W ćierpliwoſći pięc trzebá: nie bez krwić, y potu.

Z obrzędy kámienia młyńſkiego.

Młyńſki kámień od ziemie: przez Amoſa wźięty;
A potym wdźiáł, w morzu wrzućony: ián Świętý:
Dáiąc przykład: y gwárancyą: Báblońſkiey pyſze,
Tego wſzyſtkie Państwá ſtáłe: boyąc towárzyſze,
Iáko ćźmiony, kámień młyńſki: w morzu tonie,
Ták ludźi pyſznych, pieklo: ná wieki, pochłonie.
Káżdy człowiek ná ziemi: z tym kámieniem leży,
Śmiertelnym ćiáſem: przebog zeć po niem ná wiećzy?
Nie ná wieká: pod niebo: ſtrzygámy to bez ziemie,
Zeby głębey: ſkoro go: zámoc, wpádło w ziemie,
Lepiey by mieć: cokolwiek: z nieba, ná koſć wiáto,
Ná to nam ćiáło: ná to: kámieniem ukuto,
Nie żebyśmy go dármo: ná naywyżſze ſtrychy;
Wiátrámi, próżnych myśłi: dźiwnáli, dla pyſzny?
Nie dźiwnie: ſwirzecy tylko: widźi koło kámienia,
Ták, o łobie gornego: y człek rozumienia,
Ná włos ćiáłá od ziemie: nie podnieſie, w gorę?
Swiżeczy, ſzaminá ziemie: ták ſmiercć odrzec ſtoi.
Aſz ſię w piątek obnoſzą: gdy káżą umieráć,
Vćiekinie: bo ſię nie ma: widźi o co opieráć.

Herbowni.

Warſzewicky, Zaplowie, Siekluccy, Orzechowſky,
Lubowſky, Kiepſzcy, Lachowſky, Zbarbaczewſky.
Strutinſky, Potrzebowſky, Grochowſky.
Swiſky. Dobrowſky, Gimuſky.

KON.

Potocki

"Wierzchny kámień, ze młyna : Herb Kuszába zowa(-) y z páprzycą, y z dźiorą wrzećionu gotową, które obraca koło : rozpędzone wodą, rod od młynárzá : którzy : niem się piszą : wiodą. Ná chełmie, ośm szczenięcych : myśliwski przychowek, choćiasz im bardzo ćiásno : położeno głowek."

"A strong stone, from the mill: the coat of arms of Kuszaba zowa (-) with a hole as an axe which turns the wheel to rush with water. Roots from the miller as written. On the helm are eight puppies representing the heads of the unwanted children even if they were very nice."

Potocki

In this *Herbarz*, the author develops a long text over 4 pages (330 to 333).

In 1696, this book was the most comprehensive study ever produced about the Kuszaba coat of arms. The author specifies a list of some prominent families of this Clan.

c. 1600-1700

Author unknown

Stemmata Nobilium Regni Poloniae

page 254 (487)

Author unknown

This manuscript is located in the Ossolinski Library in Wroclaw (Zakład Narodowy im. Ossolińskich). Coats of arms are not in alphabetical order. They are painted in cut and paste small piece of paper. Sadly, the Kuszaba/Paprzyca drawing is missing. Kuszaba is spelled *Bÿchawa* with an archaic letter.

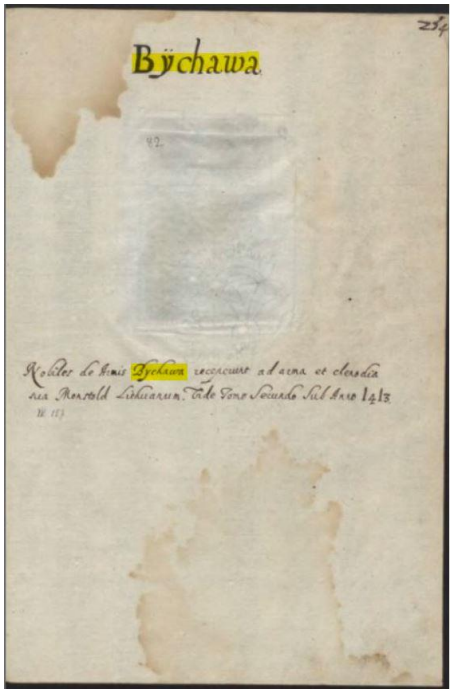

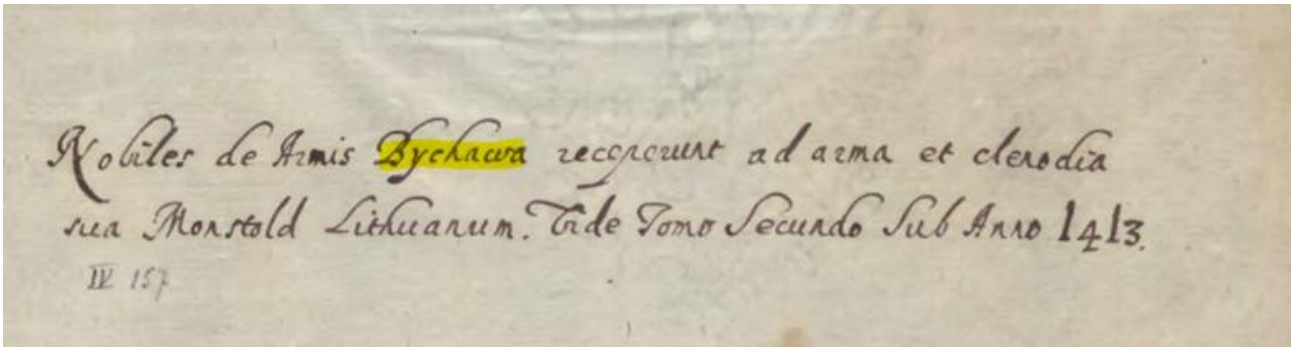

The text reads about an individual from Lithuania named **Monstold** who joined this herb in **1413**. In 1386, the marriage between Queen Jadwiga of Poland with Duke Wladyslaw II Jagiello of Lithuania created a personal Union of Poland and Lithuania. After the Pact of Horodło signed in **1413**, 47 Polish Clans granted the “herb rights” with a formal procedure of adoption of Lithuanian nobles.

1702

Author unknown

Nobilis Polonie avitis equitum stemmatibus insignita,

bellatrix Sarmatia gentilitiis heroum armis munita,

dives aurea libertate Lechia patriis regum monilibus adornata

Manuscript page 127 (253)

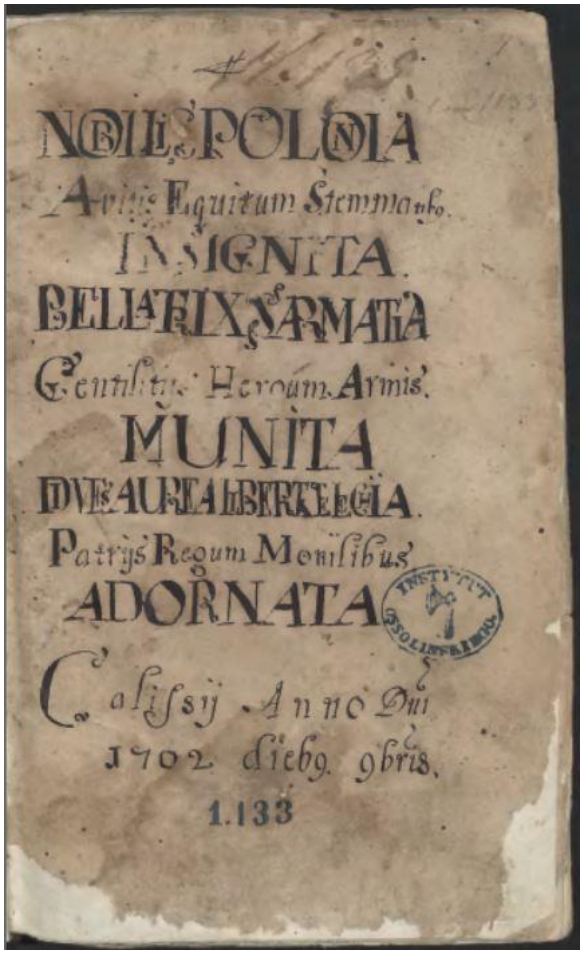

Author unknown 1702

This impressive manuscript in Latin includes a study of heraldry symbols in Polish *herb*.

The Kuszaba coat-of-arms is mentioned under the short “*Canis*” (dog) entry. Other herb mentioned are

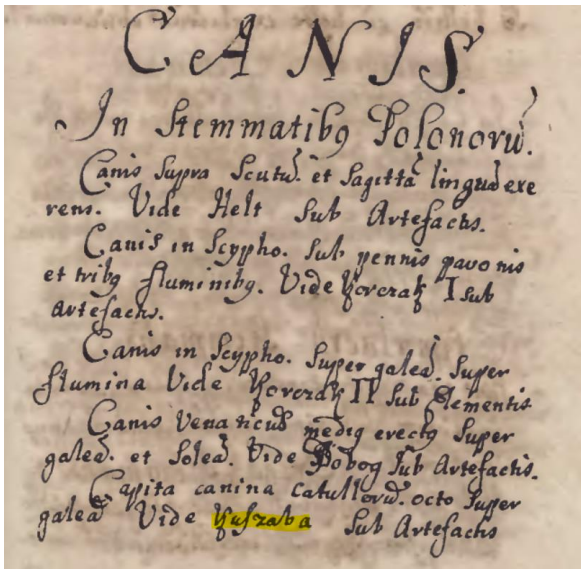

1705

Anton Swach (1650-1705)

Herby Polskie :

z Marcina Bielskiego, Jana Liva Herzbulta, W.O. Szymona Okolskiego [...]

pages 39-40

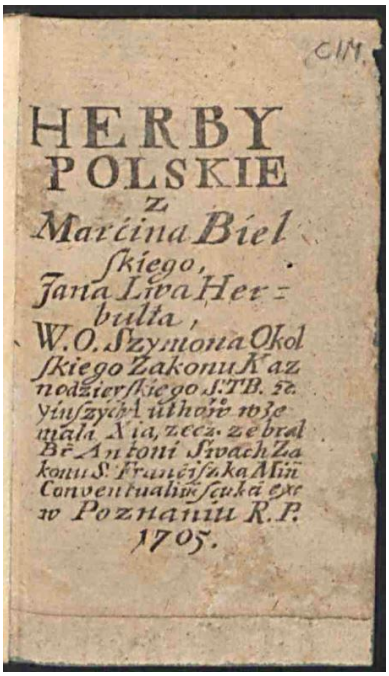

Swach 1907

„Kamien młynski szary w białym polu na helme ośmioro szczeniąt.”

Gray millstone in a white field on the helmet eight puppies.

The drawing of the herb Kuszaba doesn’t align on the usual representation. There is no helmet, a vertical axe and 9 (possibly 10) puppies.

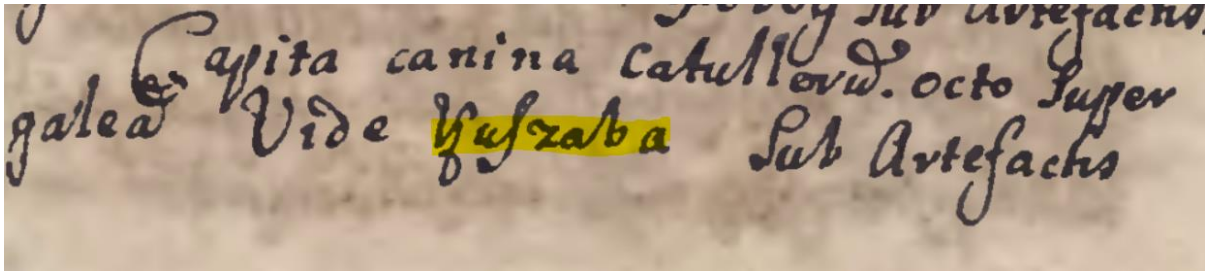

1738

Kasper Niesiecki (1682-1744)

***Korona polska** przy złotey wolności (…)* – Lwow 1738

T.2 page 754

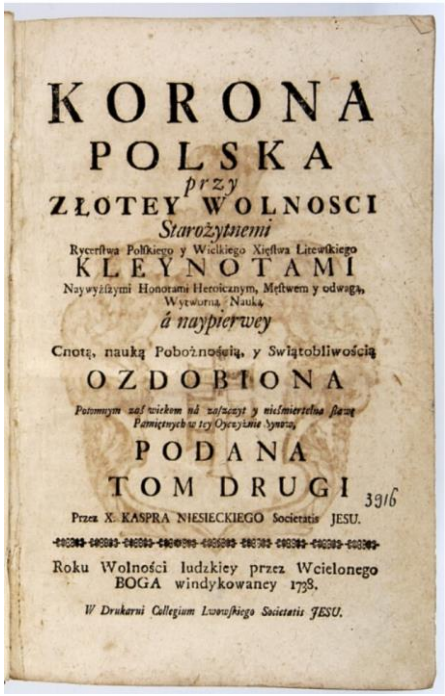
KORONA
POLSKA
przy
ZŁOTEY WOLNOSCI
Starożytnemi
Rycerstwa Polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego
KLEYNOTAMI
Naywyższymi Honorami Heroicznym, Męstwem y odwagą, Wytworną Nauką,
á naypierwey
Cnotą, nauką Pobożnością, y Swiątobliwością
OZDOBIONA
Potomnym zaś wiekom ná zaszczyt y nieśmiertelną sławę Pamiętnych w tey Oyczyźnie Synow,
PODANA
TOM DRUGI
Przez X. KASPRA NIESIECKIEGO Societatis JESU.
Roku Wolności ludzkiey przez Wcielonego BOGA windykowaney 1738.
W Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis JESU.

Niesiecki 1738

Kaspar Niesiecki was a Jesuit. He published the first volume of his Herbarz Polski in 1728.

During his life, he was fiercely attacked by members of the Polish nobility (*Szlachta*) who accused him of using unverified sources and legends. Actually, many nobles were disappointed by a content they considered below the real value of their herb!

Such criticisms are today swept away. Kasper Niesiecki is considered the first “modern” Polish heraldist and genealogist. His extensive work has inspired generations of professionals and amateurs. His books are widely used in Polish researches.

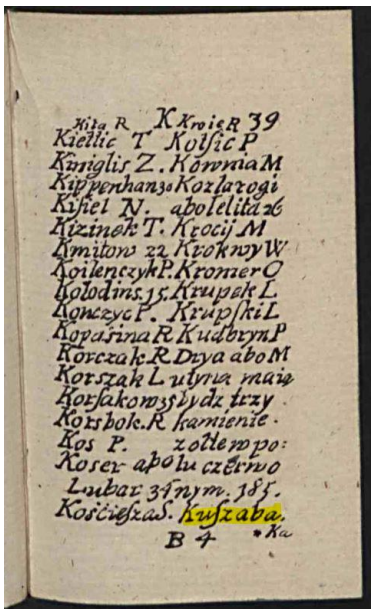

1740

Kasper Niesiecki (1682-1744)

Korona polska

T.3 Pages 559-560 and 561-562

559 Pap

PAPROCKI herbu Szlasa, z Starzdrskiego Woiewodztwa niektorzy się z nich do Litwy wynosili. Stanisław Paprocki, mąż wyby w Polszczyznie dobrze Zakonski y Kosłowczyna, tamże osiadł, synowie iego, Jakub, Kasper y Walenty, z tych Kasper wymienił się do Chełmskiego Powiatu, zostawił tynow, Stanisława y Jana. Walenty zaś w Sanockim Powiecie Kasati in Mſ. N. miał za żoną Marfinkownę Stanisława Potubińską. Drudzy z nich w Przemyślskiey Ziemi osiedli. Z tych Wacław Biskup Margarytański, Suffragan Kamieński, też w drukach, iako Apologiarum homiliarum Epistolarum Tridentinarum, vulgo Suffraganeorum in 4to Cracov. 1630. Rector Kanonic. Przemyślki, Probostwa Pruskiego, a potym Prałat Tynieckí, y teraz Opatowa Admissitrator. Jan Podkoli Przemyślka, z Seymu 1666 Kommissarz do granic od Węgier, Cancellar. fol. 24. y 1670 fol. 25. Zygmunt miał za żoną Jadwigę Zabowską, z ktorey córka Katarzyna była za Janem Grzickim Chorążym Orszenskim. N. Anastazy Klopocki, Stefan Sekretarz krolewski w Łęczyckiem 1648. Barbarowny w Zakonie Soc. JESU Kazuodzieyski, y Retorika tamtey szkoły, y Mistką obszerną pod Sanocznikiem, umarł w Bydgoskiey stanowy, y wydał do druku Perpetuum immutabile phrasis ab heresiis vitiatae, przeg. Mikołaj Demetrius Podgorski SJ. K. 1624. in 4to Lovanii, 1630. Piotr Sarnowic Sarnowski Strzemi augustae synodus orationibus penegr. Vladislao IV. Reg. Polonie 1633. in 4to Cracov. 1633. Luna verdis, pingit, in fine, Slavum Sarmatiae, in 4to Varsaviae 1632. fol. Wojciech Kalinski, 4to. Augustinus Pirnicki Crusinus, pingit Jacobo Zebrzydowski Episc. Cuiavien. 1620. Vita Mſ. S. Stanislai adjecta ibi Pauli Crosnensis, edatum fub hoc Gal. Gallogr. S. J. Jakob w Kalikowie ostadł, folwark swoy darował y zapisał Kollegium nasemu Kalikowie, tamże pochowany, ktorey tego Anno Xiem Chehanskiey 1640. Adam Pilarz Ziemski Stężycki 1648. Jedrzey w Wołyńskiem 1620. Zygmunt Woyski Czechanowski w Ziemi Warszawskiey, Stanisław w Poznańskim 1674. Stefan o ktorym Konfraycya wiey fabry.

*PAPROCKI herbu Oprzycze na Chehnistkiey w Chehnianie. Arnolf Paprocki brat Jedrzeiy y Stefana, z Ziemi Dobrzyńskiey z powiatu Rypinskiego, urodzony z Oyca Michała, z Domu Stanisława, z matki Katarzyny Babeckiey herbu Lubicz, powt Elżbiety Gnieznika, zostawił z nią dwoch synow, starszego Jana, roznu Magdalenę Grzechowską, powtka synow, Wawrzyńca y Jana. Drugiego Alexandra na Dobrzyńskiey, ktory z Witkowskiey zostawił potomstwo Mſ. de Famil. Prof.

Paprzyca herb.

ZOstie się ten herb inaczey Kuszaba, domyślam się że temże ten herb w tłuczie Litewskiego nowia Kuchaba, bo y Bychawa, kiedy go Mastiod na Seymie Hrebelskim na siebie y na dziedzicow swoich przyimował. fol. 167. powinien też być kamień ostrzki do gory postawiony, ktorego kontra, z szczecem we trzodlin, tak do mieścia w polu hodzyma hełmie tem fegowiat. Ich go opisuią Paprocki w Gniezdzie fol. 1033. O herb fol. 722. Mlek. tom 1. fol. 72. Klepatz fol. 82. Herb fol. 722. Z Czech ten herb przynalezny do Polski bydz mieniż za Bolesława Wtpiżlwego, z tey zaś okazyi miał bydz nabyty. Dano znać Pani pewney w Czechach, że poddana iey razem trzech synow powida, za niczyim, że poddana swoię z tey okazyi o cudzoziemiec (rozumnie, że z tego dnym mieniem tyle dziatek bydz nie może) poładzała, ale też y sirowey kazała. Przydało za sprawą Bożą, ktory niewinnych broni, że tak fama Pani w Czechach

560 Pap

w kroikim czasie dziewięcio synow porodziła. Czy się tedy wstydzac, czy słowiąc się takiego na siebie potrzymienia złego o mężu, habie ośmio synow w bliskey rzeczy, iednego tylko z nich zostawiwszy na wychowanie, pomoc kazała. Nie było na ten czas w domu męża Pani onego, za sprawedliwym indrzut Bożkim, własnie nadiechał, gdy ich na zgubę dzieci Boże niosła. Pyta się iey tedy, co mieszła? odpowiadaią. Stroniera prawi do siedy rzepać, zaytrzy z ciekawości Pan, czy prawi nie miała między nami co do myślnego spolobnego, gdy obaczył dzieci, y dowiedział się o wszystkim, co się działo, fakarzow odwarzonej kazał wszystkie nachować. Gdy dorośli, zapomówiły do siebie gości y sąsiadow, y uczęstowawszy, rzecz kwolnya, na cały żubie za Matkę zastrzyły, ktorzy wtaśnie dzieci zgubiły, wszyscy za śmierci godną osądzili, dopiero Oziec rzecze: niech to ftma krzewnieta moie: przyprowadzono ośmio chłopcow, w iednakowey barwie, zgrzności y kompleksyi, prawie wszyscy rowni. Powiada przed wszystkiemi zapytanemi, co się z nimi stało, a do kory obroczyły się, za ten grzech, gadziabyście uprzasdnie karania, tylko że cie fam Bog litrzegł przezemnie, wigkiego, dla tego podziękuy swoiey łaski Opatrzności. Czy to tedy łyszno na pamiątkę tey rzeczy, czy też niezrzesnosci, ktory ich wychowali w nadzendze, tym ośmiem herb nadał, nie zgadzaią się autorowie. Skarbiusz in annalib. ad Duchny Chron. Prufl. p. 1. 140. 215. 2. Hen. nalogiera, ten fama historya pisze, o Jonzie Menekona, albo Meinharda de Quersfurt, Mistrza Krzyżackiego w roku 1206. marca. że z dziewięciu fynow, iego tylko miłowiczy, potopić nakazała, ale miał gdy to potrzegł, zabrzał zrobić ich, Jutra zaś obtagowiły męża, do Klasztoru na pokutę poszła. Tyrało się herbem piecarnie Familia u Nowarczykow Franciszkanow, co pomiał z dedykacyi do Commentar. in Evangelia Sanctorum Dominici de Elzabar. Soc. JESU. tom. 2. edit. Lugdun. 1640. Richard rodem z Samoni Biskup Kamieński, ktory umarł 1670. że się tym herbem strzyrał, Stuss

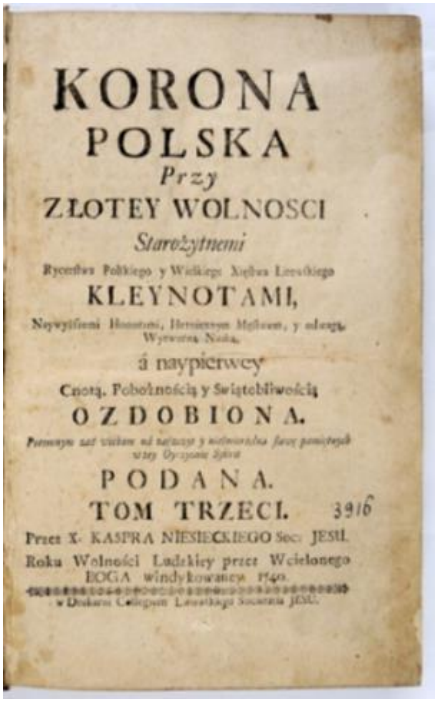

KORONA
POLSKA
Przy
ZŁOTEY WOLNOSCI
Starożytnemi
Rycerstwa Polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego
KLEYNOTAMI,
Nayyższemi Honorami, Heroicznym Męstwem, y ozdobą Wyrwatną Natką,
á naypierwey
Cnotą, Pobożnością y Swiątobliwością
OZDOBIONA.
Przemowy zaś wstępne od tacznego y nieśmiertelnej sławy pomiętnych wiey Opisanie żywot
PODANA.
TOM TRZECI. 3916
Przez X. KASPRA NIESIECKIEGO Soc. JESU.
Roku Wolności Ludzkiey przez Wcielonego BOGA wtedy kowanego 1740.
w Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis JESU.

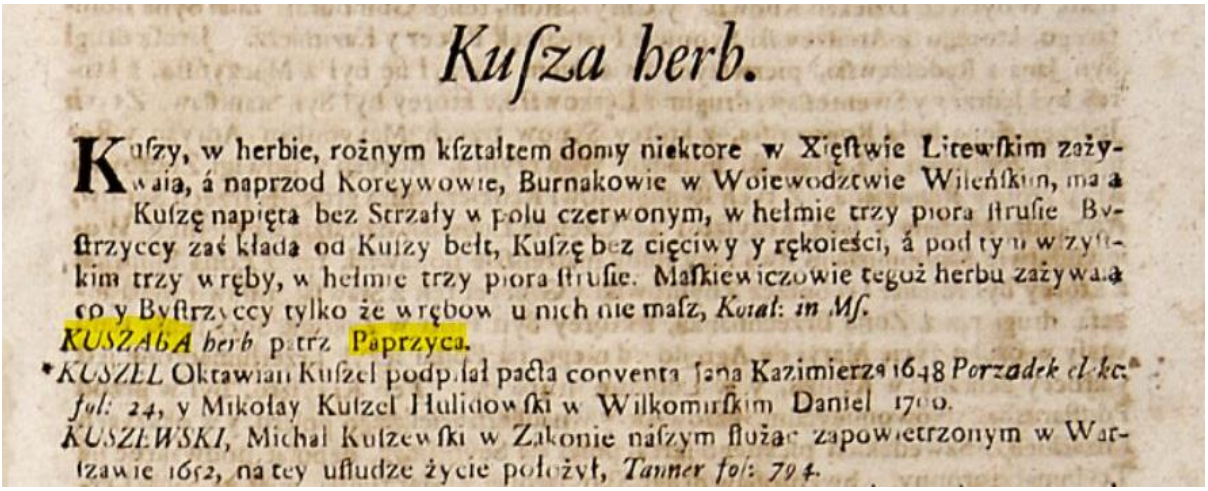

Kuſza herb.

Kuſzy, w herbie, rożnym kſztałtem domy niektore w Xięſtwie Litewſkim zażywaią, á naprzod Koreywowie, Burnakowie w Woiewodztwie Wileńſkim, ma a Kuſzę napięta bez Strzały w polu czerwonym, w hełmie trzy piora ſtruſie Byſtrzyccy zaś kłada od Kuſzy bełt, Kuſzę bez cięciwy y rękoieści, á pod tym w trzykim trzy wręby, w hełmie trzy piora ſtruſie. Maſkiewiczowie tegoż herbu zażywaią co y Byſtrzyccy tylko że wrębow u nich nie maſz, *Kotal: in Mſ.*

KUSZABA herb patrz Paprzyca.

**KUSZEL* Oktawian Kuſzel podpiſał pacta conventa Jana Kazimierza 1648 *Porządek el. kc. fol: 24*, y Mikołay Kuſzel Hulidowſki w Wilkomirſkim Daniel 1700.

KUSZEWSKI, Michał Kuſzewſki w Zakonie naſzym ſłużąc zapowietrzonym w Warſzawie 1652, na tey uſłudze życie położył, *Tanner fol: 794.*

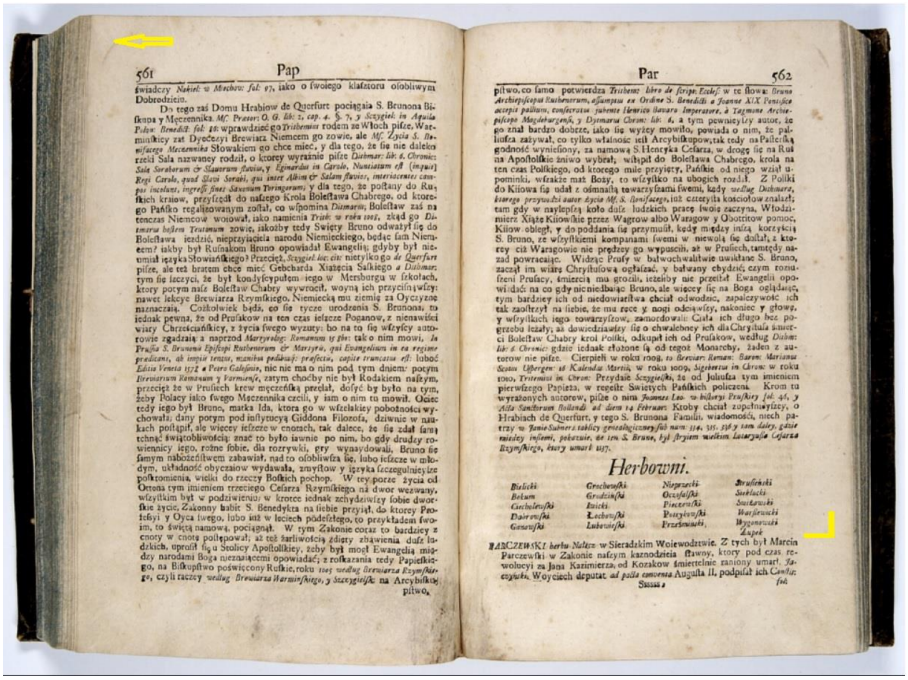

Pap 561

świadczy *Nakiel: w Mscrow: fol: 17*, iako o swoiego klasztoru ofobliwym Dobrodzieiu.

Do tego zaś Domu Hrabiow de Querfurt pociągała S. Brunona bliskoſć y Męczennika. *Mſt. Praem: O. G. lib: 2. cap. 4. §. 7.* y *Szczygiel in Agenda Polon Benedict: fol: 18.* wprawdzie go *Trithemius* rodem ze Włoch pisze, Warmiński zaś Dyecezyi Brewiarz Niemcem go zowie, ale *Mſt. Zycia S. Innocentego Męczennika* Słowakiem go chce mieć, y dla tego, że ſię nie daleko rzeki Sala nazwaney rodził, o ktorey wyraźnie pisze *Dubmar: lib: 6. Chronic: Sale Sorabor: & Slauorum fluvius*, y *Lyndenbr: in Carolo, Nunciatum eſt (inquit) Regi Carolo, quod Slavi Sorabi, qui inter Albim & Salam fluvios, interiacentes compos incolunt, ingreſſi fines Saxonum Toringorum*; y dla tego, że poſłany do Ruſkich kraiow, przyſłoſć do nałego Krola Bolesława Chabrego, od ktorego Pałko regaliowanym został, co wſpomina *Dubmarus*; Bolesław zaś na teneżas Niemcow wotował, iako namienia *Trithe: w roku 1002*, zkąd go *Dithmarus hoſtem Teutonum* zowie, iakoby tedy Swięty Bruno odwayał ſię do Bolesława iezdzić, nieprzyiaciela narodu Niemieckiego, będąc sam Niemcem? iakby był Ruſnakom Bruno opowiadał Ewangelią; gdyby był nieumiał ięzyka Słowiańſkiego? Przecięż, *Szygiel: loc: cit:* nietylko go *de Querfurt* pisze, ale też bratem chce mieć Gebcharda Xiążęcia Salskiego *a Dithmar:* tym ſię tłaczyci, że był kondyſypułem iego w Merſburgu w ſzkołach, ktory potym nałe Bolesław Chaby wywrocił, woyną ich przycinąwſzy: nawet iekcye Brewiarza Rzymſkiego, Niemiecką mu ziemię za Oyczyznę naznaczaią. Cokolwiek będą, co ſię tyczy urodzenia S. Brunona, to iednak pewną, że od Pruſakow na ten czas ieſzcze Poganow, z nienawiſci wiary Chrześciańſkiey, z życia ſwego wyzuty: bo na to ſię wſzyſcy autorowie zgadzaią a naprzod *Martyrolog: Romanum y ibi*: tak o nim mowi, *In Pruſia S. Brunonis Epiſcopi Ruthenorum & Martyris, qui Evangelium in ea regione prædicans, ab impiis tortus, manibus pedibuſq: præſectis, capite truncatus eſt*: lubo *Edicta Veneta 1572 a Petro Galefinio*, nic nie ma o nim pod tym dniem: potym *Breviarium Romanum y Warmienſe*, zatym chociby nie był Rodakiem nałym, przecięż że w Pruſiech krew męczeńſką przelał, dośyć by było na tym, żeby Polacy iako ſwego Męczennika czcili, y iam o nim to mowił. Ociec tedy iego był Bruno, marka Ida, ktora go w wſzelakiey pobożności wychowała; dany potym pod inſtrucyą Giddona Filozofa, dziwnie w naukach poſtąpił, ale więcey ieſzcze w cnotach, tak dalece, że ſię zdał ſamą tchnąć świątobliwoſcią: znać to było iawnie po nim, bo gdy drudzy rowieśnicy iego, rożne ſobie, dla rozrywki, gry wynaydowali, Bruno ſię ſamym nabożeńſtwem zabawiał, nad to ołobliwſza ię, lubo ieſzcze w młodym, układnoſć obyczaiow wydawała, zmyſłowy w ięzyka ſzczegulnieyſze poſtrzeżenia, wielki do rzeczy Boſkich pochop. W tey porze życia od Otrona tym imieniem trzeciego Cesarza Rzymſkiego na dwor wezwany, wſzyſtkim był w podziwieniu: w krotce iednak zdyſzawſzy ſobie dworſkie życie, Zakonny ubiór S. Benedykta na ſiebie przyiął, do ktorey Pobożnyi y Oyca ſwego, lubo ten w leciech podeſzłego, to przykładem ſwoim, to ſwięta nauką, pociągnął. W tym Zakonie coraz to bardziey z cnoty w cnotę poſtępował; aż też żarliwoſcią zdiąty zbawienia duſz ludzkich, oprosił ię u Stolicy Apoſtolſkiey, żeby był mogł Ewangelią między narodami Boga nieznaiącemi opowiadać, z rozkazania tedy Papieſkiego, na Biſkupſtwo poświęcony Ruſkie, roku *tego według Brewiarza Rzymſkiego*, czyli raczey *według Brewiarza Warmińſkiego*, y *Szczygiołſka* na Arcybiſkupſtwo

Par 562

piſtwo, co ſama potwierdza *Trithem: libro de ſcript: Eccleſ* w te ſłowa: *Bruno Archiepiſcopus Ruthenorum, aſſumptus ex Ordine S. Benedicti, a Joanne XIX. Pontifice accepit pallium, conſecratus ſubente Henrico Secundo Imperatore, à Tagmone Archiepiſcopo Magdeburgenſi, y Dytmaro Chron: lib: 6.* a tym powiaſtkiey autor, że go znał bardzo dobrze, iako ſię wyżey mowiło, powiada o nim, że palmſka zażywał, co tylko własnoſci ich Arcybiſkupow, tak tedy na Palmſką godnoſć wyniesiony, za namowa S. Henryka Cesarza, w drogę ſię na Ruſ na Apoſtolſkie żniwo wybrał, wihpił do Bolesława Chabrego, krola na ten czas Polſkiego, od ktorego mile przyięty, Pańſkie od niego wziął upomineki, wſzakże mat Boży, to wſzyſtko na ubogich rozdał. Z Polſki do Kiiowa ſię udał z oſmnaſtą towarzyſzmą ſwemi, kędy *według Dithmara, ktorego przytoczki autor życia Mſt. S. Innocentego*, iuż czterylta kościołow znalazł; tam gdy w nayplonſzą krolo dufe ludzkich pracę ſwoią zaczyna, Włodzimierz Xiąże Kiiowſkie przez Wagrow albo Waragow y Obottitow pomoc, Kiiow obległ, y do poddania ſię przymuſił, kędy między inſzą korzyścią S. Bruno, ze wſzyſtkiemi kompanami ſwemi w niewolą ſię dośtał, z ktorey cih Waragowie nie prędzey go wypuścili, aż w Pruſiech, tamtędy nazad powracaiąc. Widząc Pruſy w bałwochwalſtwie uwiklane S. Bruno, zaczął im wiarę Chryſtuſową ogłaſzać, y bałwany chydzić; czym rozdrażnił Pruſacy, śmiercią ma grozili, iżeby nie przeſtał Ewangelii opowiadać na co gdy nicnieważaio Bruno, ale więcey ſię na Boga oglądaiąc, tym bardziey ich od niedowiarſtwa chciał odwodzic, zapalczywoſć ich tak zaoſtrzył na ſiebie, że ma ręce y nogi odciwſzy, naoſtatek y głowę, y wſzyſtkich iego towarzyſzow, zamordowali. Ciała ich długo bez pogrzebu leżały; aż dowiedziawſzy ſię o chwalebney ich dla Chryſtuſa ſmierci Bolesław Chabry krol Polſki, odkupił ich od Pruſakow, według *Dubmar: lib: 6. Chronic:* gdzie iednak zbożnie ſą od tegoż Monarchy. Jakeś z autorow nie piſze. Cierpieli w roku 1009, *to ſkreśłam: Roman: Barom: Marianus Scotus Uſperger: ad Kalendas Martii*, w roku 1009, *Sigebertus in Chron:* w roku 1010, *Trithemius in Chron:* Perydzie ſzczęśliwſzy, bo od Jolinſa tym imieniem pierwſzego Papieża, w regeſtr Swiętych Pańſkich policzeni. Krom tu wyrażonych autorow, piſze o nim *Joannes Leo w hiſtoryi Pruſkiey fol. 46. y Vita Sanctorum Italorum ad diem 14 Februar:* Ktoby chciał zupełniyſzey, o Hrabiach de Querfurt, y rego S. Brunona Familii, wiadomoſci, niech patrzy w *Jenie Sidonea tablicy genealogicznej fol: num: 334, 335, 336 y sam dalej, gdzie niektore inſami, pokazuie, że ten S. Bruno, był ſyrotem wielkim Lotaryuſza Cesarza Rzymſkiego, ktory umarł 857.*

Herbowni.

Bielicki	*Grochowſki*	*Nieprzycki*	*Brudzinski*
Belum	*Grudzinſki*	*Orzelſki*	*Swirlacki*
Cielolowſki	*Iznicki*	*Pinczowſki*	*Szadurski*
Dairowſki	*Lachowſki*	*Poczyrzyſki*	*Warſzewicki*
Gerowſki	*Lubowſki*	*Przeſławski*	*Wygonowski*
			Zajęć

PARCZEWSKI herbu *Nałęcz* w Sieradzkim Woiewodztwie. Z tych był Marcin Parczewſki w Zakonie nałym kaznodzieia ſławny, ktory pod czas rewolucyi za Jana Kazimierza, od Kozakow śmiertelnie zraniony umarł. *Zacharyaſz*, Woyciech deputat. *ad pacta conventa* Augusta II, podpiſał ich *Confederacyą*.

Slusza i

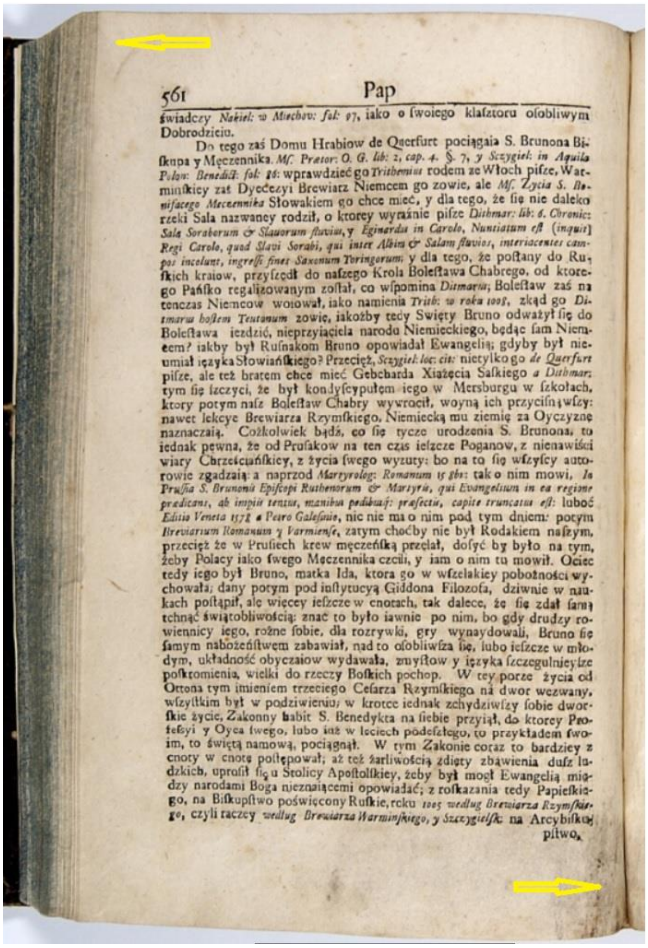

561 Pap

świadczy *Naeiel: w Miechow: fol: 97*, iako o swoiego klasztoru osobliwym Dobrodzieiu.

Do tego zaś Domu Hrabiow de Querfurt pociągaia S. Brunona Biskupa y Męczennika. *Mf. Prætor: O. G. lib: 2, cap. 4. §. 7, y Szczygiel: in Aquila Polon: Benedict: fol: 36:* wprawdzie go *Trithemius* rodem ze Włoch pisze, Warminskiey zaś Dyecezyi Brewiarz Niemcem go zowie, ale *Mf. Życia S. Bruna męczennika* Słowakiem go chce mieć, y dla tego, że się nie daleko rzeki Sala nazwaney rodził, o ktorey wyraźnie pisze *Dithmar: lib: 6. Chronic:* Sala *Sorabor um & Slauorum fluuius*, y *Eginardus in Carolo, Nuntiatum eſt* (inquit) *Regi Carolo, quod Slavi Sorabi, qui inter Albim & Salam fluvios, interiacentes eam-pos incolunt, ingreſſi fines Saxonum Toringorum.* y dla tego, że postany do Ruskich kraiow, przyszedł do naszego Krola Boleslawa Chabrego, od ktorego Pańsko regalizowanym został, co wspomina *Dithmarus*; Bolesław zaś na tenczas Niemcow woiował, iako namienia *Trith: w roku 1003*, zkąd go *Dithmarus hoſtem Teutonum* zowie, iakożby tedy Swięty Bruno odważył się do Boleslawa iezdzić, nieprzyiaciela narodu Niemieckiego, będąc sam Niemcem? iakby był Rusnakom Bruno opowiadał Ewangelią; gdyby był nieumiał języka Słowiańskiego? Przecięż, *Szczygiel: loc: cit:* nietylko go *de Querfurt* pisze, ale też bratem chce mieć Gebcharda Xiążęcia Saskiego *a Dithmar:* tym się leczyci, że był kondyscypułem iego w Mersburgu w szkołach, ktory potym nasz Bolesław Chabry wywrocił, woyną ich przycisnął wszy: nawet lekcye Brewiarza Rzymskiego, Niemiecką mu ziemię za Oyczyznę naznaczaią. Cożkolwiek bądź, co się tycze urodzenia S. Brunona, to iednak pewna, że od Prusakow na ten czas ieszcze Poganow, z nienawiści wiary Chrześciańskiey, z życia swego wyzuty: bo na to się wszyscy autorowie zgadzaią: a naprzod *Martyrolog: Romanum 15 ſbr:* tak o nim mowi, *In Pruſſia S. Brunonis Epiſcopi Ruthenorum & Martyris, qui Evangelium in ea regione predicans, ab impiis tentus, manibus pedibusq: præfectis, capite truncatus eſt:* luboć *Editio Veneta 1572 a Petro Galeſatio*, nic nie ma o nim pod tym dniem: potym *Breviarium Romanum y Varmienſe*, zatym choćby nie był Rodakiem naszym, przecięż że w Prusiech krew męczeńską przelał, dosyć by było na tym, żeby Polacy iako swego Męczennika czcili, y iam o nim tu mowił. Ociec tedy iego był Bruno, matka Ida, ktora go w wszelakiey pobożności wychowała; dany potym pod instytucyą Giddona Filozofa, dziwnie w naukach postąpił, ale więcey ieszcze w cnotach, tak dalece, że się zdał samą tchnąć świątobliwością: znać to było iawnie po nim, bo gdy drudzy rowiennicy iego, rożne sobie, dla rozrywki, gry wynaydowali, Bruno się samym nabożeństwem zabawiał, nad to osobliwsza się, lubo ieszcze w młodym, układność obyczaiow wydawała, zmysłow y języka szczegulnieysze postrzemienia, wielki do rzeczy Boskich pochop. W tey porze życia od Ottona tym imieniem trzeciego Cesarza Rzymskiego na dwor wezwany, wszystkim był w podziwieniu; w krotce iednak zchydziwszy sobie dworskie życie, Zakonny habit S. Benedykta na siebie przyiął, do ktorey Profesyi y Oyca swego, lubo iuż w leciech podeszłego, to praykładem swoim, to swiętą namową, pociągnął. W tym Zakonie coraz to bardziey z cnoty w cnotę postępował; aż też żarliwością zdiety zbawienia dusz ludzkich, uprosił się u Stolicy Apostolskiey, żeby był mogł Ewangelią między narodami Boga nieznaiącemi opowiadać; z roskazania tedy Papieskiego, na Biskupstwo poświęcony Ruskie, rzku *1005 według Brewiarza Rzymskiego*, czyli raczey *według Brewiarza Warmińskiego, y Szczygielſk:* na Arcybiskupstwo.

Transcription in progress

Illustration from the *Herby* i *familie rycerskie tak* w *Koronie jako y w W.X.L. – Lwów, 1728 – Kasper Niesiecki*

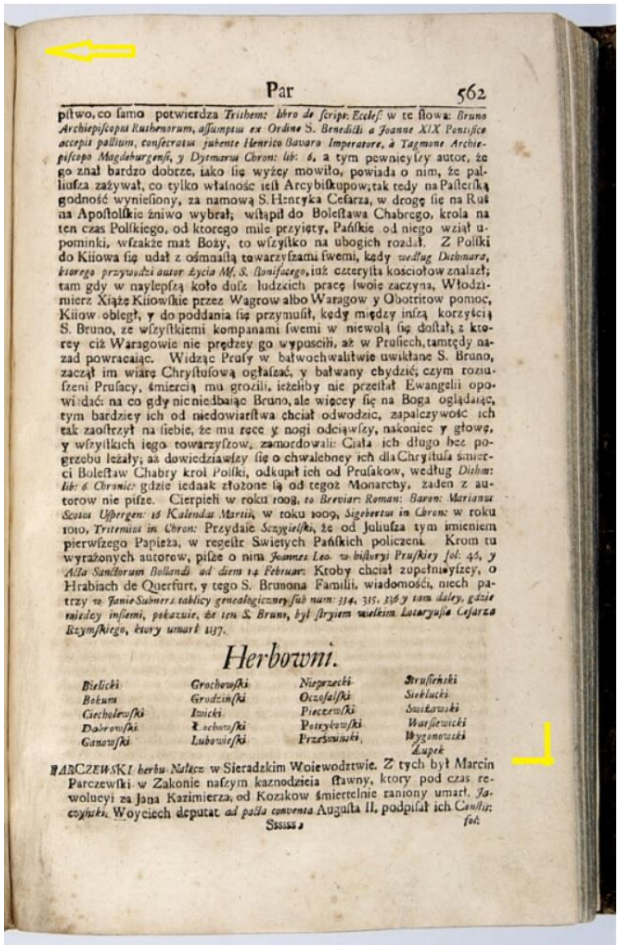

Par 562

pſtwo, co ſamo potwierdza *Trithem: libro de ſcript: Eccleſ:* w te ſłowa: *Bruno Archiepiſcopus Ruthenorum, aſſumptus ex Ordine S. Benedicti a Joanne XIX Pontifice accepit pallium, conſecratus jubente Henrico Bavaro Imperatore, à Tagmone Archiepiſcopo Magdeburgenſi, y Dytmarus Chron: lib: 6,* a tym pewnieyſzy autor, że go znał bardzo dobrze, iako ſię wyżey mowiło, powiada o nim, że palliuſza zażywał, co tylko właſność ieſt Arcybiſkupow; tak tedy na Paſterſką godność wynieſiony, za namową S. Henryka Ceſarza, w drogę ſię na Ruś na Apoſtolſkie żniwo wybrał; wſtąpił do Boleſława Chabrego, krola na ten czas Polſkiego, od ktorego mile przyięty, Pańſkie od niego wziął upominki, wſzakże maż Boży, to wſzyſtko na ubogich rozdał. Z Polſki do Kiiowa ſię udał z ośmnaſtą towarzyſzami ſwemi, kędy *według Dithmara, ktorego przywodzi autor życia Mſ. S. Bonifacego,* iuż czteryſta kościołow znalazł; tam gdy w naylepſzą koło duſz ludzkich pracę ſwoię zaczyna, Włodzimierz Xiążę Kiiowſkie przez Wagrow albo Waragow y Obotritow pomoc, Kiiow obległ, y do poddania ſię przymuſił, kędy między inſzą korzyścią S. Bruno, ze wſzyſtkiemi kompanami ſwemi w niewolą ſię doſtał; z ktorey ciż Waragowie nie prędzey go wypuścili, aż w Pruſiech, tamtędy nazad powracaiąc. Widząc Pruſy w bałwochwalſtwie uwikłane S. Bruno, zaczął im wiarę Chryſtuſową ogłaſzać, y bałwany chydzić; czym roziuſzeni Pruſacy, śmiercią mu grozili, ieżeliby nie przeſtał Ewangelii opowiadać: na co gdy nic niedbaiąc Bruno, ale więcey ſię na Boga oglądaiąc, tym bardziey ich od niedowiarſtwa chciał odwodzic, zapalczywość ich tak zaoſtrzył na ſiebie, że mu ręce y nogi odciąwſzy, nakoniec y głowę, y wſzyſtkich iego towarzyſzow, zamordowali: Ciała ich długo bez pogrzebu leżały; aż dowiedziawſzy ſię o chwalebney ich dla Chryſtuſa śmierci Boleſław Chabry krol Polſki, odkupił ich od Pruſakow, według *Dithm: lib: 6 Chronic:* gdzie iednak złożone ſą od tegoż Monarchy, żaden z autorow nie piſze. Cierpieli w roku 1008, *to Breviar: Roman: Baron: Marianus Scotus Uſpergen: 16 Kalendas Martii,* w roku 1009, *Sigebertus in Chron:* w roku 1010, *Tritemius in Chron:* Przydaie *Szczygielſki,* że od Juliuſza tym imieniem pierwſzego Papieża, w regeſtr Swiętych Pańſkich policzeni. Krom tu wyrażonych autorow, piſze o nim *Joannes Leo. w biſtoryi Pruſkiey fol: 46, y Acta Sanctorum Bollandi ad diem 14 Februar:* Ktoby chciał zupełnieyſzey, o Hrabiach de Querfurt, y tego S. Brunona Familii, wiadomości, niech patrzy *w Janie Subnerz tablicy genealogiczney ſub num: 314, 315, 336 y tam daley, gdzie niedzy inſiemi, pokazuie, że ten S. Bruno, był ſtryiem wielkim Lotaryuſza Ceſarza Rzymſkiego, ktory umarł 1137.*

Herbowni.

Bielicki	*Grochowſki*	*Nieprzecki*	*Struſieński*
Bokum	*Grodzinſki*	*Oczoſalſki*	*Sieklucki*
Ciecholewſki	*Iwicki*	*Pieczewſki*	*Swiżawski*
Dobrowſki	*Łochowſki*	*Potrykowſki*	*Warſiewicki*
Ganowſki	*Lubowieſki*	*Prześminski,*	*Wygonowski*
			Łupek

PARCZEWSKI *herbu Nałęcz* w Sieradzkim Woiewodztwie. Z tych był Marcin Parczewſki w Zakonie naſzym kaznodzieia ſławny, ktory pod czas rewolucyi za Jana Kazimierza, od Kozakow śmiertelnie raniony umarł. *Jaczyński.* Woyciech deputat *ad pacta conventa* Auguſta II. podpiſał ich *Conſtit: fol:*

Ssssss 2

Transcription in progress

Illustration from the *Herby i familie rycerskie tak w Koronie jako y w W.X.L. – Lwów, 1728*

c. 1760

Antoine-René d'Argenson marquis de Paulmy (1722-1787)

Recueil d'armoiries polonaises

page 53 and page 54

Argenson de Paulmy

This manuscript in Latin is a visual catalogue of the most prominent Polish Herbs. There is no development and the author gives a short description of every crest.

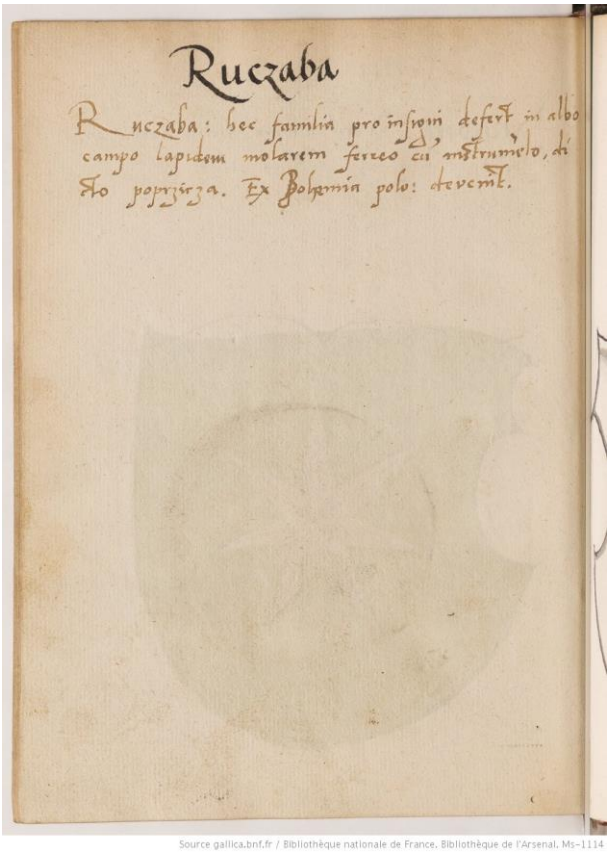

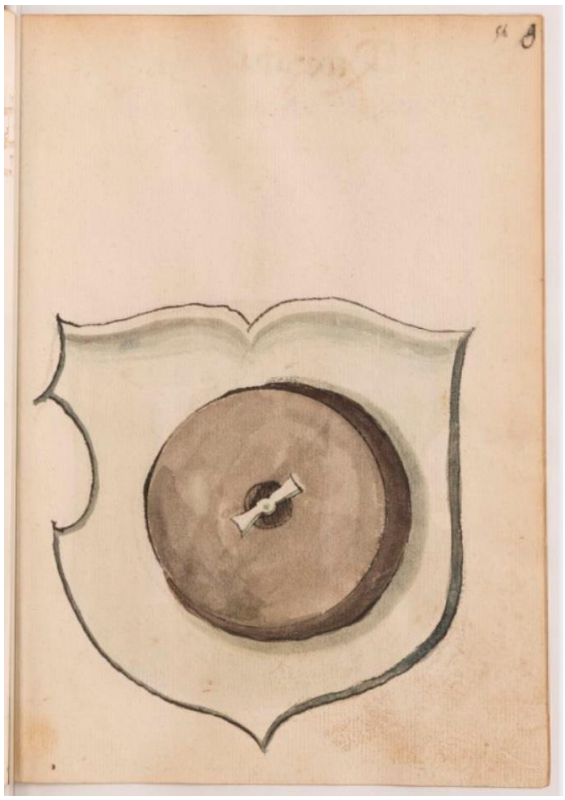

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France, Bibliothèque de l'Arsenal, Ms-1114

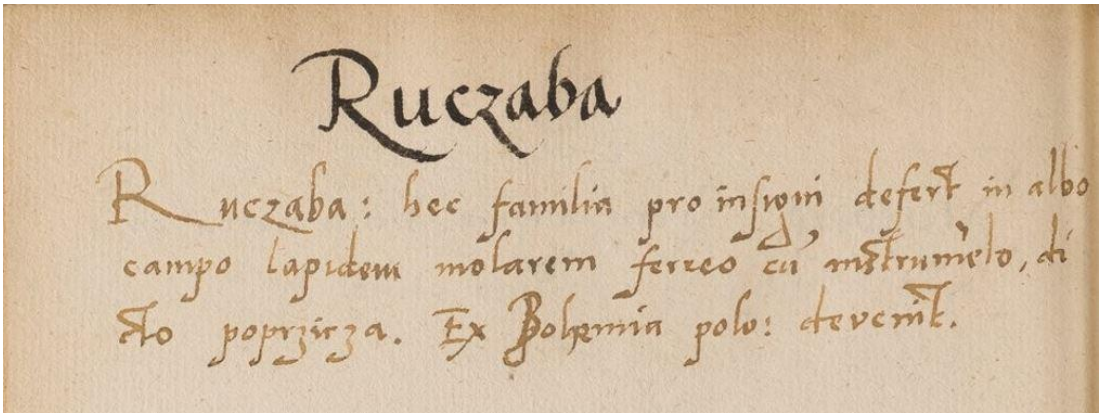

Transcription

Ruczaba : hec familia pro insr-- defert in albo campo lapidem molarem ferres - - , dito paprzyca. Ex Bohemia polo : deverit.

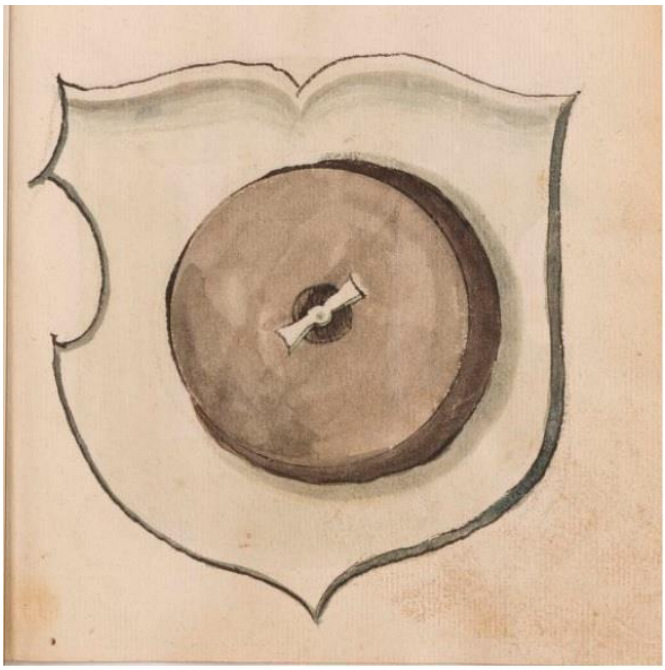

1763

Benedeykt Chmielowski (1700-1763)

Zbior krotki herbow polskich – 1763

page 247, page 248 and page 422

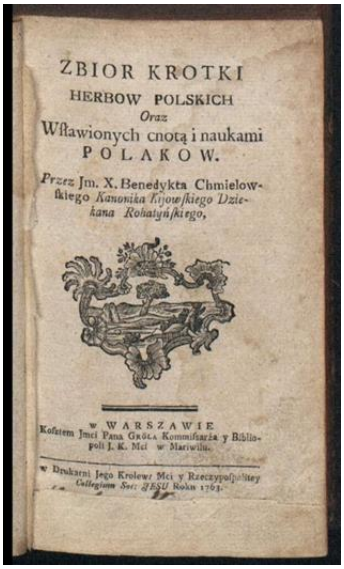
ZBIOR KROTKI
HERBOW POLSKICH
Oraz
Wſławionych cnotą i naukami
POLAKOW.
Przez Jm. X. Benedykta Chmielowſkiego Kanonika Lwowſkiego Dziekana Rohatyńſkiego,
W WARSZAWIE
Kosztem Jmci Pana Gröla Kommiſarza y Bibliotekarza J. K. Mci w Mariwilu.
w Drukarni Jego Krolewſ Mci y Rzeczypospolitey Collegium Soc. JESU Roku 1763.

Chmielowski

In this book, the author uses the name Paprzyca as main entry, paving the way taken by future heraldists. He specifies alternative spelling for Kuszaba: Ruchaba and Ruchawa.

„Paprzyca albo Kuszaba iest kamień mlynski szary z żelazem w srodku, w polu w polu białym, na helmie ośm szczeniąt. Jszcze się rowie Ruchaba i Bychaba.”

Paprzyca or Kuszaba is a gray millstone with iron in the center, in a field in a field (repeated) white, on a helm of eight puppies. There is still a ditch of Ruchaba and Bychaba. "

The author develops with much details the legend of the eight children.

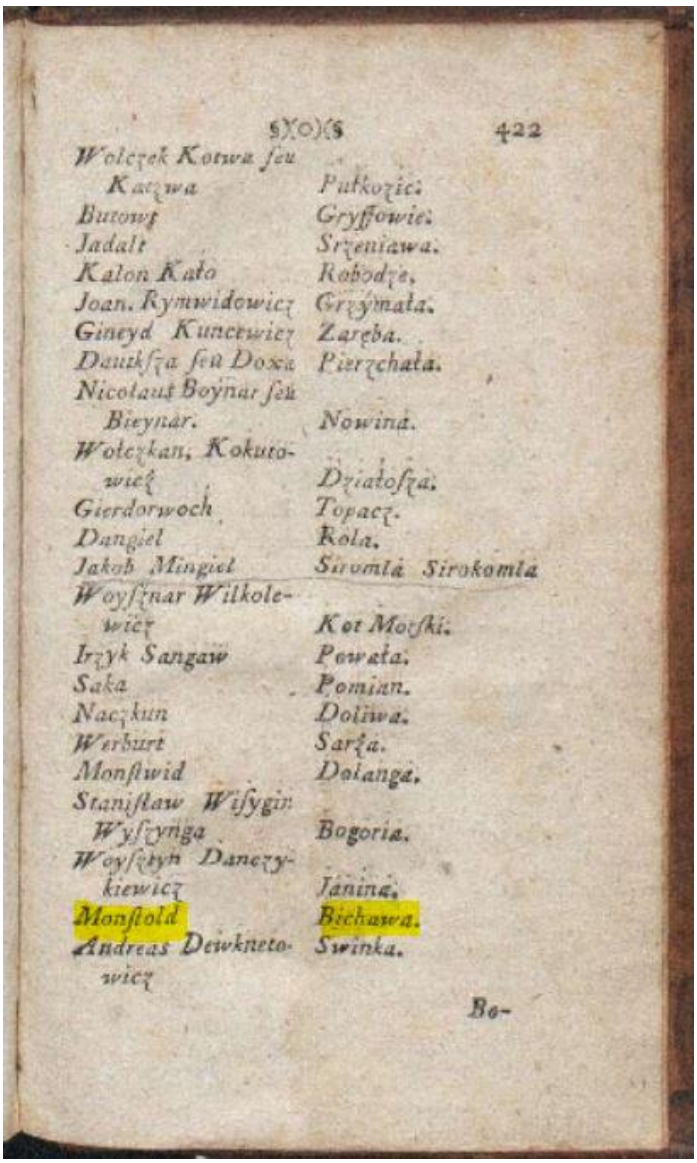

§)(o)(§ 422

Wolczek Kotwa seu Katzwa	Pułkozic.
Butowt	Gryffowie.
Jadalt	Srzeniawa.
Kalon Kało	Robodze.
Joan. Rymwidowicz	Grzymała.
Gineyd Kuncewicz	Zaręba.
Dautksza seu Doxa	Pierzchała.
Nicolaus Boynar seu Bieynar.	Nowina.
Wołczkan, Kokutowicz	Działosza.
Gierdorwoch	Topacz.
Dangiel	Rola.
Jakob Mingiel	Siromla Sirokomla
Woysznar Wilkolewicz	Kot Morski.
Irzyk Sangaw	Powała.
Saka	Pomian.
Naczkun	Doliwa.
Werburt	Sarza.
Monstwid	Dolanga.
Stanisław Wisygin Wyszynga	Bogoria.
Woysztyn Danczykiewicz	Janina.
Monstold	Bichawa.
Andreas Dewknetowicz	Swinka.

Bo-

Chmielowski

This book provides the list of the 47 families from Lithuania who joined a Polish Herb after the Hrodlo Union in 1413. In this document, the Monstold Family enters the Bichawa Herb.

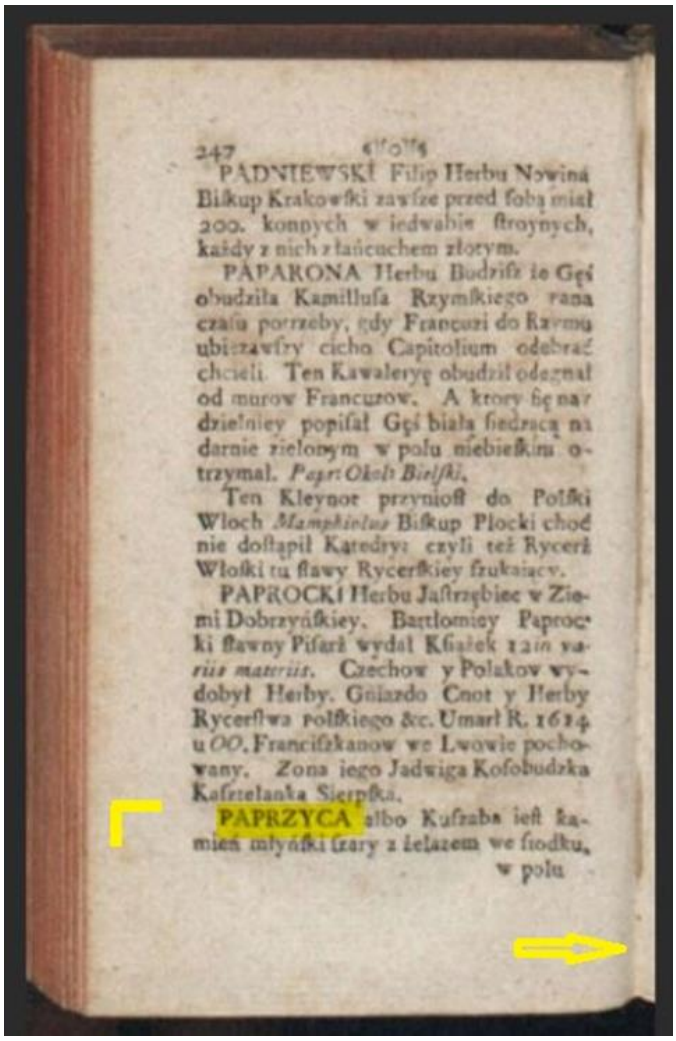

247 §[o]§

PADNIEWSKI Filip Herbu Nowina Biſkup Krakowſki zawſze przed ſobą miał 200. konnych w iedwabie ſtroynych, każdy z nich z łańcuchem złotym.

PAPARONA Herbu Budziſz że Gęś obudziła Kamilluſa Rzymſkiego pana czaſu potrzeby, gdy Francuzi do Rzymu ubiezawſzy cicho Capitolium odebrać chcieli. Ten Kawaleryę obudził odegnał od murow Francuzow. A ktory ſię nay dzielniey popiſał Gęś białą ſiedzącą na darnie zielonym w polu niebieſkim otrzymał. *Papr: Okol: Bielſki.*

Ten Kleynot przynioſł do Polſki Włoch *Mamphiolus* Biſkup Płocki choć nie doſtąpił Katedry: czyli też Rycerz Włoſki tu ſławy Rycerſkiey ſzukaiący.

PAPROCKI Herbu Jaſtrzębiec w Ziemi Dobrzyńſkiey. Bartłomiey Paprocki ſławny Piſarz wydał Kſiążek 12*in variis materiis*. Czechow y Polakow wydobył Herby. Gniazdo Cnot y Herby Rycerſtwa polſkiego &c. Umarł R. 1614 u *OO.* Franciſzkanow we Lwowie pochowany. Zona iego Jadwiga Koſobudzka Kaſztelanka Sierpſka.

PAPRZYCA albo Kuſzaba ieſt kamień młyńſki ſzary z żelazem we ſiodku, w polu

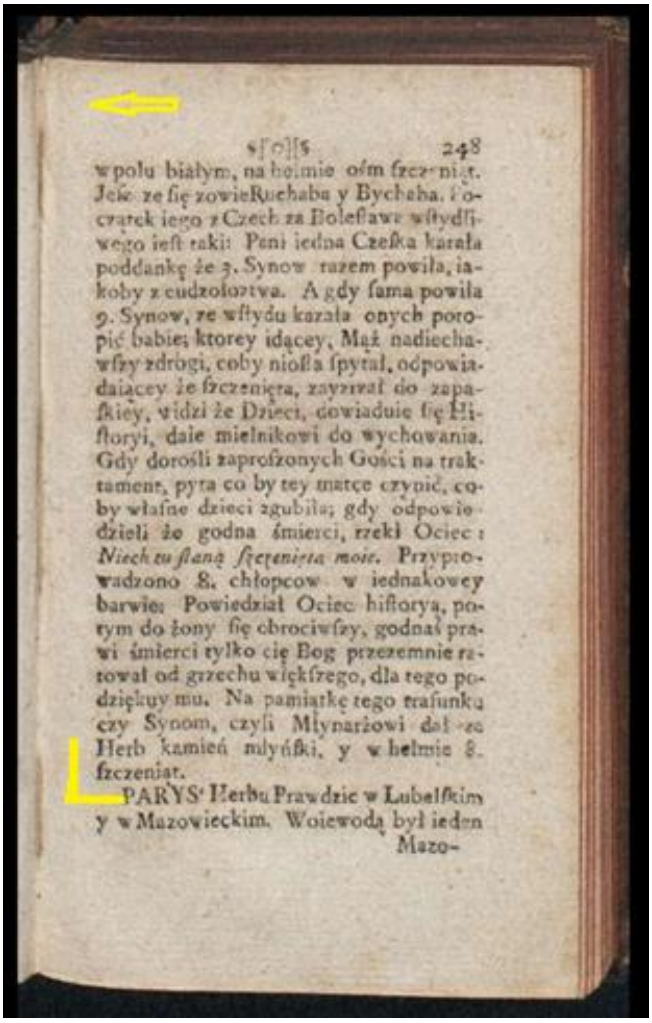

§[o]§ 248

w polu białym, na helmie ośm ſzczeniąt. Jeſzcze ſię zowie Ruchaba y Bychaba. Początek iego z Czech za Boleſława wſtydliwego ieſt taki: Pani iedna Czeſka karała poddankę że 3. Synow razem powiła, iakoby z cudzołoztwa. A gdy ſama powiła 9. Synow, ze wſtydu kazała onych poropić babie; ktorey idącey, Mąż nadiechawſzy zdrogi, coby nioſła ſpytał, odpowiadaiącey że ſzczenięta, zayzrzał do zapaſkiey, widzi że Dzieci, dowiaduie ſię Hiſtoryi, daie mielnikowi do wychowania. Gdy dorośli zaproſzonych Gości na traktament, pyta co by tey matce czynić, coby właſne dzieci zgubiła; gdy odpowiedzieli że godna śmierci, rzekł Ociec: *Niech tu ſtaną ſzczenięta moie.* Przyprowadzono 8. chłopcow w iednakowey barwie: Powiedział Ociec hiſtoryą, potym do żony ſię obrociwſzy, godnaś prawi śmierci tylko cię Bog przezemnie ratował od grzechu więkſzego, dla tego podziękuy mu. Na pamiątkę tego traſunku czy Synom, czyli Młynarżowi dał za Herb kamień młyńſki, y w helmie 8. ſzczeniąt.

PARYS' Herbu Prawdzic w Lubelſkim y w Mazowieckim. Woiewodą był ieden Mazo-

Chmielowski

Transcription in progress

1789

Ewarist Andrzej Kuropatnicki (1734-1788)

Wiadomość o Kleynocie Szlacheckim

Part I page 14 (34) / Part I page 14 (19)

Part II page 78 (45) and page 55 (157)

Part III page 29 (259) and page 38 (268)

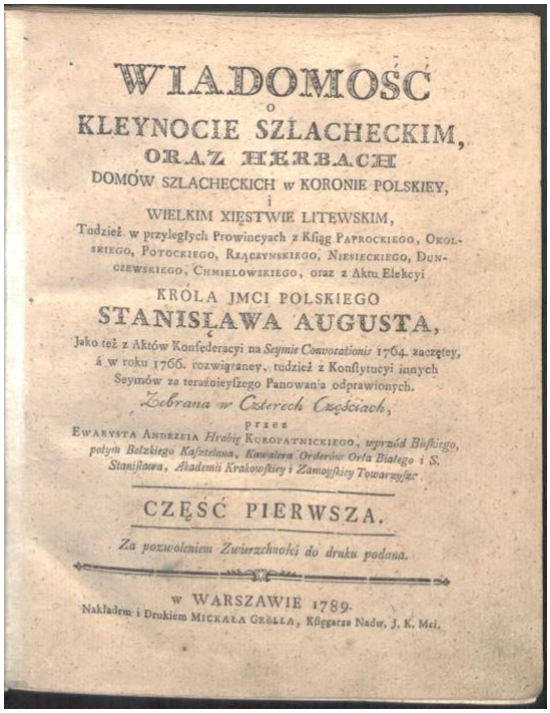

WIADOMOŚĆ
O
KLEYNOCIE SZLACHECKIM,
ORAZ HERBACH
DOMÓW SZLACHECKICH w KORONIE POLSKIEY,
i
WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM,
Tudzież w przyległych Prowincyach z Kśiąg Paprockiego, Okolskiego, Potockiego, Rzączynskiego, Niesieckiego, Dunczewskiego, Chmielowskiego, oraz z Aktu Elekcyi
KRÓLA JMCI POLSKIEGO
STANISŁAWA AUGUSTA,
Jako też z Aktów Konfederacyi na *Seymie Convocationis* 1764. zaczętey, á w roku 1766. rozwiązaney, tudzież z Konstytucyi innych Seymów za teraźnieyszego Panowania odprawionych.
Zebrana w Czterech Częściach,
przez
Ewarysta Andrzeia *Hrabię* Kuropatnickiego, *wprzód Buskiego, potym Bełzkiego Kasztelana, Kawalera Orderów Orła Białego i S. Stanisława, Akademii Krakowskiey i Zamoyskiey Towarzysza.*

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Za pozwoleniem Zwierzchności do druku podana.

w WARSZAWIE 1789.
Nakładem i Drukiem Mickała Grölla, Kśięgarza Nadw. J. K. Mci.

Kuropatnicki

This herbarz is also available with scan in a single book in Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław - link

The full title of this herbarz book is „Wiadomość O Kleynocie Szlacheckim Oraz Herbach Domów Szlacheckich w Koronie Polskiey, i Wielkim Xięstwie Litewskim, Tudzież w przyległych Prowincyach [...]"

Information About Noble Values and Coats of Arms of Noble Houses in the Polish Crown and the Grand Duchy of Lithuania, and in the adjacent Provinces books [...]

The author specifies that these informations are collected from the previous books of Paprocki, Okolski, Potocki, Rzączynski, Niesiecki, Dunczewski, Chmielowski, and Election Acts.

Kuropatnicki

The **first part** begins page (21) with the title *Traktat Pierwszy całkiem więty z Księgi Heraldika roku 1752, przez Jozefa Aleksandra Xiążęcia z Prussów Jabłonowskiego, potym Woiewodę Nowogrodzkiego wydaney i innych.*

TRAKTAT PIERWSZY

Całkiem wyięty z Księgi Heraldica roku 1752.

JOZEFA ALEXANDRA

Xiążęcia z Prussow

JABLONOWSKIEGO,

Potym Woiewodę Nowogrodzkiego

wydaney i innych.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

§. 1.

STAN SZLACHECKI.

The first study completed from the Heraldry Book of 1752, from Jozef Aleksander Prince Jabłonowski herb Prus, then published by the Wojewod of Nowogrodzki and others.

In this Part I page 77 (97), Kuropatnicki mentions Monstold in the names who joined a Polish Herb in 1413. Kuszaba is spelled *Biechawa*.

Kuropatnicki

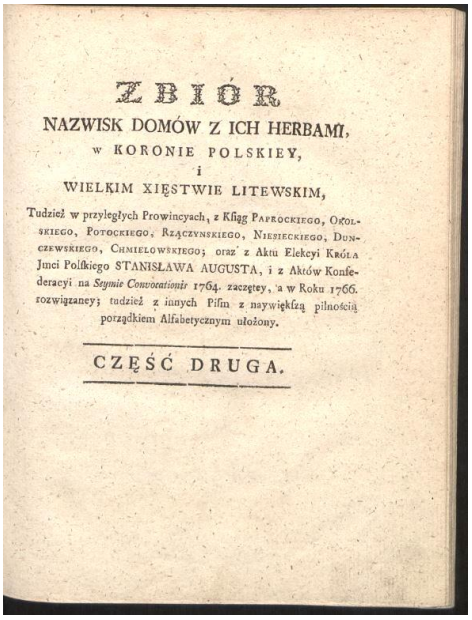

ZBIÓR
NAZWISK DOMÓW Z ICH HERBAMI,
w KORONIE POLSKIEY,
i
WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM,
Tudzież w przyległych Prowincyach, z Ksiąg Paprockiego, Okolskiego, Potockiego, Rzączynskiego, Niesieckiego, Dunczewskiego, Chmielowskiego; oraz z Aktu Elekcyi Króla Jmci Polskiego STANISŁAWA AUGUSTA, i z Aktów Konfederacyi na Sejmie Convocationis 1764. zaczętey, a w Roku 1766. rozwiązaney; tudzież z innych Pism z naywiększą pilnością porządkiem Alfabetycznym ułożony.
CZĘŚĆ DRUGA.

The **second part** (volume II) is titled *Zbiór Nazwisk Domów z Ich Herbami w Koronie Polskiey, i Wielkim Xięstwie Litewskim, Tudzież w przyległych Prowincyach z ksiąg [...] porządkiem Alfabetycznym ułożony*.

In this book Kuropatnicki lists family names (herbowny) and specifies the related herb. Niewinski/ Niwinski are mentioned without any relation.

Part II page 78 (45) and page 55 (157)

Part III page 29 (259) and page 38 (268)

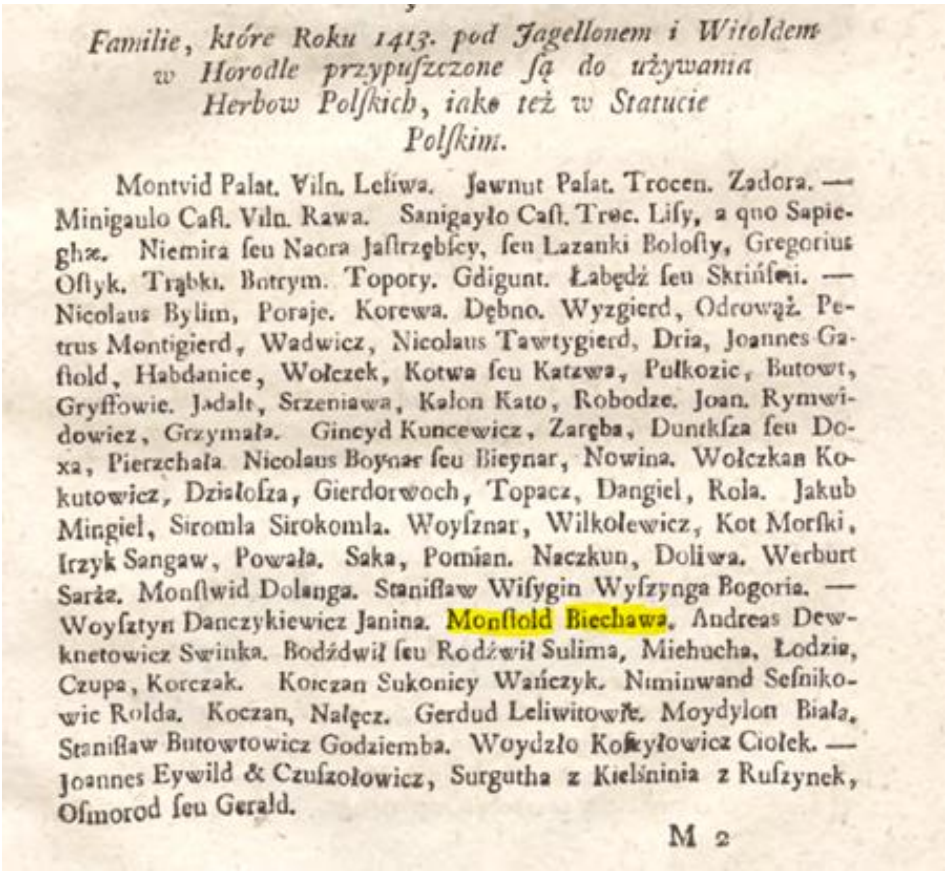

Familie, które Roku 1413. pod Jagellonem i Witoldem w Horodle przypuszczone są do używania Herbow Polskich, iako też w Statucie Polskim.

Montvid Palat. Viln. Leliwa. Jawnut Palat. Trocen. Zadora. — Minigaulo Caſt. Viln. Rawa. Sanigayło Caſt. Troc. Liſy, a quo Sapieghæ. Niemira ſeu Naora Jaſtrzębſcy, ſeu Lazanki Boloſty, Gregorius Oſtyk. Trąbki. Botrym. Topory. Gdigunt. Łabędź ſeu Skrińſki. — Nicolaus Bylim, Poraje. Korewa. Dębno. Wyzgierd, Odrowąż. Petrus Montigierd, Wadwicz, Nicolaus Tawtygierd, Dria, Joannes Gaſtold, Habdanice, Wołczek, Kotwa ſeu Katzwa, Pułkozic, Butowt, Gryffowie. Jadalt, Srzeniawa, Kalon Kato, Robodze. Joan. Rymwidowiez, Grzymała. Gincyd Kuncewicz, Zaręba, Duntkſza ſeu Doxa, Pierzchała. Nicolaus Boynar ſeu Bieynar, Nowina. Wołczkan Kokutowicz, Działoſza, Gierdorwoch, Topacz, Dangiel, Rola. Jakub Mingiel, Siromla Sirokomla. Woyſznar, Wilkołewicz, Kot Morſki, Irzyk Sangaw, Powała. Saka, Pomian. Naczkun, Doliwa. Werburt Sarże. Monſtwid Dolanga. Staniſław Wiſygin Wyſzynga Bogoria. — Woyſztyn Danczykiewicz Janina. Monſtold Biechawa. Andreas Dewknetowicz Swinka. Bodźdwił ſeu Rodźwił Sulima, Miehucha, Łodzia, Czupa, Korczak. Korczan Sukonicy Wańczyk. Niminwand Sefnikowic Rolda. Koczan, Nałęcz. Gerdud Leliwitowie. Moydylon Biała, Staniſław Butowtowicz Godziemba. Woydzło Kokyłowicz Ciołek. — Joannes Eywild & Czuſzołowicz, Surgutha z Kielśninia z Ruſzynek, Oſmorod ſeu Gerald.

M 2

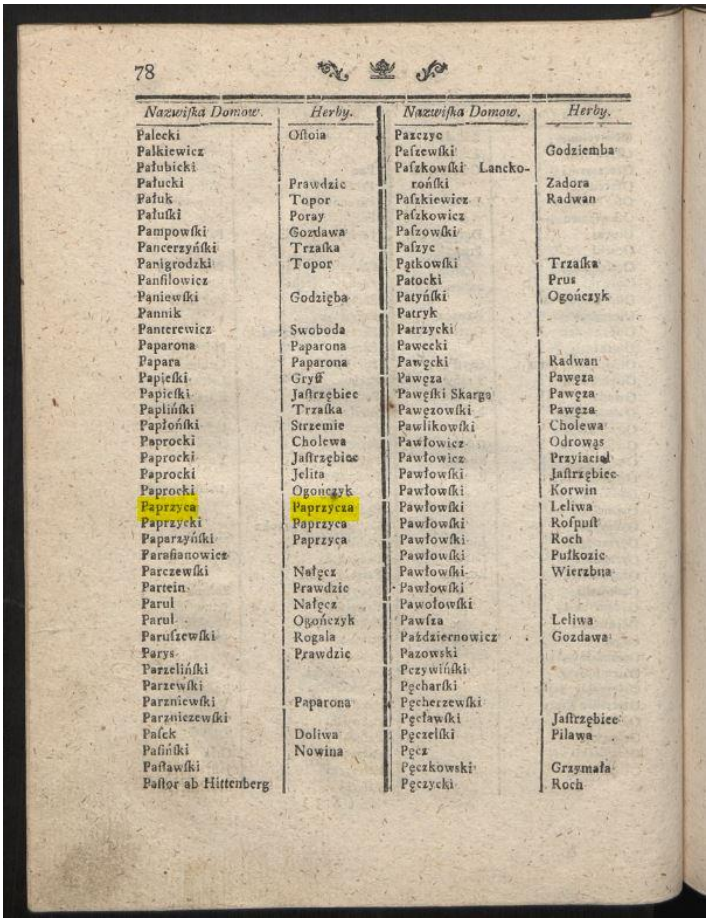

78

Nazwiska Domow.	*Herby.*	*Nazwiska Domow.*	*Herby.*
Palecki	Ostoia	Paszyc	
Palkiewicz		Paszewski	Godziemba
Palubicki		Paszkowski Lancko-	
Palucki	Prawdzic	roński	Zadora
Paluk	Topor	Paszkiewicz	Radwan
Paluski	Poray	Paszkowicz	
Pampowski	Gozdawa	Paszowski	
Pancerzyński	Trzaska	Paszyc	
Panigrodzki	Topor	Patkowski	Trzaska
Panfilowicz		Patocki	Prus
Paniewski	Godzięba	Patyński	Ogończyk
Pannik		Patryk	
Panterewicz	Swoboda	Patrzycki	
Paparona	Paparona	Pawecki	
Papara	Paparona	Pawęcki	Radwan
Papieski	Gryf	Pawęza	Pawęza
Papiefki	Jastrzębiec	Pawęski Skarga	Pawęza
Papliński	Trzaska	Pawęzowski	Pawęza
Papłoński	Strzemie	Pawlikowski	Cholewa
Paprocki	Cholewa	Pawłowicz	Odrowąs
Paprocki	Jastrzębiec	Pawłowicz	Przyiaciel
Paprocki	Jelita	Pawłowski	Jastrzębiec
Paprocki	Ogończyk	Pawłowski	Korwin
Paprzyca	Paprzycza	Pawłowski	Leliwa
Paprzycki	Paprzyca	Pawłowski	Rospust
Paparzyński	Paprzyca	Pawłowski	Roch
Parafianowicz		Pawłowski	Pułkozic
Parczewski	Nałęcz	Pawłowski	Wierzbna
Partein	Prawdzic	Pawłowski	
Parul	Nałęcz	Pawołowski	
Parul	Ogończyk	Pawsza	Leliwa
Paruszewski	Rogala	Październowicz	Gozdawa
Parys	Prawdzic	Pazowski	
Parzelińśki		Pczywiński	
Parzewski		Pęcharski	
Parzniewski	Paparona	Pęcherzewski	
Parzniczewski		Pęcławski	Jastrzębiec
Pasek	Doliwa	Pęczelski	Pilawa
Pasiński	Nowina	Pęcz	
Pastawski		Pęczkowski	Grzymała
Pastor ab Hittenberg		Pęczycki	Roch

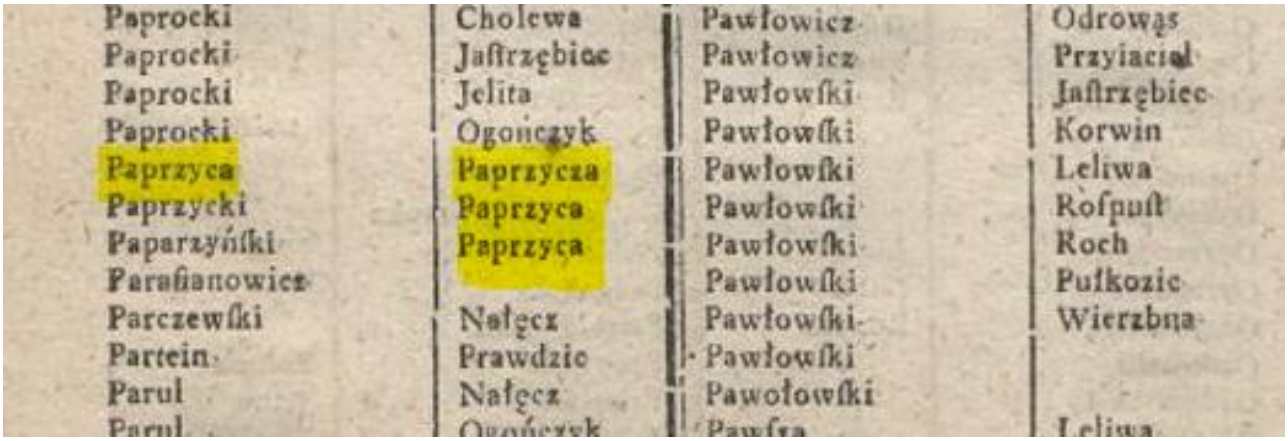

Paprocki	Cholewa	Pawłowicz	Odrowąs
Paprocki	Jastrzębiec	Pawłowicz	Przyiaciel
Paprocki	Jelita	Pawłowski	Jastrzębiec
Paprocki	Ogończyk	Pawłowski	Korwin
Paprzyca	Paprzycza	Pawłowski	Leliwa
Paprzycki	Paprzyca	Pawłowski	Rospust
Paparzyński	Paprzyca	Pawłowski	Roch
Parafianowicz		Pawłowski	Pułkozic
Parczewski	Nałęcz	Pawłowski	Wierzbna
Partein	Prawdzic	Pawłowski	
Parul	Nałęcz	Pawołowski	
Parul	Ogończyk	Pawsza	Leliwa

Kuropatnicki

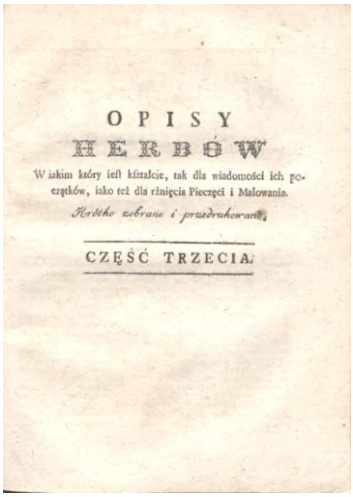
OPISY
HERBÓW
W iakim który iest kształcie, tak dla wiadomości ich początków, iako też dla rżnięcia Pieczęci i Malowania.
Krótko zebrane i przedrukowane.
CZĘŚĆ TRZECIA.

The **third part** begins page 129 (231) with the title *Opisy Herbów w iakim który iest kształcie, tak dla wiadomości ich początków, jako też dla rźnięcia Pieczęci I Malowania. Krótko zebranie I przedrukowane.*

Descriptions of the Coats of Arms in their shape, both for the sake of their origins, as well as for the cutting of the Seals and the Painting. Briefly collection and reprinted.

Page 29 (259), the author mentions Kuszaba and specifies that this herb is developed in the Paprzyca entry.

"Páprzyca herb. Inaczej Kuszba, inaczey ieszcze zowie Ruchaba i Ruchawa. Kamień iest młyński do góry postawiony, szarego koloru, z żelezcem zwyczaynym w śrzodku, w polu białym, na Hełmie ośmioro szczeniąt. Z Czech do Polski przyniesiony, na Bolesława wstydliwego."

"Paprzyca coat-of-arms. Another name is Kuszba, other names are Ruchaba and Ruchawa. The millstone is placed upwards, gray in color, with a winnowed blade in the middle, in the white field, on the Helmet, eight puppies. Brought from the Czech Republic to Poland, to Bolesław the shameful."

Remark:

cz.II st.83 (103) - cz.III st.129 (231) - cz.IV st.61(291). The author lists related names (*Herbowni*) under different *herbs*

- Kuszaba on pages 21,58,79,124, 126, 127
- Paprzyca on pages 8 35 42 59 72 74 78 79 84 86 106 114 121 127
- Chreba page 17 (119) - Niwinski 73 (175)

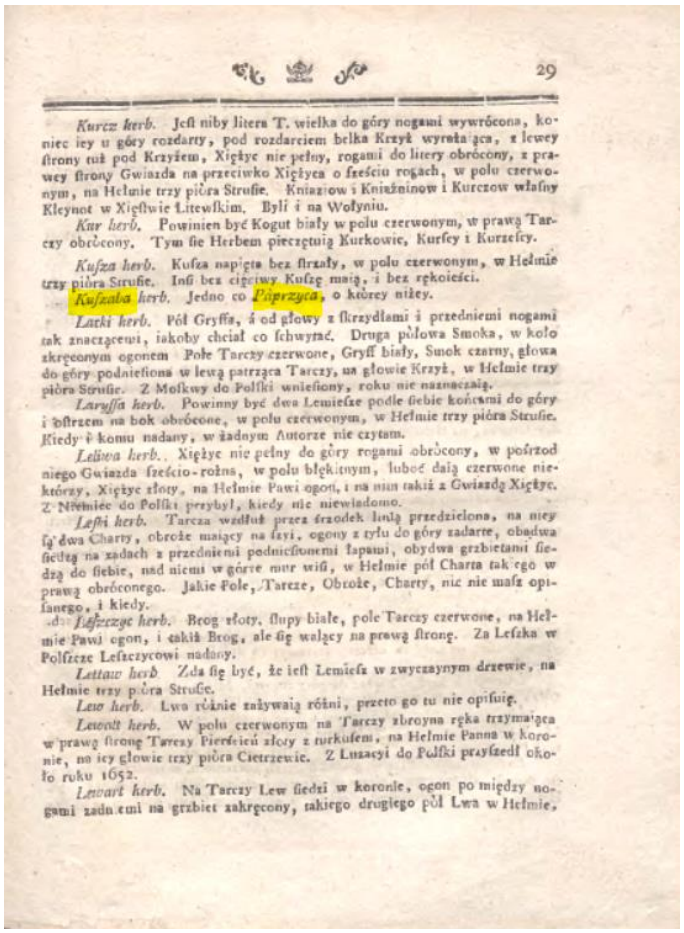

29

Kurcz herb. Jeſt niby litera T. wielka do góry nogami wywrócona, koniec iey u góry rozdarty, pod rozdarciem belka Krzyż wyrastaiąca, z lewey ſtrony tuż pod Krzyżem, Xiężyc nie pełny, rogami do litery obrócony, z prawey ſtrony Gwiazda na przeciwko Xiężyca o ſześciu rogach, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Strusie. Kniaziow i Książinow i Kurczow własny Kleynot w Xięſtwie Litewſkim. Byli i na Wołyniu.

Kur herb. Powinien być Kogut biały w polu czerwonym, w prawą Tarczy obrócony. Tym ſie Herbem pieczętuią Kurkowie, Kurſcy i Kurzeſcy.

Kuſza herb. Kuſza napięta bez ſtrzały, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Strusie. Inſi bez cięciwy Kuſzę maią, i bez rękoieści.

Kuſzaba herb. Jedno co *Paprzyca*, o którey niżey.

Latki herb. Pół Gryffa, á od głowy z ſkrzydłami i przedniemi nogami tak znaczącemi, iakoby chciał co ſchwytać. Druga połowa Smoka, w koło zkręconym ogonem. Pole Tarczy czerwone, Gryff biały, Smok czarny, głowa do góry podnieſiona w lewą patrząca Tarczy, na głowie Krzyż, w Hełmie trzy pióra Strusie. Z Moſkwy do Polſki wniesiony, roku nie naznaczaią.

Laryſſa herb. Powinny być dwa Lemieſze podle ſiebie końcami do góry i oſtrzem na bok obrócone, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Strusie. Kiedy i komu nadany, w żadnym Autorze nie czytam.

Leliwa herb. Xiężyc nie pełny do góry rogami obrócony, w pośrzod niego Gwiazda ſześcio-rożna, w polu błękitnym, lubo dalą czerwone niektórzy, Xiężyc złoty, na Hełmie Paw ogon, i na nim takiż z Gwiazdą Xiężyc. Z Niemiec do Polſki przybył, kiedy nie niewiadomo.

Lepſi herb. Tarcza wzdłuż przez środek linią przedzielona, na niey ſą dwa Charty, obroże maiący na ſzyi, ogony z tyłu do góry zadarte, obadwa ſiedzą na zadach z przednieni podnieſionemi łapami, obydwa grzbietami ſiedzą do ſiebie, nad niemi w górze mur wiſi, w Hełmie pół Charta takiego w prawą obróconego. Jakie Pole, Tarcze, Obroże, Charty, nic nie maſz opiſanego, i kiedy.

Leſzczyc herb. Brog złoty, ſłupy białe, pole Tarczy czerwone, na Hełmie Paw ogon, i takiż Brog, ale ſię walący na prawą ſtronę. Za Leſzka w Polſzcze Leſzczycowi nadany.

Lettaw herb. Zda ſię być, że ieſt Lemieſz w zwyczaynym drzewie, na Hełmie trzy pióra Strusie.

Lew herb. Lwa różnie zażywaią różni, przeto go tu nie opiſuię.

Lewart herb. W polu czerwonym na Tarczy zbroyna ręka trzymaiąca w prawą ſtronę Tarczę Pierścień złoty z turkuſem, na Hełmie Panna w koronie, na icy głowie trzy pióra Cietrzewie. Z Luzacyi do Polſki przyſzedł około roku 1652.

Lewart herb. Na Tarczy Lew ſiedzi w koronie, ogon po między nogami zadnemi na grzbiet zahręcony, takiego drugiego pół Lwa w Hełmie,

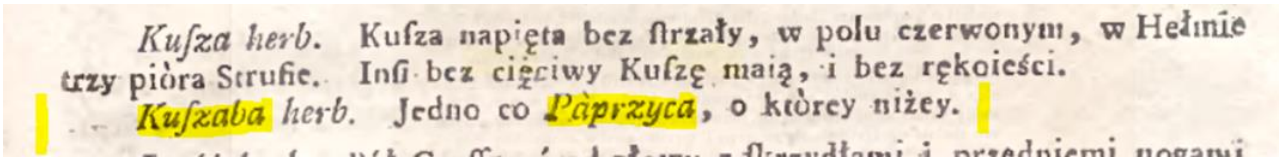

Kuſza herb. Kuſza napięta bez ſtrzały, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Strusie. Inſi bez cięciwy Kuſzę maią, i bez rękoieści.
Kuſzaba herb. Jedno co *Paprzyca*, o którey niżey.

1790

Piotr Malachowski (c. 1730-1799)

Zbior Nazwisk Szlachty z Opisem Herbow własnych Familiom zostaiącym

w Krolestwie Polskim, i Wielkim Xięstwie Litewskim.- 1790

Tome I page 194 (101) and page 272 (140)

Tome 2 R-Z page 72 (113) and page 99 (126)

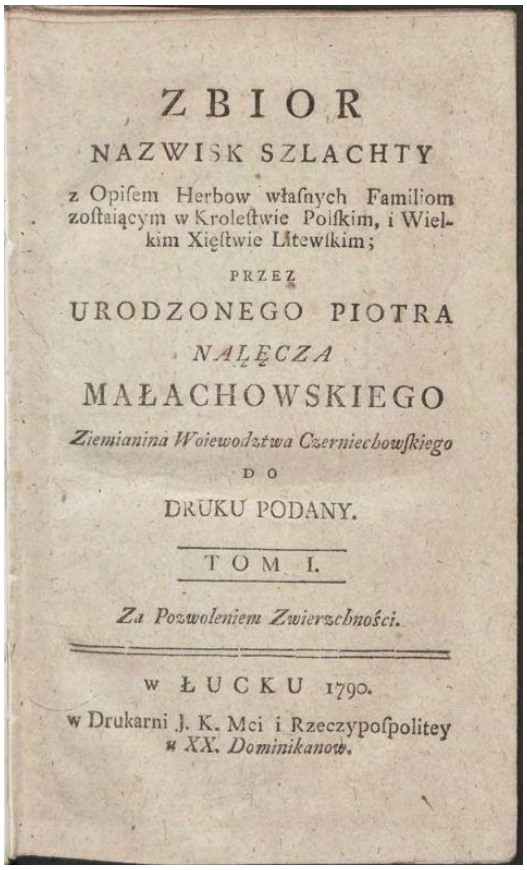

ZBIOR
NAZWISK SZLACHTY
z Opiſem Herbow własnych Familiom zoſtaiącym w Kroleſtwie Polſkim, i Wielkim Xięſtwie Litewſkim;
PRZEZ
URODZONEGO PIOTRA
NAŁĘCZA
MAŁACHOWSKIEGO
Ziemianina Woiewodztwa Czerniechowſkiego
DO
DRUKU PODANY.
TOM I.
Za Pozwoleniem Zwierzchności.
W ŁUCKU 1790.
W Drukarni J. K. Mci i Rzeczypoſpolitey *u XX. Dominikanow.*

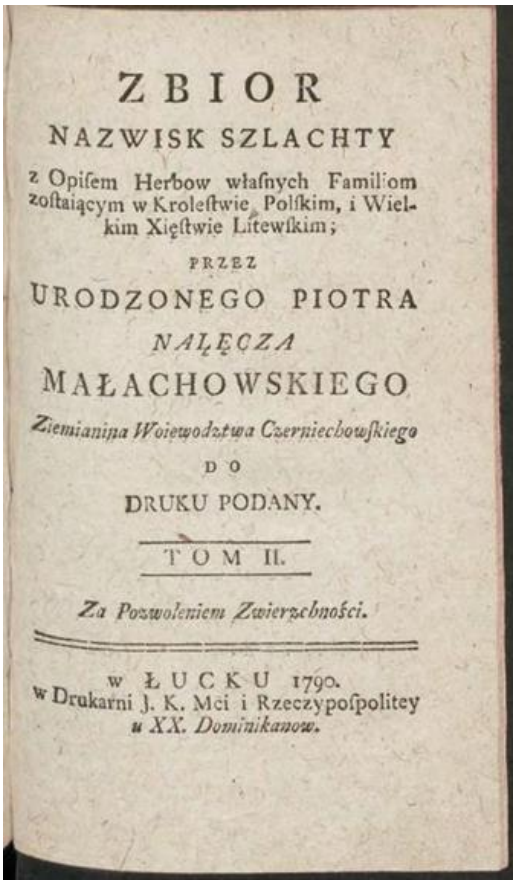

ZBIOR
NAZWISK SZLACHTY
z Opiſem Herbow własnych Familiom zoſtaiącym w Kroleſtwie Polſkim, i Wielkim Xięſtwie Litewſkim;
PRZEZ
URODZONEGO PIOTRA
NAŁĘCZA
MAŁACHOWSKIEGO
Ziemianina Woiewodztwa Czerniechowſkiego
DO
DRUKU PODANY.
TOM II.
Za Pozwoleniem Zwierzchności.
W ŁUCKU 1790.
W Drukarni J. K. Mci i Rzeczypoſpolitey *u XX. Dominikanow.*

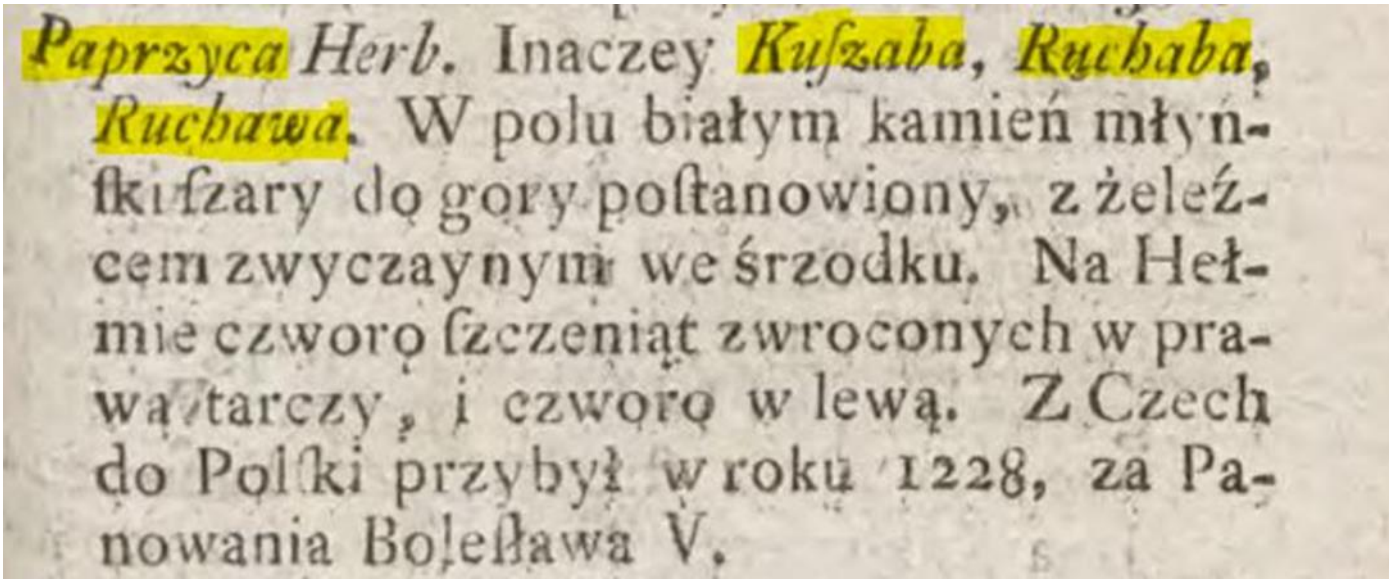
Paprzyca Herb. Inaczey Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa. W polu białym kamień młyńskiszary do gory postanowiony, z żeleźcem zwyczaynym we śrzodku. Na Hełmie czworo szczeniąt zwroconych w prawą tarczy, i czworo w lewą. Z Czech do Polski przybył w roku 1228, za Panowania Bolesława V.

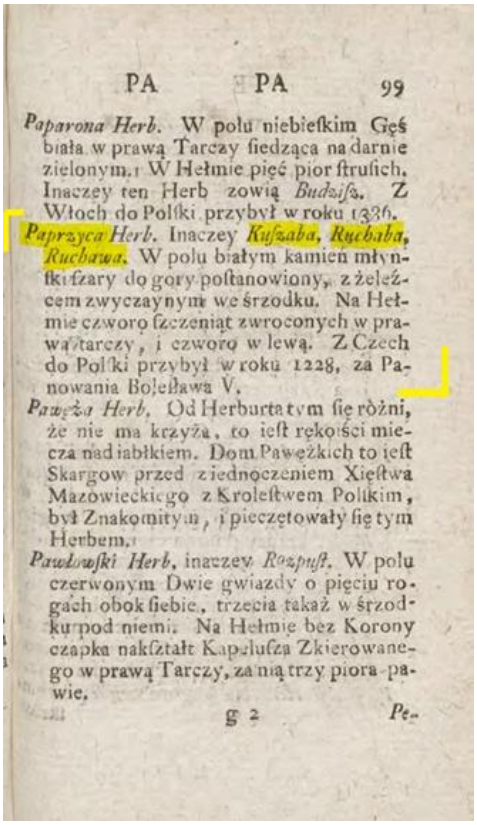
PA PA 99

Paparona Herb. W polu niebieskim Gęś biała w prawą Tarczy siedząca na darnie zielonym. W Hełmie pięć piór strusich. Inaczey ten Herb zowią *Budziss.* Z Włoch do Polski przybył w roku 1336.

Paprzyca Herb. Inaczey *Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa.* W polu białym kamień młyńskiszary do gory postanowiony, z żeleźcem zwyczaynym we śrzodku. Na Hełmie czworo szczeniąt zwroconych w prawą tarczy, i czworo w lewą. Z Czech do Polski przybył w roku 1228, za Panowania Bolesława V.

Pawęża Herb. Od Herburta tym się różni, że nie ma krzyża, to iest rękoiści miecza nad iabłkiem. Dom Pawężkich to iest Skargow przed ziednoczeniem Xięstwa Mazowieckiego z Krolestwem Polskim, był Znakomity, i pieczętowały się tym Herbem.

Pawłowski Herb, inaczey *Rozpust.* W polu czerwonym Dwie gwiazdy o pięciu rogach obok siebie, trzecia takaż w śrzodku pod niemi. Na Hełmie bez Korony czapka nakształt Kapelusza Zkierowanego w prawą Tarczy, za nią trzy piora pawie.

g 2 *Pe-*

Malachowski

„Crest Papzryca. Also Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa. W polu białym kamień młyński szary do góry postanowiony, z żeleźcem zwyczaynym w śrzodku. Na Hełmie czworo szczeniąt zwroconych w prawa tarczy, I czworo w lewą. Z Czech do Polski przybył w roku 1228, za Panowania Bolesława V.”

Crest Papzryca. Also Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa. In a white field, a gray millstone is fixed on the top, with a common iron in the center. On the helmet, four puppies turned to the right shield, and four to the left. He came from Bohemia to Poland in 1228, during the reign of Bolesław V.

The mention of the year 1228 raises some questions:

- Did the Kuszba Clan came in Poland before the arrival of Princess Kinga who married Boleslaw in 1239?
- Boleslaw V was born in 1226 and was orphaned in 1227. After chaotic years of custody became Great Duke of Poland in 1239-40. Is the presence of the Kuszaba Clan related to this custody?

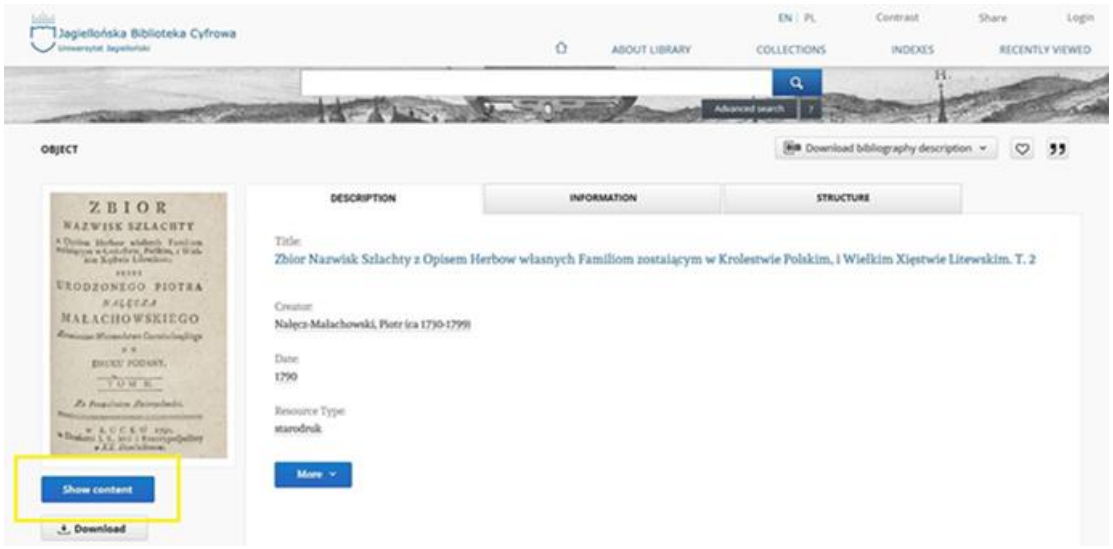

► Tips to find this document

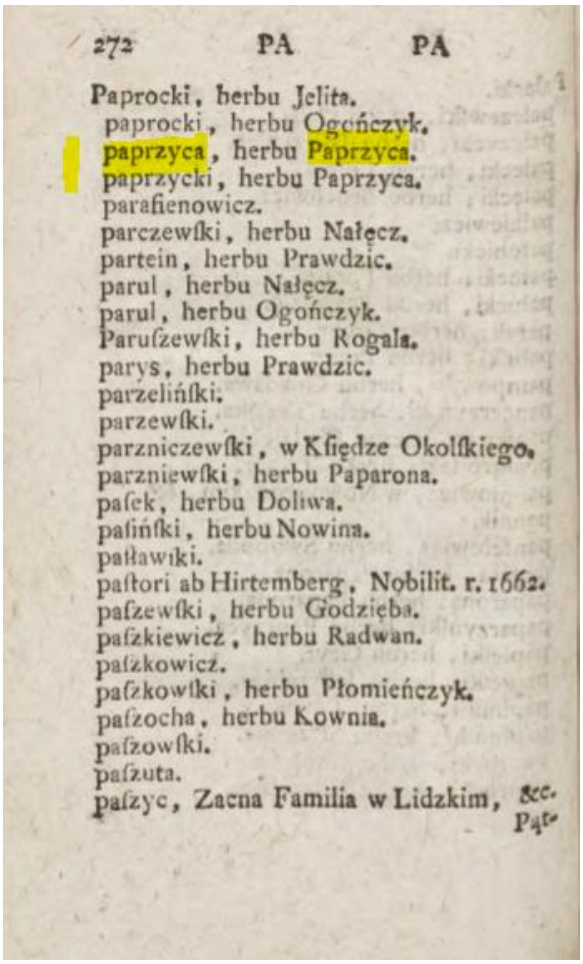

272 PA PA

Paprocki, herbu Jelita.
paprocki, herbu Ogończyk.
paprzyca, herbu Paprzyca.
paprzycki, herbu Paprzyca.
parafienowicz.
parczewski, herbu Nałęcz.
partein, herbu Prawdzic.
parul, herbu Nałęcz.
parul, herbu Ogończyk.
Paruszewski, herbu Rogala.
parys, herbu Prawdzic.
parzeliński.
parzewski.
parzniczewski, w Księdze Okolskiego.
parzniewski, herbu Paparona.
pasek, herbu Doliwa.
pasiński, herbu Nowina.
pałławiki.
pastori ab Hirtemberg, Nobilit. r. 1662.
paszewski, herbu Godzięba.
paszkiewicz, herbu Radwan.
paszkowicz.
paszkowski, herbu Płomieńczyk.
paszocha, herbu Kownia.
paszowski.
paszuta.
paszyc, Zacna Familia w Lidzkim, &c.
Pa-

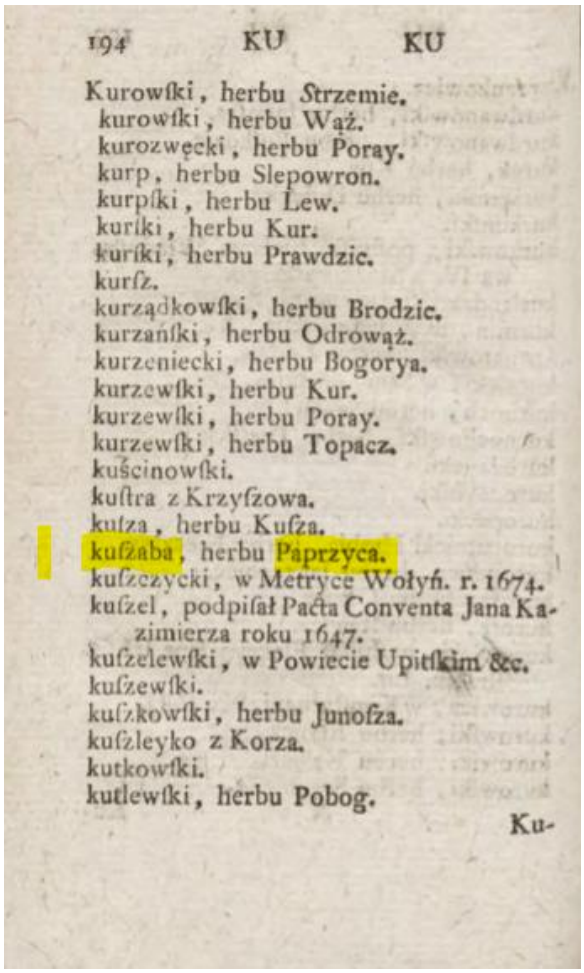

194 KU KU

Kurowski, herbu Strzemie.
kurowski, herbu Wąż.
kurozwęcki, herbu Poray.
kurp, herbu Slepowron.
kurpski, herbu Lew.
kurski, herbu Kur.
kurski, herbu Prawdzic.
kursz.
kurządkowski, herbu Brodzic.
kurzański, herbu Odrowąż.
kurzeniecki, herbu Bogorya.
kurzewski, herbu Kur.
kurzewski, herbu Poray.
kurzewski, herbu Topacz.
kuścinowski.
kustra z Krzyszowa.
kusza, herbu Kusza.
kuszaba, herbu Paprzyca.
kuszczycki, w Metryce Wołyń. r. 1674.
kuszel, podpisał Pacta Conventa Jana Kazimierza roku 1647.
kuszelewski, w Powiecie Upitskim &c.
kuszewski.
kuszkowski, herbu Junosza.
kuszleyko z Korza.
kutkowski.
kutlewski, herbu Pobog.

Ku-

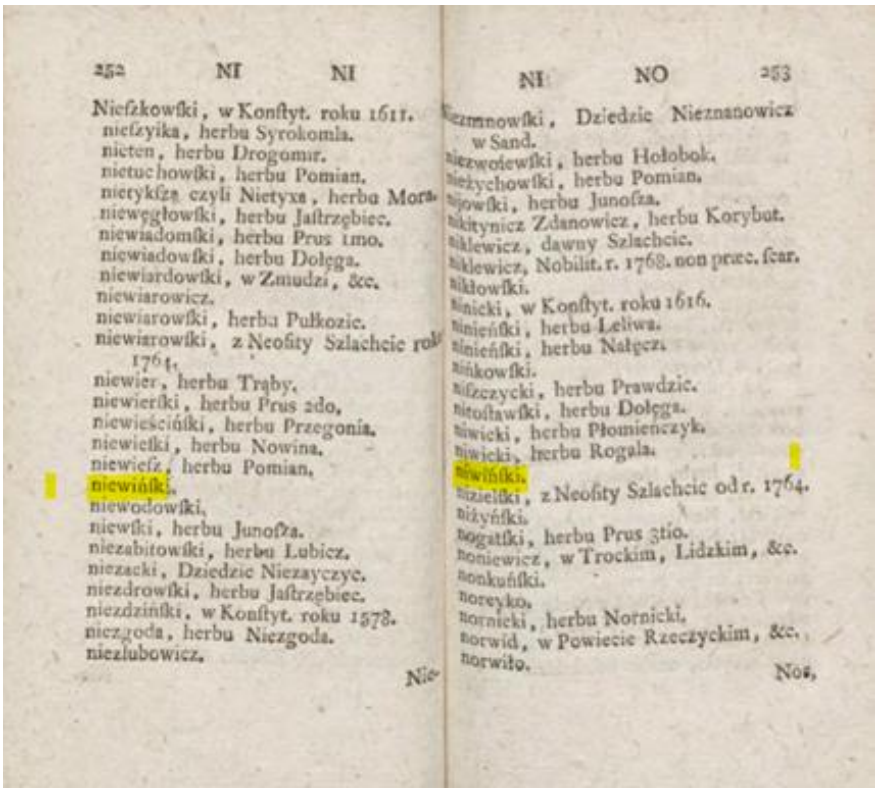

252 NI NI

Nieſzkowſki, w Konſtyt. roku 1611.
nieſzyika, herbu Syrokomla.
nicten, herbu Drogomir.
nietuchowſki, herbu Pomian.
nietykſza czyli Nietyxa, herbu Mora.
niewęgłowſki, herbu Jaſtrzębiec.
niewiadomſki, herbu Prus 1mo.
niewiadowſki, herbu Dołęga.
niewiardowſki, w Zmudzi, &c.
niewiarowicz.
niewiarowſki, herbu Pułkozic.
niewiarowſki, z Neofity Szlachcic roku 1764.
niewier, herbu Trąby.
niewierſki, herbu Prus 2do.
niewieściński, herbu Przegonia.
niewietki, herbu Nowina.
niewieſz, herbu Pomian.
niewiński.
niewodowſki.
niewſki, herbu Junoſza.
niezabitowſki, herbu Lubicz.
niezacki, Dziedzic Niezayczyc.
niezdrowſki, herbu Jaſtrzębiec.
niezdziński, w Konſtyt. roku 1578.
niezgoda, herbu Niezgoda.
niezlubowicz.

Nie-

NI NO 253

Niezmnowſki, Dziedzic Nieznanowicz w Sand.
niezwoiewſki, herbu Hołobok.
nieżychowſki, herbu Pomian.
nijowſki, herbu Junoſza.
nikitynicz Zdanowicz, herbu Korybut.
niklewicz, dawny Szlachcic.
niklewicz, Nobilit. r. 1768. non prac. ſcar.
nikłowſki.
ninicki, w Konſtyt. roku 1616.
ninieński, herbu Leliwa.
ninieński, herbu Nałęcz.
niñkowſki.
niſzczycki, herbu Prawdzic.
nitoſławſki, herbu Dołęga.
niwicki, herbu Płomienczyk.
niwicki, herbu Rogala.
niwiński.
nizielski, z Neofity Szlachcic od r. 1764.
niżyński.
nogatki, herbu Prus 3tio.
noniewicz, w Trockim, Lidzkim, &c.
nonkuſiſki.
noreyko.
nornicki, herbu Nornicki.
norwid, w Powiecie Rzeczyckim, &c.
norwiło.

Nos,

The author differentiate the names Niewiński and Niwiński and doesn't relate them to a specific *herb*. In this book, many other names are mentioned without relation with a coat of arms.

Malachowski published his books in 1790. At this time, Poland had been partitioned since 1772 between three occupying powers: Austria, Prussia and Russia. Two other partitions would occur in 1792 and 1793. Poland regained full independence in November 1918.

1805

Piotr Nalecz Malachowski (1730-1799)

Zbior Nazwisk Szlachty z Opisem Herbow własnych Familiom zostaiącym

w Krolestwie Polskim, i Wielkim Xięstwie Litewskim – 1805 –

page 250, page 667 (668), page 710 and page 711

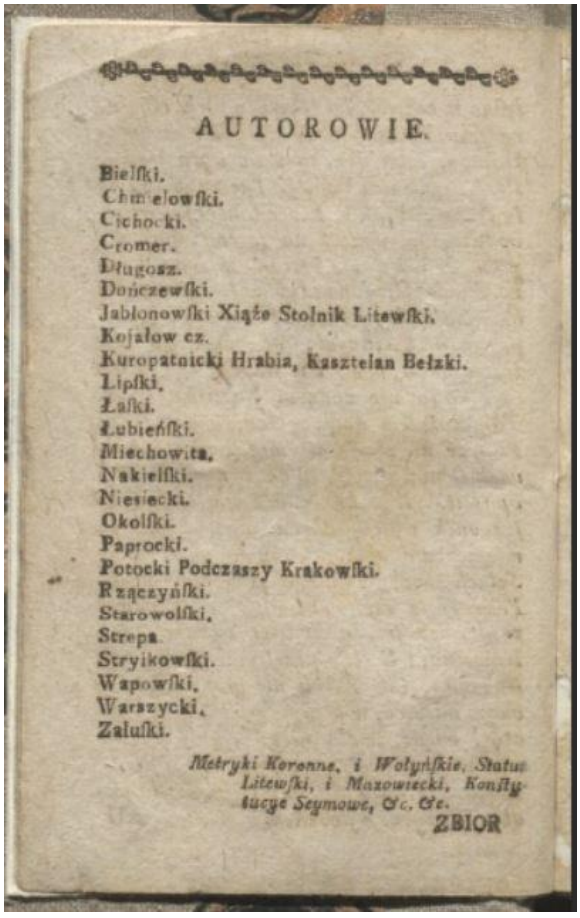

AUTOROWIE.

Bielski.
Chmielowski.
Cichocki.
Cromer.
Długosz.
Dończewski.
Jablonowski Xiąże Stolnik Litewski.
Kojałow cz.
Kuropatnicki Hrabia, Kasztelan Bełzki.
Lipski.
Łaski.
Łubieński.
Miechowita.
Nakielski.
Niesiecki.
Okolski.
Paprocki.
Potocki Podczaszy Krakowski.
Rzączyński.
Starowolski.
Strepa.
Stryikowski.
Wapowski.
Warszycki.
Zaluski.

Metryki Koronne, i Wołyńskie, Statut Litewski, i Mazowiecki, Konstytucye Seymowe, &c. &c.

ZBIOR

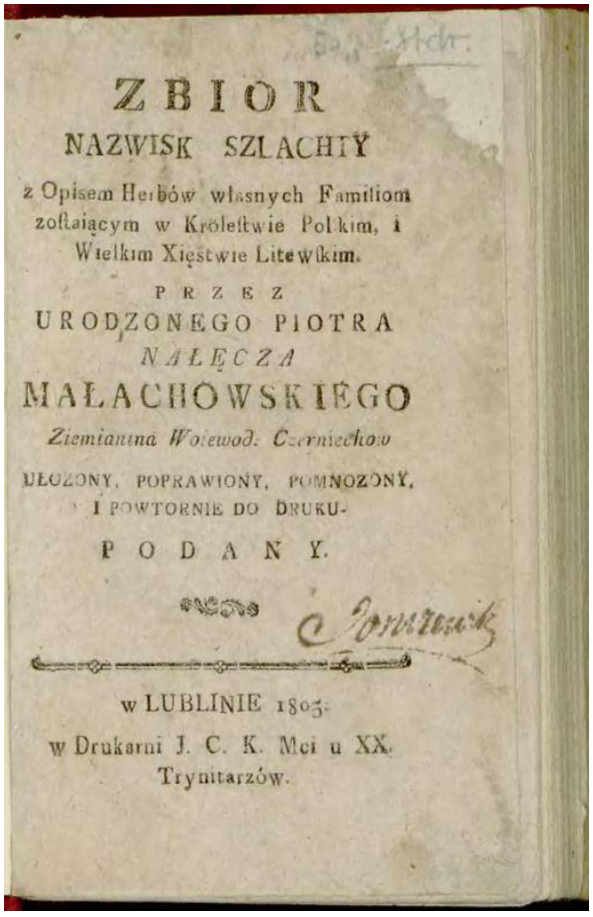

ZBIOR
NAZWISK SZLACHTY
z Opisem Herbów własnych Familiom zostaiącym w Królestwie Polkim, i Wielkim Xięstwie Litewskim.
PRZEZ
URODZONEGO PIOTRA
NALĘCZA
MAŁACHOWSKIEGO
Ziemianina Woiewod: Czerniechow
UŁOŻONY, POPRAWIONY, POMNOŻONY, I POWTORNIE DO DRUKU PODANY.

w LUBLINIE 1805.
w Drukarni J. C. K. Mci u XX. Trynitarzów.

The author specifies the names of previous prominent Polish heraldists and historians.

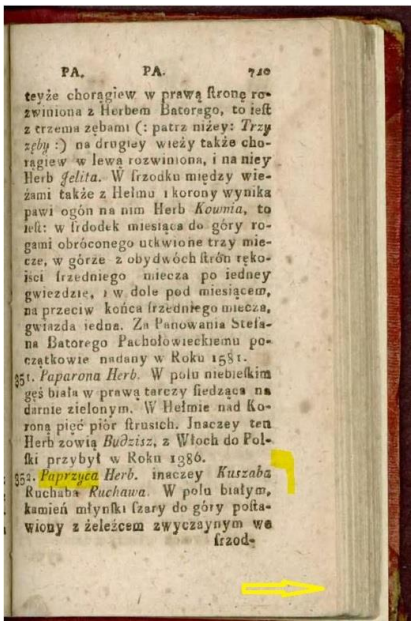

PA. PA. 710

teyże chorągiew w prawą ſtronę rozwiniona z Herbem Batorego, to ieſt z trzema zębami (: patrz niżey: *Trzy zęby* :) na drugiey wieży także chorągiew w lewą rozwiniona, i na niey Herb *Jelita*. W ſrzodku między wieżami także z Helmu i korony wynika pawi ogón na nim Herb *Koumia*, to ieſt: w ſrodek miesiąca do góry rogami obróconego utkwione trzy miecze, w górze z obydwóch ſtron rękoiści ſrzedniego miecza po iedney gwiezdzie, i w dole pod miesiącem, na przeciw końca ſrzedniego miecza, gwiazda iedna. Za Panowania Stefana Batorego Pachołowieckiemu początkowie nadany w Roku 1581.

351. *Paparona Herb.* W polu niebieſkim geś biała w prawą tarczy ſiedząca na darnie zielonym. W Helmie nad Koroną pięć piór ſtrusich. Inaczey ten Herb zowią *Budzisz*, z Włoch do Polſki przybył w Roku 1386.

352. *Paprzyca Herb.* inaczey *Kuszaba Ruchaba Ruchawa.* W polu białym, kamień młyńſki ſzary do góry poſtawiony z żeleźcem zwyczaynym we ſrzod-

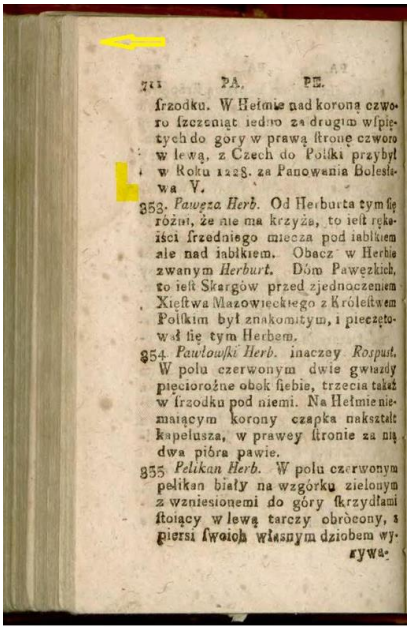

711 PA. PE.

ſrzodku. W Helmie nad koroną czworo ſzczeniąt iedno za drugim wſpiętych do góry w prawą ſtronę czworo w lewą, z Czech do Polſki przybył w Roku 1228. za Panowania Bolesława V.

353. *Pawęza Herb.* Od Herburta tym ſię różni, że nie ma krzyża, to ieſt rękoiści ſrzedniego miecza pod iabłkiem ale nad iabłkiem. Obacz w Herbie zwanym *Herburt*. Dóm Pawęzkich, to ieſt Skargów przed zjednoczeniem Xięſtwa Mazowieckiego z Króleſtwem Polſkim był znakomitym, i pieczętował ſię tym Herbem.

354. *Pawłowſki Herb.* inaczey *Rosput.* W polu czerwonym dwie gwiazdy pięciorożne obok ſiebie, trzecia także w ſrzodku pod niemi. Na Helmie niemaiącym korony czapka nakształt kapelusza, w prawey ſtronie za nią dwa pióra pawie.

355. *Pelikan Herb.* W polu czerwonym pelikan biały na wzgórku zielonym z wzniesionemi do góry ſkrzydłami ſtoiący w lewą tarczy obrócony, z piersi ſwoich własnym dziobem wy-

rywa-

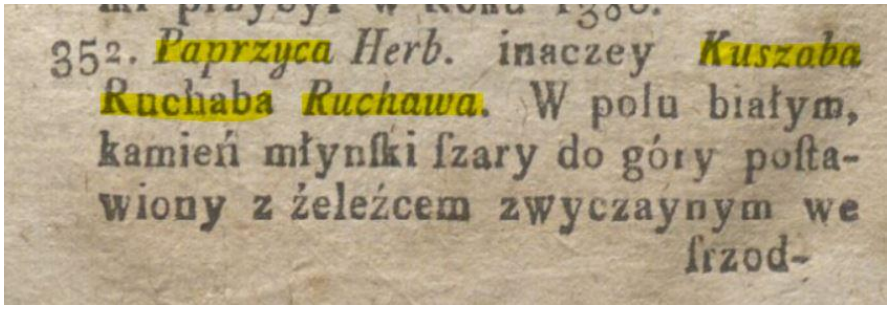

352. *Paprzyca Herb.* inaczey *Kuszaba Ruchaba Ruchawa.* W polu białym, kamień młyńſki ſzary do góry poſtawiony z żeleźcem zwyczaynym we ſrzod-

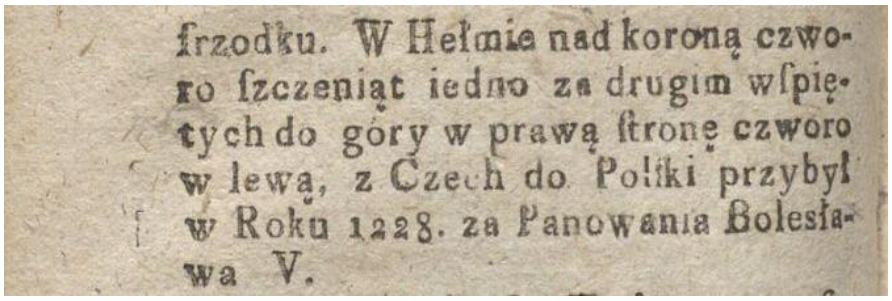

ſrzodku. W Helmie nad koroną czworo ſzczeniąt iedno za drugim wſpiętych do góry w prawą ſtronę czworo w lewą, z Czech do Polſki przybył w Roku 1228. za Panowania Bolesława V.

Malachowski

"Paprzyca Herb. inaczey Kuszaba Ruchaba Ruchawa. W polu białym, kamień młyński szary do góry postawiony z żeleźcem zwyczaynym w srzodku. W Hełmie nad koroną czworo szczeniąt iedno za drugim wspiętych do góry w prawą stronę czworo w lewą, z Czech do Polski przybył w roku 1228. za Panowania Bolesława V. "

Paprzyca coat-of-arms. Also Kuszaba Ruchaba Ruchawa. In a white field, a gray millstone is erected with ordinary iron inside. On the helmet, four puppies are facing the right shield, and four are facing the left shield. He came from Bohemia to Poland in 1228, during the reign of Bolesław V."

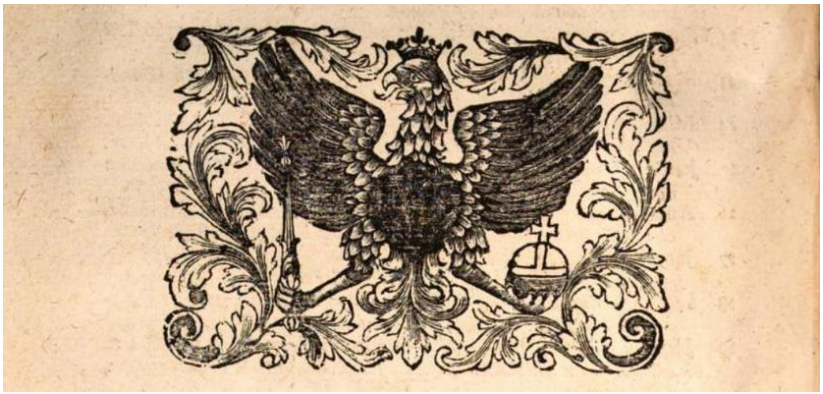

Illustration from the *Herby i familie rycerskie tak w Koronie jako y w W.X.L. – Lwów, 1728*

1841

Jan Nepomucen Bobrowicz (1805-1881)

Herbarz polski Kaspra Niesieckiego

powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów,

dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza -

T. 7 pages 248, 249, 250, 251 and 252

Bobrowicz

As mentioned in the title of this book, the author develops the Herbarz of Kaspar Niesiecki with some additional information.

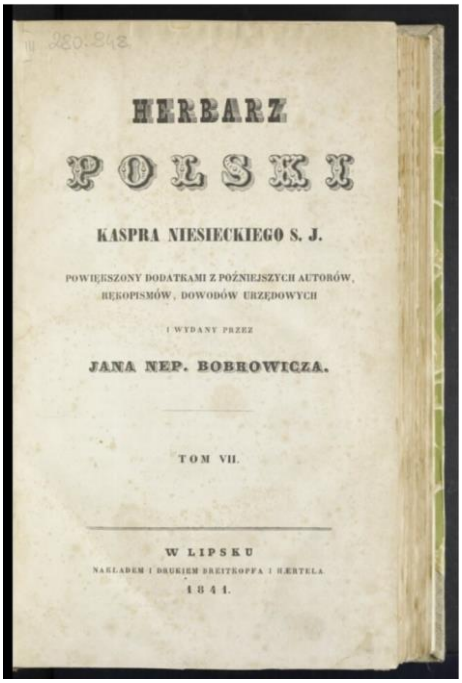

HERBARZ

POLSKI

KASPRA NIESIECKIEGO S. J.

POWIĘKSZONY DODATKAMI Z PÓŹNIEJSZYCH AUTORÓW, RĘKOPISMÓW, DOWODÓW URZĘDOWYCH

I WYDANY PRZEZ

JANA NEP. BOBROWICZA.

TOM VII.

W LIPSKU

NAKŁADEM I DRUKIEM BREITKOPFA I HÆRTELA

1841.

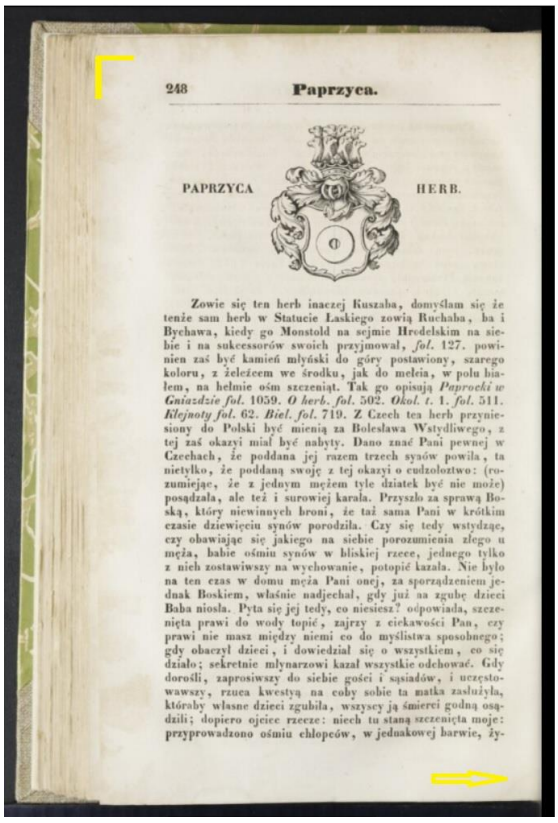

248 **Paprzyca.**

PAPRZYCA HERB.

Zowie się ten herb inaczej Kuszaba, domyślam się że tenże sam herb w Statucie Łaskiego zowią Ruchaba, ba i Bychawa, kiedy go Monstold na sejmie Hrodelskim na siebie i na sukcessorów swoich przyjmował, *fol.* 127. powinien zaś być kamień młyński do góry postawiony, szarego koloru, z żeleźcem we środku, jak do mielcia, w polu białem, na helmie ośm szczeniąt. Tak go opisują *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1059. *O herb. fol.* 502. *Okol. t.* 1. *fol.* 511. *Klejnoty fol.* 62. *Biel. fol.* 719. Z Czech ten herb przyniesiony do Polski być mienią za Bolesława Wstydliwego, z tej zaś okazyi miał być nabyty. Dano znać Pani pewnej w Czechach, że poddana jej razem trzech synów powiła, ta nietylko, że poddaną swoję z tej okazyi o cudzołoztwo: (rozumiejąc, że z jednym mężem tyle dziatek być nie może) posądzała, ale też i surowiej karała. Przyszło za sprawą Boską, który niewinnych broni, że taż sama Pani w krótkim czasie dziewięciu synów porodziła. Czy się tedy wstydząc, czy obawiając się jakiego na siebie porozumienia złego u męża, babie ośmiu synów w bliskiej rzece, jednego tylko z nich zostawiwszy na wychowanie, potopić kazała. Nie było na ten czas w domu męża Pani onej, za sporządzeniem jednak Boskiem, właśnie nadjechał, gdy już na zgubę dzieci Baba niosła. Pyta się jej tedy, co niesiesz? odpowiada, szczenięta prawi do wody topić, zajrzy z ciekawości Pan, czy prawi nie masz między niemi co do myślistwa sposobnego; gdy obaczył dzieci, i dowiedział się o wszystkiem, co się działo; sekretnie młynarzowi kazał wszystkie odchować. Gdy dorośli, zaprosiwszy do siebie gości i sąsiadów, i uczęstowawszy, rzuca kwestyą na coby sobie ta matka zasłużyła, którąby własne dzieci zgubiła, wszyscy ją śmierci godną osądzili; dopiero ojciec rzecze: niech tu staną szczenięta moje: przyprowadzono ośmiu chłopców, w jednakowej barwie, ży-

Jan Nepomucen Bobrowski is the Polish editor. He published the 10-volume edition of *Herbarz Polski* during the years 1839–1846 with his company Breitkopf und Härtel located in Leipzig. Bobrowski was also a talented musician, compositor and guitar virtuoso.

Bobrowicz

"*Zowie się ten herb inaczej Kuszaba, domyślam się ze tenże sam herb w Statucie Laskiego zowia Ruchaba, Ba i Bychawa, kiedy go Monstold na sejmie Hrodelskim na siebie I na sukcessorów swoich przymował, fol. 127. powinien zaś być kamień młyński do góry postawiony, szarego koloru, z żeleźcem w środku, jak do mełcia, w polu białem, na hełmie ośm szczeniąt. Tak go opisują Paprocki w Gniazdzie fol. 1059. O herb. fol 502. Okol t.1 fol 511. Klejnoty fol. 62. Biel. fol.719.*"

Translation:

"This coat of arms is differently called Kuszaba , I guess this is the same coat of arms in the Statute of Laski called Ruchab, Ba and Bychawa, when Monstold made it for himself at the Hrodel Sejm and for his successors, fol. 127. This should be a millstone, in grey color, with an iron in the middle, like a grinding wheel, white in the field, with eight puppies on the helmet. This is how Paprocki describes in *Gniazdo* fol. 1059. About the coat of arms. fol 502. Okol t.1 fol 511. Jewels fol. 62. Biel. fol. 719.

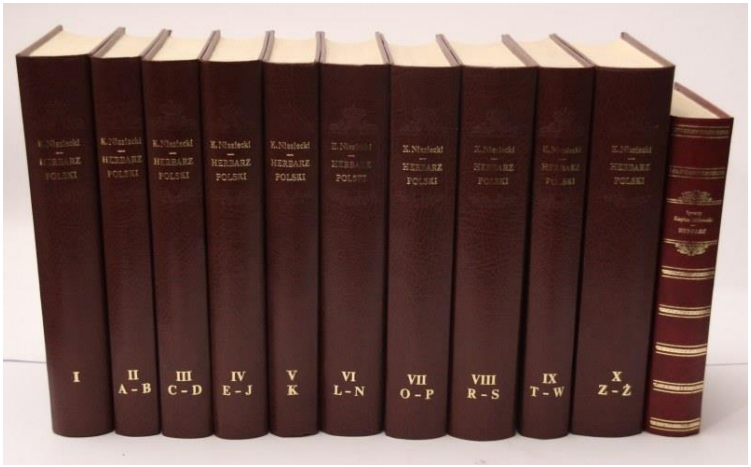

HERALDRY

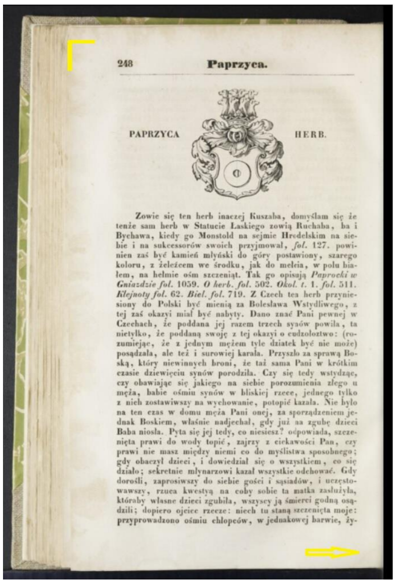

248 **Paprzyca.**

PAPRZYCA HERB.

Zowie się ten herb inaczej Kuszaba, domyślam się że tenże sam herb w Statucie Łaskiego zowią Ruchaba, ba i Bychawa, kiedy go Monstold na sejmie Hrodelskim na siebie i na sukcessorów swoich przyjmował, *fol.* 127. powinien zaś być kamień młyński do góry postawiony, szarego koloru, z żelezcem we środku, jak do mełcia, w polu białem, na hełmie ośm szczeniąt. Tak go opisują *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1059. *O herb. fol.* 502. *Okol. t.* 1. *fol.* 511. *Klejnoty fol.* 62. *Biel. fol.* 719. Z Czech ten herb przyniesiony do Polski być mienią za Bolesława Wstydliwego, z tej zaś okazyi miał być nabyty. Dano znać Pani pewnej w Czechach, że poddana jej razem trzech synów powiła, ta nietylko, że poddaną swoję z tej okazyi o cudzołoztwo: (rozumiejąc, że z jednym mężem tyle dziatek być nie może) posądzała, ale też i surowiej karała. Przyszło za sprawą Boską, który niewinnych broni, że taż sama Pani w krótkim czasie dziewięciu synów porodziła. Czy się tedy wstydząc, czy obawiając się jakiego na siebie porozumienia złego u męża, babie ośmiu synów w bliskiej rzece, jednego tylko z nich zostawiwszy na wychowanie, potopić kazała. Nie było na ten czas w domu męża Pani onej, za sporządzeniem jednak Boskiem, właśnie nadjechał, gdy już na zgubę dzieci Baba niosła. Pyta się jej tedy, co niesiesz? odpowiada, szczenięta prawi do wody topić, zajrzy z ciekawości Pan, czy prawi nie masz między niemi co do myślistwa sposobnego; gdy obaczył dzieci, i dowiedział się o wszystkiem, co się działo; sekretnie młynarzowi kazał wszystkie odchować. Gdy dorośli, zaprosiwszy do siebie gości i sąsiadów, i uczęstowawszy, rzuca kwestyą na coby sobie ta matka zasłużyła, któraby własne dzieci zgubiła, wszyscy ją śmierci godną osądzili; dopiero ojciec rzecze: niech tu staną szczenięta moje: przyprowadzono ośmiu chłopców, w jednakowej barwie, ży-

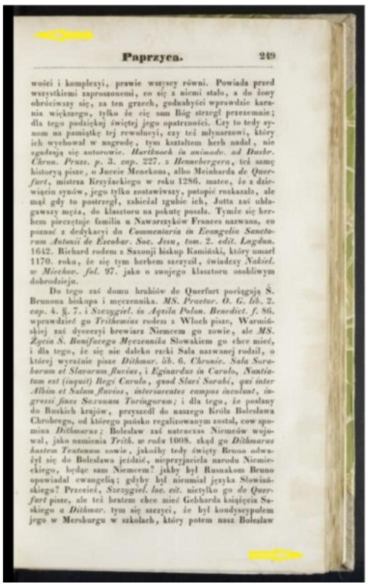

Paprzyca. 249

wości i komplexyi, prawie wszyscy równi. Powiada przed wszystkiemi zaproszonemi, co się z niemi stało, a do żony obróciwszy się, za ten grzech, godnabyś wprawdzie karania większego, tylko że cię sam Bóg strzegł przezemnie; dla tego podziękuj świętej jego opatrzności. Czy to tedy synom na pamiątkę tej rewolucyi, czy też młynarzowi, który ich wychował w nagrodę, tym kształtem herb nadał, nie zgadzają się autorowie. *Hartknoch in animadv. ad Dusbr. Chron. Pruss. p.* 3. *cap.* 227. z *Hennebergera*, też samę historyą pisze, o Juccie Meneckom, albo Meinharda *de Querfurt*, mistrza Krzyżackiego w roku 1286. matce, że z dziewięciu synów, jego tylko zostawiwszy, potopić rozkazała, ale mąż gdy to postrzegł, zabiegał zgubie ich, Jutta zaś ubłagawszy męża, do klasztoru na pokutę poszła. Tymże się herbem pieczętuje familia u Nawarczyków Frances nazwana, co poznać z dedykacyi do *Commentaria in Evangelia Sanctorum Antonii de Escobar. Soc. Jesu, tom.* 2. *edit. Lugdun.* 1642. Richard rodem z Saxonji biskup Kamiński, który umarł 1170. roku, że się tym herbem szczycił, świadczy *Nakiel. w Miechov. fol.* 97. jako o swojego klasztoru osobliwym dobrodzieju.

Do tego zaś domu hrabiów de Querfurt pociągają Ś. Brunona biskupa i męczennika. *MS. Praetor. O. G. lib.* 2. *cap.* 4. §. 7. i *Szczygiel. in Aquila Polon. Benedict. f.* 86. wprawdzieć go *Trithemius* rodem z Włoch pisze, Warmińskiej zaś dyecezyi brewiarz Niemcem go zowie, ale *MS. Życia S. Bonifacego Męczennika* Słowakiem go chce mieć, i dla tego, że się nie daleko rzeki Sala nazwanej rodził, o której wyraźnie pisze *Dithmar. lib.* 6. *Chronic. Sala Sorabarum et Slavorum fluvius*, i *Eginardus in Carolo, Nuntiatum est (inquit) Regi Carolo, quod Slavi Sorabi, qui inter Albim et Salam fluvios, interiacentes campos incolunt, ingressi fines Saxonum Toringorum*; i dla tego, że posłany do Ruskich krajów, przyszedł do naszego Króla Bolesława Chrobrego, od którego pańsko regalizowanym został, cow spomina *Dithmarus*; Bolesław zaś ówczas Niemców wojował, jako namienia *Trith. w roku* 1008. skąd go *Dithmarus hostem Teutonum* zowie, jakoby tedy święty Bruno odważył się do Bolesława jeździć, nieprzyjaciela narodu Niemieckiego, będąc sam Niemcem? jakby był Rusnakom Bruno opowiadał ewangelią; gdyby był nieumiał języka Słowiańskiego? Przecież, *Szczygiel. loc. cit.* nietylko go *de Querfurt* pisze, ale też bratem chce mieć Gebharda książęcia Saskiego a *Dithmar.* tym się szczyci, że był kondyscypułem jego w Mersburgu w szkołach, który potem nasz Bolesław

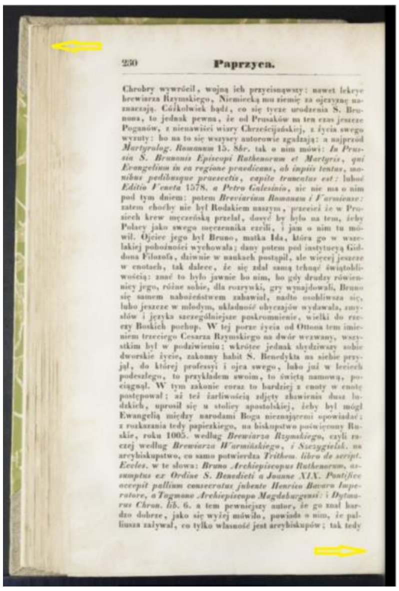

250 **Paprzyca.**

Chrobry wywrócił, wojną ich przycisnąwszy: nawet lekcye brewiarza Rzymskiego, Niemiecką mu ziemię za ojczyznę naznaczają. Cóżkolwiek bądź, co się tycze urodzenia S. Brunona, to jednak pewna, że od Prusaków na ten czas jeszcze Poganów, z nienawiści wiary Chrześcijańskiej, z życia swego wyzuty: bo na to się wszyscy autorowie zgadzają: a najprzód *Martyrolog. Romanum* 15. *Sbr.* tak o nim mówi: *In Prussia S. Brunonis Episcopi Ruthenorum et Martyris, qui Evangelium in ea regione praedicans, ab impiis tentus, manibus pedibusque praecectis, capite truncatus est*: lubo *Editio Veneta* 1578. *a Petro Galesinio*, nic nie ma o nim pod tym dniem: potem *Breviarium Romanum i Varmiense*: zatem choćby nie był Rodakiem naszym, przecież że w Prusiech krew męczeńską przelał, dosyć by było na tem, żeby Polacy jako swego męczennika czcili, i jam o nim tu mówił. Ojciec jego był Bruno, matka Ida, która go w wszelakiej pobożności wychowała; dany potem pod instytucyą Giddona Filozofa, dziwnie w naukach postąpił, ale więcej jeszcze w cnotach, tak dalece, że się zdał samą tchnąć świątobliwością: znać to było jawnie bo nim, bo gdy drudzy rówiennicy jego, różne sobie, dla rozrywki, gry wynajdowali, Bruno się samem nabożeństwem zabawiał, nadto osobliwsza się, lubo jeszcze w młodym, układność obyczajów wydawała, zmysłów i języka szczególniejsze poskromienie, wielki do rzeczy Boskich pochop. W tej porze życia od Ottona tem imieniem trzeciego Cesarza Rzymskiego na dwór wezwany, wszystkim był w podziwieniu; wkrótce jednak obrzydziwszy sobie dworskie życie, zakonny habit S. Benedykta na siebie przyjął, do której professyi i ojca swego, lubo już w leciech podeszłego, to przykładem swoim, to świętą namową, pociągnął. W tym zakonie coraz to bardziej z cnoty w cnotę postępował; aż też żarliwością zdjęty zbawienia dusz ludzkich, uprosił się u stolicy apostolskiej, żeby był mógł Ewangelią między narodami Boga nieznającemi opowiadać; z rozkazania tedy papiezkiego, na biskupstwo poświęcony Ruskie, roku 1005. według *Brewiarza Rzymskiego*, czyli raczej według *Brewiarza Warmińskiego*, i *Szczygielsk.* na arcybiskupstwo, co samo potwierdza *Trithem. libro de script. Eccles.* w te słowa: *Bruno Archiepiscopus Ruthenorum, assumptus ex Ordine S. Benedicti a Joanne XIX. Pontifice accepit pallium consecratus jubente Henrico Bavaro Imperatore, a Tagmono Archiepiscopo Magdeburgensi*: i *Dytmarus Chron. lib.* 6. a tem pewniejszy autor, że go znał bardzo dobrze, jako się wyżej mówiło, powiada o nim, że pallium zażywał, co tylko własność jest arcybiskupów; tak tedy

Paprzyca. 251

na pasterską godność wyniesiony, za namową Ś. Henryka Cesarza, w drogę się na Ruś na apostolskie żniwo wydał; wstąpił do Bolesława Chrobrego, Króla ówczas Polskiego, od którego mile przyjęty, Pańskie od niego wziął upominki, wszakże mąż Boży, to wszystko na ubogich rozdał. Z Polski do Kijowa się udał z ośmnastą towarzyszami swemi, kędy według *Dithmara*, którego przywodzi autor życia MS. *S. Bonifacego*, już czterysta kościołów znalazł; tam gdy w najlepszą koło dusz ludzkich pracę swoję zaczyna, Włodzimierz książę Kijowski przez Wagrów albo Waragów i Obotritów pomoc, Kijów obległ, i do poddania się przymusił, kędy między inszą korzyścią S. Bruno, ze wszystkiemi kompanami swemi w niewolą się dostał; z której cii Waragowie nie prędzej go wypuścili, aż w Prusiech, tamtędy nazad powracając. Widząc Prusy w bałwochwalstwie uwikłane S. Bruno, zaczął im wiarę Chrystusową ogłaszać, i bałwany bydzić; czem rozjuszeni Prusacy, śmiercią mu grozili, jeżeliby nie przestał Ewangelji opowiadać: na co gdy nic niedbając Bruno, ale więcej się na Boga oglądając, tem bardziej ich od niedowiarstwa chciał odwodzić, zapalczywość ich tak zaostrzył na siebie, że mu ręce i nogi odciąwszy, nakoniec i głowę, i wszystkich jego towarzyszów, zamordowali. Ciała ich długo bez pogrzebu leżały; aż dowiedziawszy się o chwalebnej ich dla Chrystusa śmierci Bolesław Chrobry Król Polski, odkupił ich od Prusaków, według *Dithm. lib.* 6. *Chronic.* gdzie jednak złożone są od tegoż monarchy, żaden z autorów nie pisze. Cierpieli w roku 1008. te *Breviar. Roman. Baron. Marianus Scotus Uspergen.* 16. *Kalendas Martii*, w roku 1009. *Sigebertus in Chron.* w r. 1010. *Tritemius in Chron.* Przydaje *Szczygielski*, że od Juliusza tem imieniem pierwszego Papieża, w regestr świętych Pańskich policzeni. Krom tu wyrażonych autorów, pisze o nim *Joannes Leo w historyi Pruskiej fol.* 46. i *Acta Sanctorum Bollandi ad diem* 14. *Februar.* Ktoby chciał zupełniejszej, o hrabiach de Querfurt, i tego S. Brunona familji, wiadomości, niech patrzy *w Janie Subnera tablicy genealogicznej sub num.* 334. 335. 336. *i tam dalej*, gdzie między inszemi, pokazuje że ten S. Bruno był stryjem wielkim Lotaryusza Cesarza Rzymskiego, który umarł 1137.

Herbowni.

Bielicki, Bakum, Ciecholewski, Dębrowski, Ganowski, Grochowski, Grodziński, Iwicki, Lubowiecki, Łochowski, Nieprzecki, Oczosalski,

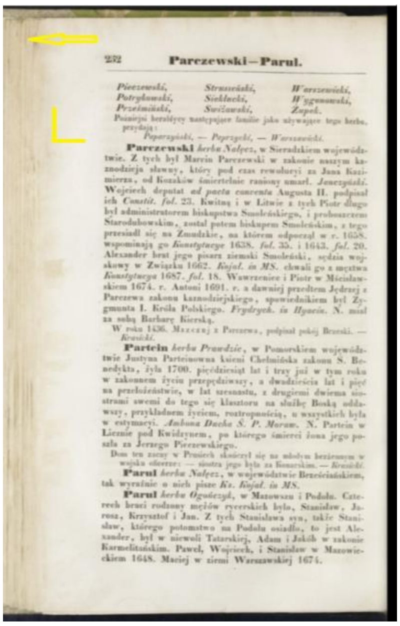

252 **Parczewski—Parul.**

Pieczewski, Potrykowski, Przeźmiński, Strusiński, Sieklecki, Swiżawski, Warszewicki, Wygonowski, Zapek.

Późniejsi heraldycy następujące familie jako używające tego herbu, przydają: *Paparzyński, — Paprzycki, — Warszewicki.*

Parczewski *herbu Nałęcz*, w Sieradzkiem województwie. Z tych był Marcin Parczewski w zakonie naszym kaznodzieja sławny, który pod czas rewolucyi za Jana Kazimierza, od Kozaków śmiertelnie raniony umarł. *Janczyński.* Wojciech deputat *ad pacta conventa* Augusta II. podpisał ich *Constit. fol.* 23. Kwitną i w Litwie z tych Piotr długo był administratorem biskupstwa Smoleńskiego, i proboszczem Starodubowskim, został potem biskupem Smoleńskim, z tego przesiadł się na Żmudzkie, na którem odpoczął w r. 1658. wspominają go *Konstytucye* 1638. *fol.* 35. i 1643. *fol.* 20. Alexander brat jego pisarz ziemski Smoleński, sędzia wojskowy w Związku 1662. *Kojał. in MS.* chwali go z męstwa *Konstytucya* 1687. *fol.* 18. Wawrzeniec i Piotr w Mścisławskiem 1674. r. Antoni 1691. r. a dawniej przedtem Jędrzej z Parczewa zakonu kaznodziejskiego, spowiednikiem był Zygmunta I. Króla Polskiego. *Frydrych. in Hyacin.* N. miał za sobą Barbarę Kierską.

W roku 1436. Maczej z Parczewa, podpisał pokój Brzeski. — *Krasicki.*

Partein *herbu Prawdzic*, w Pomorskiem województwie Justyna Parteinowna ksieni Chełmińska zakonu S. Benedykta, żyła 1700. pięćdziesiąt lat i trzy już w tym roku w zakonnem życiu przepędziwszy, a dwadzieścia lat i pięć na przełożeństwie, w lat szesnastu, z drugiemi dwiema siostrami swemi do tego się klasztoru na służbę Boską oddawszy, przykładnem życiem, roztropnością, u wszystkich była w estymacyi. *Ambona Ducha S. P. Moraw.* N. Partein w Liczmie pod Kwidzynem, po którego śmierci żona jego poszła za Jerzego Pieczewskiego.

Dom ten zacny w Prusiech skończył się na młodym bezżennym w wojsku oficerze: — siostra jego była za Konarskim. — *Krasicki.*

Parul *herbu Nałęcz*, w województwie Brzeście Litewskiem, tak wyraźnie o nich pisze *Ks. Kojał. in MS.*

Parul *herbu Ogończyk*, w Mazowszu i Podolu. Czterech braci rodzony mężów rycerskich było, Stanisław, Jarosz, Krzysztof i Jan. Z tych Stanisława syn, także Stanisław, którego potomstwo na Podolu osiadło, to jest Alexander, był w niewoli Tatarskiej, Adam i Jakób w zakonie Karmelitańskim. Paweł, Wojciech, i Stanisław w Mazowieckiem 1648. Maciej w ziemi Warszawskiej 1674.

Transcription in progress

1851

Józef Muczkowski (1795-1858)

Rozmaitości historyczne i bibliograficzne. Z. 2,

Wiadomość o rękopismach historyi Długosza jego Banderia Prutenorum

tudzież Insignia seu clenodia Regni Poloniae - Krakow 1851

page 139 and karta/table 10r

With this book, Muczkowski has achieved an impressive work of translation and researches. The author translates the manuscript *Arma baronum Regni Poloniae per Joannem Długosz descripta* published in Poznań c. 1575. In this precious Herbarz of the late 16th c., Ruszaba is on page 36 (scan 31).

Muczkowski enriches this amazing work with a catalogue schematically depicting the coat of arms mentioned in his book.

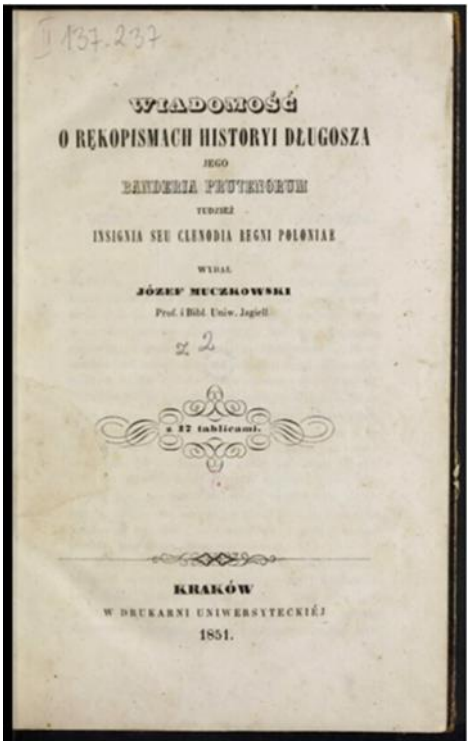
WIADOMOŚĆ
O RĘKOPISMACH HISTORYI DŁUGOSZA
JEGO
BANDERIA PRUTENORUM
TUDZIEŻ
INSIGNIA SEU CLENODIA REGNI POLONIAE
WYDAŁ
JÓZEF MUCZKOWSKI
Prof. i Bibl. Univ. Jagiell.
z 2
z 12 tablicami.
KRAKÓW
W DRUKARNI UNIWERSYTECKIEJ
1851.

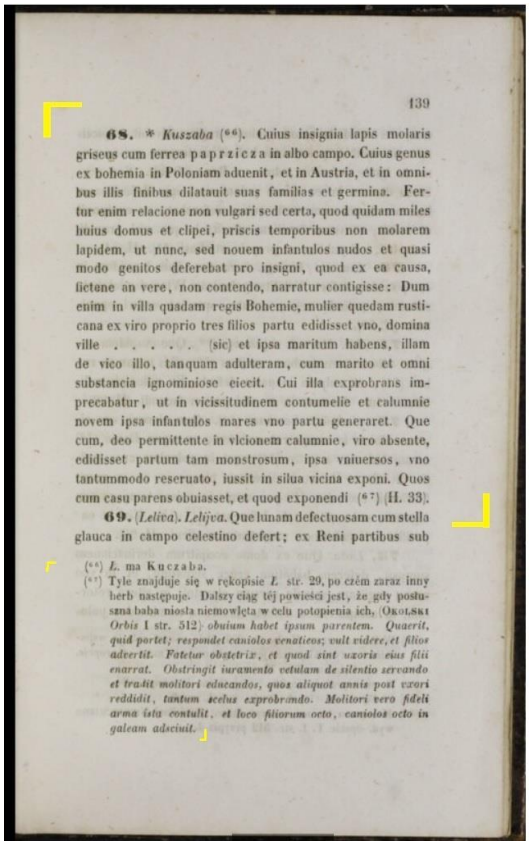

139

68. * *Kuszaba* (66). Cuius insignia lapis molaris griseus cum ferrea paprzicza in albo campo. Cuius genus ex bohemia in Poloniam aduenit, et in Austria, et in omnibus illis finibus dilatauit suas familias et germina. Fertur enim relacione non vulgari sed certa, quod quidam miles huius domus et clipei, priscis temporibus non molarem lapidem, ut nunc, sed nouem infantulos nudos et quasi modo genitos deferebat pro insigni, quod ex ea causa, fictene an vere, non contendo, narratur contigisse: Dum enim in villa quadam regis Bohemie, mulier quedam rusticana ex viro proprio tres filios partu edidisset vno, domina ville . . . . . (sic) et ipsa maritum habens, illam de vico illo, tanquam adulteram, cum marito et omni substancia ignominiose eiecit. Cui illa exprobrans imprecabatur, ut in vicissitudinem contumelie et calumnie novem ipsa infantulos mares vno partu generaret. Que cum, deo permittente in vlcionem calumnie, viro absente, edidisset partum tam monstrosum, ipsa vniuersos, vno tantummodo reseruato, iussit in silua vicina exponi. Quos cum casu parens obuiasset, et quod exponendi (67) (H. 33).

69. (*Leliva*). *Lelijva*. Que lunam defectuosam cum stella glauca in campo celestino defert; ex Reni partibus sub

(66) *L.* ma Kuczaba.

(67) Tyle znajduje się w rękopisie *L.* str. 29, po czém zaraz inny herb następuje. Dalszy ciąg téj powieści jest, że gdy postuszna baba niosła niemowlęta w celu potopienia ich, (Okolski *Orbis* I str. 312) *obuium habet ipsum parentem. Quaerit, quid portet; respondet caniolos venaticos; vult videre, et filios aduertit. Fatetur obstetrix, et quod sint uxoris eius filii enarrat. Obstringit iuramento cetulam de silentio seruando et tradit molitori educandos, quos aliquot annis post uxori reddidit, tantum scelus exprobrando. Molitori vero fideli arma ista contulit, et loco filiorum octo, caniolos octo in galeam adsciuit.*

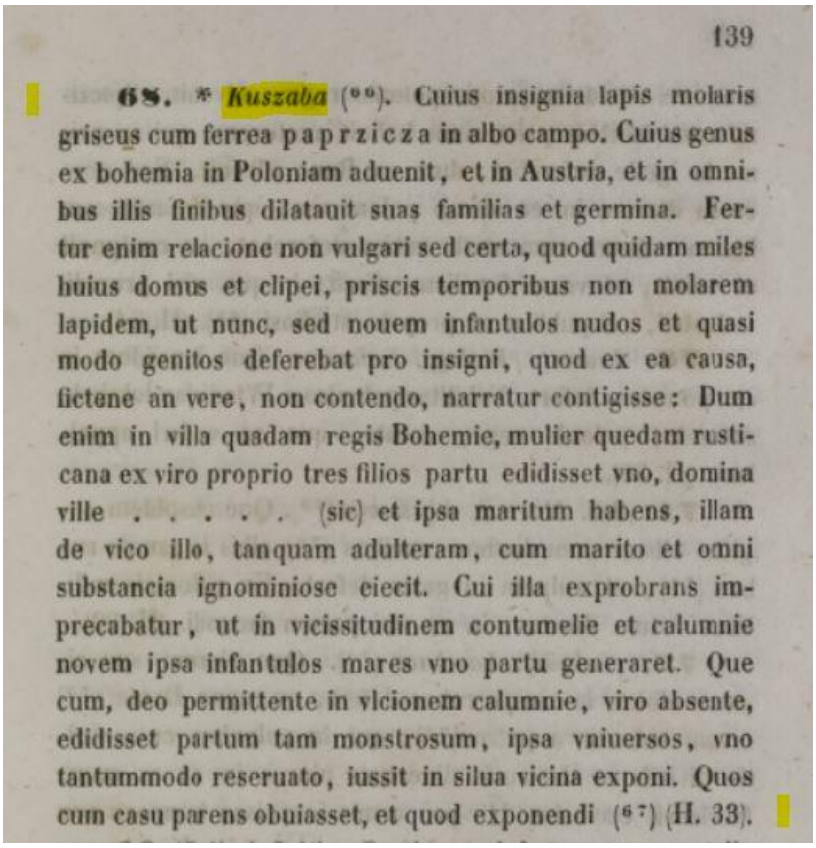

139

68. * *Kuszaba* (66). Cuius insignia lapis molaris griseus cum ferrea paprzicza in albo campo. Cuius genus ex bohemia in Poloniam aduenit, et in Austria, et in omnibus illis finibus dilatauit suas familias et germina. Fertur enim relacione non vulgari sed certa, quod quidam miles huius domus et clipei, priscis temporibus non molarem lapidem, ut nunc, sed nouem infantulos nudos et quasi modo genitos deferebat pro insigni, quod ex ea causa, fictene an vere, non contendo, narratur contigisse: Dum enim in villa quadam regis Bohemie, mulier quedam rusticana ex viro proprio tres filios partu edidisset vno, domina ville . . . . . (sic) et ipsa maritum habens, illam de vico illo, tanquam adulteram, cum marito et omni substancia ignominiose eiecit. Cui illa exprobrans imprecabatur, ut in vicissitudinem contumelie et calumnie novem ipsa infantulos mares vno partu generaret. Que cum, deo permittente in vlcionem calumnie, viro absente, edidisset partum tam monstrosum, ipsa vniuersos, vno tantummodo reseruato, iussit in silua vicina exponi. Quos cum casu parens obuiasset, et quod exponendi (67) (H. 33).

Muczkowski - Original

*"68 * Kuszaba (**) Cuius insignia lapis molaris griseus cum ferrea paprzicza in albo campo. Cuius genus ex bohemia in Poloniam aduenit, et in Austria, et in omnibus illis finibus dilatauit suas familias et germina. Fertur enim relacione non vulgari sed certa, quod quidam miles huius domus et clipei, priscis temporibus non molarem lapidem, ut nunc, sed nouem infantulos nudos et quasi modo genitos deferebat pro insigni, quod ex ea causa, fictene an vere, non contendo, narratur contigisse: Dum enim in villa quadam regis Bohemie, mulier quedam rusticana ex viro proprio tres filios partu edidisset vno, domina vile . . . . . (sie) et ipsa maritum habens, illam de vico illo, tanquam adulteram, cum marito et omni substancia ignominiose eiecit. Cui illa exprobrans imprecabatur, ut in vicissitudinem contumelie et calumnie novem ipsa infantulos mares vno partu generaret. Que cum, deo permittente in vlcionem calumnie, viro absente, edidisset partum tam monstrosum, ipsa vniuersos, vno tantummodo reseruato, iussit in silua vicina exponi. Quos cum casu parens obuiasset, et quod exponendi. (57) (H. 33)."*

Muczkowski – Translation

“Its decorations are a gray volcanic stone with an iron paprzicza on a white plain. Its nationality comes from Bohemia, into Poland, and Austria, and in all In those territories he extended their families and buds. Fer- ing for a report not uncommon but certain that a certain soldier this house and the shield, not the millstone in ancient times stone, as of now, but nine naked babes and so to speak only those who were born, he brought home for a remarkable reason, that for that reason, we are told that it happened either fictionally or not really for in a certain village of the king of Bohemia, a peasant woman By her own husband she had given birth to three children: one lady vile . . . . (sic) and she had a husband, she from that village, like an adulteress, with her husband and all disgracefully cast out the substance. To whom she was taunting im- begged that in return for insults and calumnies she would beget nine male infants at one birth. Que when, by God's permission, to the revenge of calumny, in the absence of a man he amused himself by creating such a monster only being reserved, he ordered them to be exposed in a wood adjoining. Which when the parent met him by accident, and he had to explain. (57) (H. 33).

1856

Joachim Lelewel (1786-1861)

[Polska, dzieje i rzeczy jej]

T.4 page 303 and 305

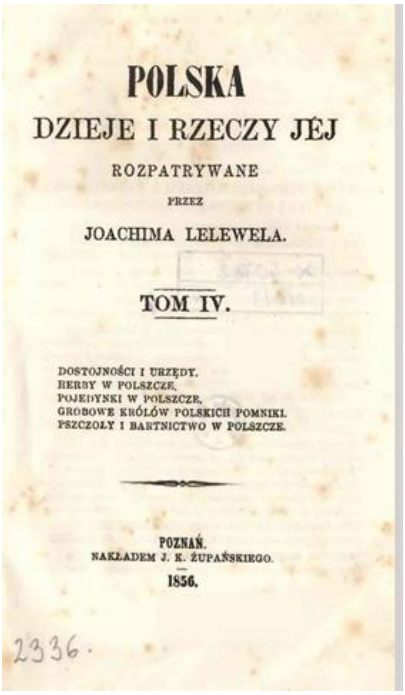

POLSKA

DZIEJE I RZECZY JÉJ

ROZPATRYWANE

PRZEZ

JOACHIMA LELEWELA.

TOM IV.

DOSTOJNOŚCI I URZĘDY.
HERBY W POLSZCZE.
POJEDYNKI W POLSZCZE.
GROBOWE KRÓLÓW POLSKICH POMNIKI.
PSZCZOŁY I BARTNICTWO W POLSZCZE.

POZNAŃ.
NAKŁADEM J. K. ŻUPAŃSKIEGO.
1856.

2336.

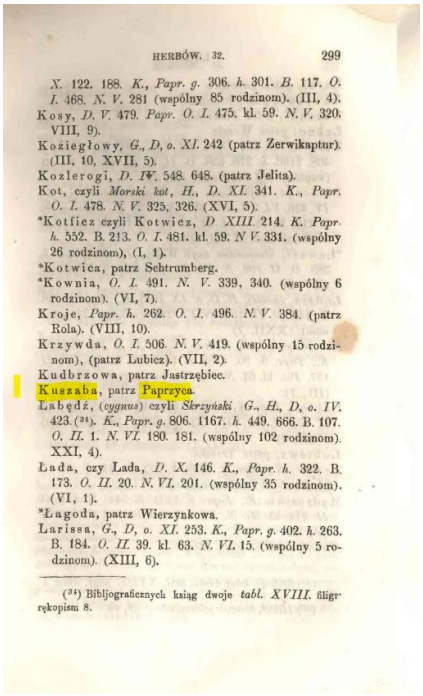

HERBÓW. 32. 299

X. 122. 188. K., *Papr. g.* 306. *h.* 301. *B.* 117. *O. I.* 468. *N. V.* 281 (wspólny 85 rodzinom). (III, 4).
Kosy, *D. V.* 479. *Papr. O. I.* 475. kl. 59. *N. V.* 320. VIII, 9).
Koźiegłowy, *G., D, o. XI.* 242 (patrz Zerwikaptur). (III, 10, XVII, 5).
Kozlerogi, *D. IV.* 548. 648. (patrz Jelita).
Kot, czyli *Morski kot, H., D. XI.* 341. *K., Papr. O. I.* 478. *N. V.* 325, 326. (XVI, 5).
*Kotficz czyli Kotwicz, *D XIII.* 214. *K. Papr. h.* 552. B. 213. *O. I.* 481. kl. 59. *N V.* 331. (wspólny 26 rodzinom), (I, 1).
*Kotwica, patrz Schtrumberg.
*Kownia, *O. I.* 491. *N. V.* 339, 340. (wspólny 6 rodzinom). (VI, 7).
Kroje, *Papr. h.* 262. *O. I.* 496. *N. V.* 384. (patrz Rola). (VIII, 10).
Krzywda, *O. I.* 506. *N. V.* 419. (wspólny 15 rodzinom), (patrz Lubicz). (VII, 2).
Kudbrzowa, patrz Jastrzębiec.
Kuszaba, patrz Paprzyca.
Łabędź, (*cygnus*) czyli *Skrzyński. G., H., D, o. IV.* 423.(39). *K., Papr. g.* 806. 1167. *h.* 449. 666. B. 107. *O. II.* 1. *N. VI.* 180. 181. (wspólny 102 rodzinom). XXI, 4).
Łada, czy Lada, *D. X.* 146. *K., Papr. h.* 322. B. 173. *O. II.* 20. *N. VI.* 201. (wspólny 35 rodzinom). (VI, 1).
*Łagoda, patrz Wierzynkowa.
Larissa, *G., D, o. XI.* 253. *K., Papr. g.* 402. *h.* 263. B. 184. *O. II.* 39. kl. 63. *N. VI.* 15. (wspólny 5 rodzinom). (XIII, 6).

(39) Bibljograficznych ksiąg dwoje *tabl. XVIII.* filigr. rękopism 8.

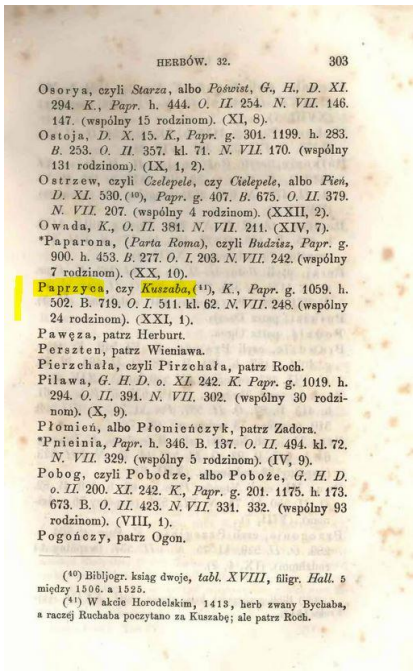

HERBÓW. 32. 303

Osorya, czyli *Starza*, albo *Poświst, G., H., D. XI.* 294. *K., Papr.* h. 444. *O. II.* 254. *N. VII.* 146. 147. (wspólny 15 rodzinom). (XI, 8).
Ostoja, *D. X.* 15. *K., Papr.* g. 301. 1199. h. 283. *B.* 253. *O. II.* 357. kl. 71. *N. VII.* 170. (wspólny 131 rodzinom). (IX, 1, 2).
Ostrzew, czyli *Czelepele*, czy *Cielepele*, albo *Pień, D. XI.* 530.(40), *Papr.* g. 407. *B.* 675. *O. II.* 379. *N. VII.* 207. (wspólny 4 rodzinom). (XXII, 2).
Owada, *K., O. II.* 381. *N. VII.* 211. (XIV, 7).
*Paparona, (*Parta Roma*), czyli *Budzisz, Papr.* g. 900. h. 453. *B.* 277. *O. I.* 203. *N. VII.* 242. (wspólny 7 rodzinom). (XX, 10).
Paprzyca, czy *Kuszaba,*(41), *K., Papr.* g. 1059. h. 502. B. 719. *O. I.* 511. kl. 62. *N. VII.* 248. (wspólny 24 rodzinom). (XXI, 1).
Pawęza, patrz Herburt.
Perszten, patrz Wieniawa.
Pierzchała, czyli Pirzchała, patrz Roch.
Piława, *G. H. D. o. XI.* 242. *K. Papr.* g. 1019. h. 294. *O. II.* 391. *N. VII.* 302. (wspólny 30 rodzinom). (X, 9).
Płomień, albo Płomieńczyk, patrz Zadora.
*Pnieinia, *Papr.* h. 346. B. 137. *O. II.* 494. kl. 72. *N. VII.* 329. (wspólny 5 rodzinom). (IV, 9).
Pobog, czyli Pobodze, albo Poboże, *G. H. D. o. II.* 200. *XI.* 242. *K., Papr.* g. 201. 1175. h. 173. 673. B. *O. II.* 423. *N. VII.* 331. 332. (wspólny 93 rodzinom). (VIII, 1).
Pogończy, patrz Ogon.

(40) Bibljogr. ksiąg dwoje, *tabl. XVIII.*, filigr. *Hall.* 5 między 1506. a 1525.
(41) W akcie Horodelskim, 1413, herb zwany Bychaba, a raczej Ruchaba poczytano za Kuszabę; ale patrz Roch.

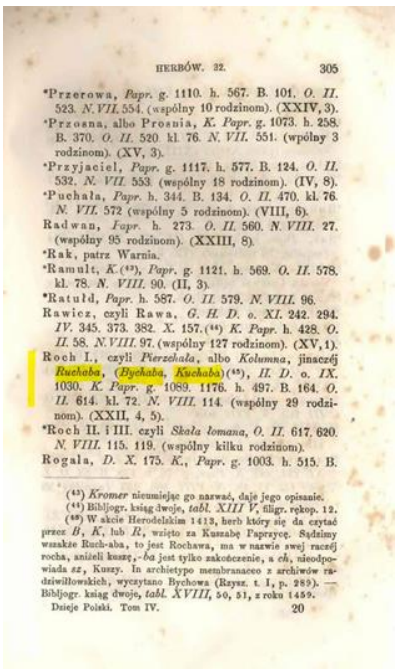

HERBÓW. 32. 305

*Przerowa, *Papr.* g. 1110. h. 567. B. 101. *O. II.* 523. *N. VII.* 554. (wspólny 10 rodzinom). (XXIV, 3).
*Przosna, albo Prosnia, *K. Papr.* g. 1073. h. 258. B. 370. *O. II.* 520. kl. 76. *N. VII.* 551. (wpólny 3 rodzinom). (XV, 3).
*Przyjaciel, *Papr.* g. 1117. h. 577. B. 124. *O. II.* 532. *N. VII.* 553. (wspólny 18 rodzinom). (IV, 8).
*Puchała, *Papr.* h. 344. B. 134. *O. II.* 470. kl. 76. *N. VII.* 572 (wspólny 5 rodzinom). (VIII, 6).
Radwan, *Papr.* h. 273. *O. II.* 560. *N. VIII.* 27. (wspólny 95 rodzinom). (XXIII, 8).
*Rak, patrz Warnia.
*Ramult, *K.*(42), *Papr.* g. 1121. h. 569. *O. II.* 578. kl. 78. *N. VIII.* 90. (II, 3).
*Ratuld, *Papr.* h. 587. *O. II.* 579. *N. VIII.* 96.
Rawicz, czyli Rawa, *G. H. D. o. XI.* 242. 294. *IV.* 345. 373. 382. *X.* 157.(43) *K. Papr.* h. 428. *O. II.* 58. *N. VIII.* 97. (wspólny 127 rodzinom). (XV, 1).
Roch I., czyli *Pierzchała*, albo *Kolumna*, jinaczéj *Ruchaba*, (*Bychaba, Kuchaba*)(44), *II. D. o. IX.* 1030. *K. Papr.* g. 1089. 1176. h. 497. B. 164. *O. II.* 614. kl. 72. *N. VIII.* 114. (wspólny 29 rodzinom). (XXII, 4, 5).
*Roch II. i III. czyli *Skała łomana, O. II.* 617, 620. *N. VIII.* 115. 119. (wspólny kilku rodzinom).
Rogala, *D. X.* 175. *K., Papr.* g. 1003. h. 515. B.

(42) *Kromer* nieumiejąc go nazwać, daje jego opisanie.
(43) Bibljogr. ksiąg dwoje, *tabl. XIII V*, filigr. rękop. 12.
(44) W akcie Horodelskim 1413, herb który się da czytać przez *B, K*, lub *R*, wzięto za Kuszabę Paprzycę. Sądzimy wszakże Ruch-aba, to jest Rochawa, ma w nazwie swej raczéj rocha, aniżeli kusz, -*ba* jest tylko zakończenie, a ch, nieodpowiada sz, Kuszy. In archetypo membranaceo z archiwów radziwiłłowskich, wyczytano Bychowa (Rzysz. t. I, p. 289). — Bibljogr. ksiąg dwoje, *tabl. XVIII*, 50, 51, z roku 1459.

1858

Kazimierz Józef Turowski (1813-1874)

Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego

page 633, page 634 and page LIV

version PDF and scan

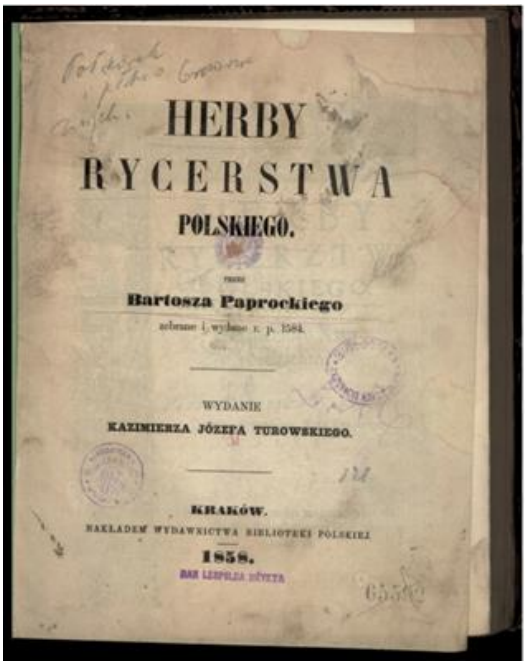

This book is a study and transcription of *Herby Rycerstwa Polskiego* written c. 1575 by Bartosz Paprocki (1543-1614). The frontispiece replicates Paprocki's cover.

This transcription book doesn't replicate the original drawings of the Paprocki herbarz. The drawing below breaks with the usual picture: two puppies have a different colour and the *paprzyca* is vertical.

Roch I. czyli *Pierzchała*, albo *Kolumna*, jinaczéj *Ruchaba*, (*Bychaba*, *Kuchaba*)(45), *H. D.* o. *IX.* 1030. *K. Papr.* g. 1089. 1176. h. 497. B. 164. *O. II.* 614. kl. 72. *N. VIII.* 114. (wspólny 29 rodzinom). (XXII, 4, 5).

*Roch II. i III. czyli *Skała łomana*, *O. II.* 617. 620. *N. VIII.* 115. 119. (wspólny kilku rodzinom).

Rogala, *D. X.* 175. *K.*, *Papr.* g. 1003. h. 515. B.

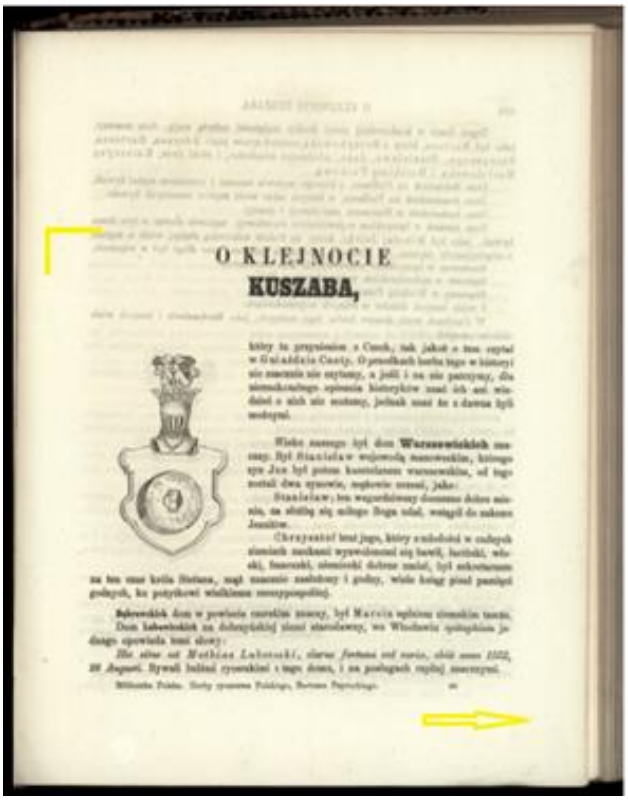

O KLEJNOCIE
KUSZABA,

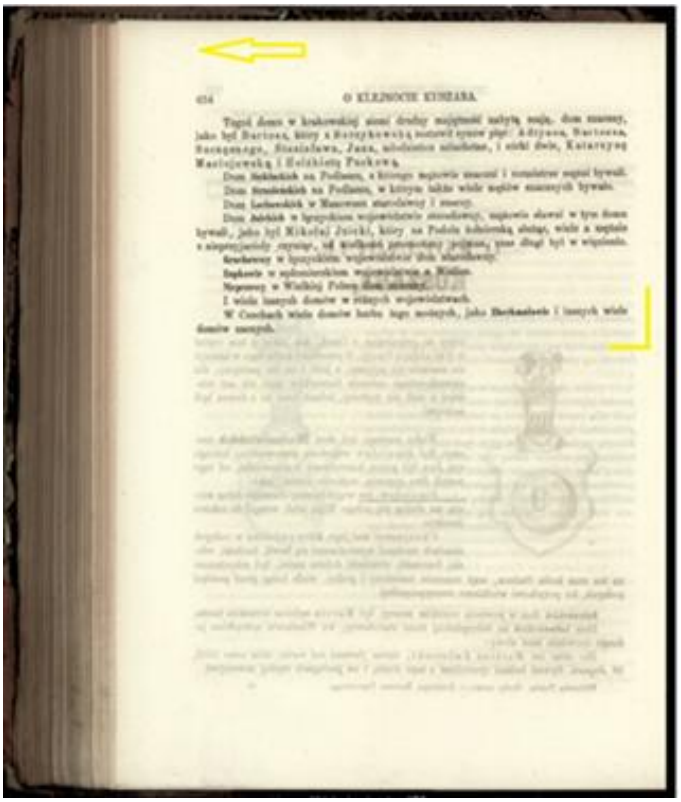

O KLEJNOCIE
KUSZABA,

który tu przyniesion z Czech, tak jakoś o tem czytał w Gniaździe Cnoty. O przodkach herbu tego w historyi nic znacznie nie czytamy, a jeśli i na nie patrzymy, dla nieznakomitego opisania historyków znać ich ani wiedzieć o nich nie możemy, jednak znać że z dawna byli możnymi.

Wieku naszego był dom **Warszewickich** znaczny. Był Stanisław wojewodą mazoweckim, którego syn Jan był potem kasztelanem warszewskim, od tego zostali dwa synowie, mężowie uczeni, jako:

Stanisław; ten wzgardziwszy doczesne dobre mienia, na służbę się miłego Boga udał, wstąpił do zakonu Jezuitów.

Chrzysztof brat jego, który z młodości w cudzych ziemiach naukami wyzwolonemi się bawił, łaciński, włoski, francuzki, niemiecki dobrze umiał, był sekretarzem na ten czas króla Stefana, mąż znacznie zasłużony i godny, wiele ksiąg pisał pamięci godnych, ku pożytkowi wielkiemu rzeczypospolitej.

Dąbrowskich dom w powiecie czerskim znaczy, był Marcin sędziem ziemskim tamże.

Dom **Lubowieskich** na dobrzyńskiej ziemi starodawny, we Włocławiu *epitaphium* jednego opowieda temi słowy:

Hic situs est Mathias Luboveski, clarus fortuna sed varia, obiit anno 1552, 28 Augusti. Bywali ludźmi rycerskimi z tego domu, i na posługach rzpltej znacznymi.

Biblioteka Polska. Herby rycerstwa Polskiego, Bartosza Paprockiego. 80

„Który tu przyniesion z Czech, tak jakoś o tem czytał w Gniaździe Cnoty. O przodkach herbu tego w historyi nie znacznie nie czytamy, a jeśli i na nie patrzymy, dla nie znakomitego opisania historyków znać ich ani wiedzieć o nich nie możemy, jednak znać że z dawna byli możnymi."

Who was brought here from Bohemia, as he had read about it in the Nest of Virtue. We do not read much about the ancestors of this coat of arms in history, and if we look at them, for the sake of describing historians not perfectly, we cannot know them or know about them, but know that they were powerful for a long time.

Turowski - PL

O klejnocie

KUSZABA,

(…) Wieku naszego był dom Warszowickich znaczy. Był Stanisław wojewodą mazoweckim, którego syn Jan był potem kasztelanem warszewskim, od tego zostali dwa synowie, mężowie uczeni, jako: Stanisław; ten wzgardziwszy doczesne dobre mienia, na służbę się miłego Boga udał, wstąpił do zakonu Jezuitów. Chrzysztof brat jego, który z młodości w cudzych ziemiach naukami wyzwoloneni się bawi, łaciński, włoski, francuzki, niemiecki dobrze umiał, był sekretarzem na ten czas króla Stefana, mąż znacznie zasłużony i godny, wiele ksiąg pisał pamięci godnych, ku pożytkowi wielkiemu rzeczypospolitej.

Dąbrowskich dom w powiecie czerskim znaczy, był Marcin sędziem ziemskim tamże.

Dom **Lubewieskich** na dobrzyńskiej ziemi starodawny, we Włocławiu epitaphium jednego opowieda temi słowy: Hic situs est Mathias Luboveski, clarus fortuna sed varia, obiit anno 1552, 28 Augusti. Bywali ludźmi rycerskimi z tego domu, i na posługach rzpltej znacznymi.

Biblioteka Polska. Herby rycerstwa Polskiego, Bartosza Paprockiego

Turowski - EN

About the jewel

KUSZABA,

(…) In our century was the house of Warszowicki, Stanisław was the voivode of Mazovia, whose son, Jan, was then the castellan of Warsaw, from which two sons remained, husbands, scholars, as: Stanisław; the man, having spurned worldly good possessions, went to the service of a dear God, and entered the Jesuit order. Chrzysztof his brother, who was liberated from his youth in foreign lands, had good Latin, Italian, French and German skills, he was the secretary of King Stefan for that time, also a well-deserved and worthy husband, he wrote many books worth of memory, for the benefit of the great Republic of Poland. **Dąbrowski** house known in the powiat Czerski, Marcin was a land judge there.

The **Lubewieski** House in Dobrzyń, an ancient one, in Włocław, an epitaph of one will tell in these words: *Hic situs est Mathias Luboveski, clarus fortuna sed varia, obiit anno 1552, 28 Augusti.* They were knightly men of this house, and of great importance to the government.

Polish Library. Coats of arms of the Polish knighthood, Bartosz Paprocki

Tegoż domu w krakowskiej ziemi drudzy majętność nabytą mają, dom znaczny, jako był Bartosz, który z Borzykowską zostawił synów pięć: Adryana, Bartosza, Szczęsnego, Stanisława, Jana, młodzieńce szlachetne, i córki dwie, Katarzynę Maciejowską i Helżbietę Puckową.

Dom **Siekluckich** na Podlaszu, z którego mężowie znaczni i rotmistrze mężni bywali.

Dom **Strusieńskich** na Podlaszu, w którym także wiele mężów znacznych bywało.

Dom **Lochowskich** w Mazowszu starodawny i znaczy.

Dom **Juickich** w łęczyckiem województwie starodawny, mężowie sławni w tym domu bywali, jako był Mikołaj Juicki, który na Podolu żołnierską służąc, wiele a mężnie z nieprzyjacioły czyniąc, od wielkości przemożony pojman, czas długi był w więzieniu.

Grochowscy w łęczyckiem województwie dom starodawny.

Zupkowie w sędomierskiem województwie u Wiślice.

Nieprzeccy w Wielkiej Polsce dom znaczny.

I wiele inszych domów w różnych województwach.

W Czechach wiele domów herbu tego możnych, jako **Zberkmulowie** i inszych wiele domów zacnych.

0 KLEJNOCIE KUSZABA.

„Tegoż domu w krakowskiej ziemi drudzy majętność nabytą mają, dom znaczny, jako był Bartosz, który z Borzykowską zostawił synów pięć: Adryana, Bartosza, Szczęsnego, Stanisława, Jana, młodzieńce szlachetne, i córki dwie, Katarzynę, Maciejowską i Helżbietę Pueckową.

Dom ***Siekluckich*** *na Podlaszu, z którego mężowie znaczni i rotmistrze mężni bywali.*

Dom ***Strasieńskich*** *na Podlaszu, w którym także wiele mężów znacznych bywało.*

Dom ***Lechowskich*** *w Mazowszu starodawny i znaczy.*

Dom ***Juickich*** *w łęczyckiem województwie starodawny, mężowie sławni w tym domu bywali, jako był Mikołaj Juicki, który na Podolu żołnierską służąc, wiele a mężnie z nieprzyjacioły czyniąc, od wielkości przemożony pojman, czas długi był w więzieniu.*

Grochowscy *w łęczyckiem województwie dom starodawny.*

Zupkowie *w sędomierskiem województwie w Wiślice.*

Nieprzeccy *w Wielkiej Polsce dom znaczny.*

I wiele inszych domów w różnych województwach.

W Czechach wiele domów herbu tego możnych, jako Zberkmulowie i inszych wiele domów zacnych."

About Kuszaba Jewel.

"The same house in Krakow's land, others have acquired property, a significant house, as Bartosz was, who left with Borzykowska five sons: Adryan, Bartosz, Szczęsny, Stanisław, Jan, noble youths, and two daughters, Katarzyna, Maciejowska and Helżbieta Pueckowa.

The **Sieklucki** house in Podlaszu, from which prominent husbands and valiant captors used to visit. The Strasieński House in Podlaszu, where also many important husbands were.

The **Lechowski** House in Mazovia is old-fashioned and means.

The **Juicki** House in the Łęczyca voivodship was ancient, famous men used to be in this house, like Mikołaj Juicki, who served as soldiers in Podolia, and made a great deal of courage against the enemy, making him an overwhelmed captive for a long time in prison.

The **Grochowski** family, an ancient house in the Łęczyca voivodship.

Zupków in the Sędomierskie voivodship in Wiślice.

Nieprzeccy is a significant house in Greater Poland.

And many other houses in different provinces.

In Bohemia, there are many houses of the coat of arms of this mighty, as the Zberkmuls and many others honorable houses."

1859

Hipolit Stupnicki (1806–1878)

Herbarz polski i imionospis zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów:

ułożony porządkiem alfabetycznym

na podstawie Herbarza Niesieckiego i manuskryptów

vol. II page 83, page 222 and page 223

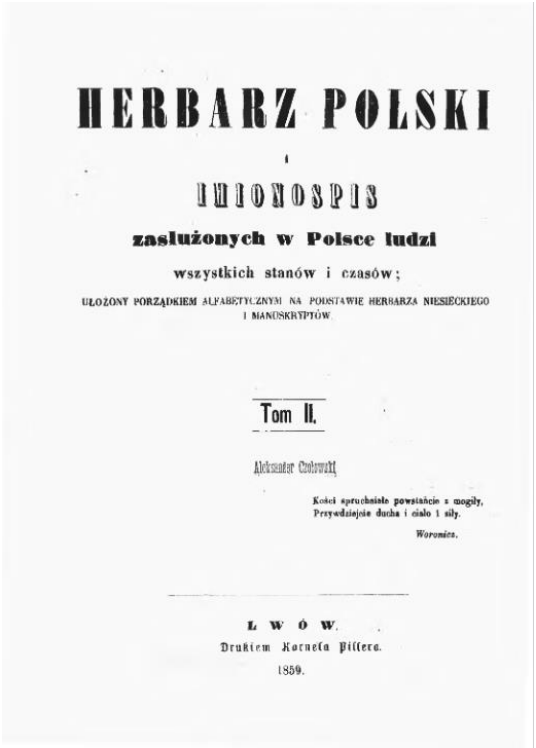

HERBARZ POLSKI

i

IMIONOSPIS

zasłużonych w Polsce ludzi

wszystkich stanów i czasów;

UŁOŻONY PORZĄDKIEM ALFABETYCZNYM NA PODSTAWIE HERBARZA NIESIECKIEGO I MANUSKRYPTÓW.

Tom II.

Aleksander Czołowski

Kości spruchniałe powstańcie z mogiły,
Przywdziejcie ducha i ciało i siły.

Woronicz.

LWÓW.

Drukiem Kornela Pillera.

1859.

222 Pa.

Pankiewicz Filip, paroch Motelowski na Ukrainie, uciśniony dla wiary od rozbukanego Kozactwa pod Gonią, zaniósł z drugiemi manifest do księcz grodzkich województwa Kijowskiego przeciw tym gwałtom r. 1768. M.

Panigrodzki, herbu Topor. M*

Pantecowicz, herbu Swoboda. M*

Papara, herbu Paparona. Jerzy, rodem z Grecyi, konstytucyą sejmu z r. 1690 w komput rycerstwa polskiego policzony za położone zasługi wojenne, przyczem nadano mu jeszcze prawem dziedzicznem dobra w starostwie Kamienieckiem. Teodor, podczaszy Nowogrodzki, potém sędzia kapturowy Lwowski r. 1733. Jerzy, senior bractwa stauropigialnego we Lwowie w r. 1692, zajmował się gorliwie około podniesienia dochodów tego zakładu. M.

Paparona.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego ma być gęś biała w prawą stronę tarczy obrócona siedząca na darniu zielonym, a na hełmie pięć piór strósich. Utrzymują, że ten klejnot przyniesiony do Polski z Włoch, gdzie go zowią Parta Roma (Budzisz) z tej okazyi, że gęś obudziła Kamilla, który powstrzymał podsuwającego się cichaczem nieprzyjaciela, i uratował zagrożone Capitolium. Tym herbem pieczętują się: Chodowski, Kamionomojski, Papara, Parsniewski, Petrokoński, Szydłowski, Wojucki.

Paparzyński, herbu Paprzyca. M.

Paprzyński Stanisław, rodem z Sącza, Pijar i kapelan Jana III., utworzył w Polsce zgromadzenie Marianów czyli Mariatów; † 1701. M.

Pa.

Papieski, herbu Gryf. Stanisław przetrwawszy długi szereg lat na wojnach na Podolu, osiadł tam na majątku. Kasper, syn jego, poległ w wojnie Moskiewskiej. Piotr, jezuita, filozofii i teologii professor, piastował urząd rektora w kollegium Lwowskiem i Krakowskiem; nakoniec złożywszy rządy prowincyi Polskiej, zakończył życie we Lwowie r. 1671.

Papieski, herbu Jastrzębiec. M*

Papkiewicz, nobilitowany r. 1659. M*

Papiński, herbu Trzaska.

Paploński, herbu Strzemię.

Papone, nobilitowany r. 1676 M*

Paprocki, herbu Cholewa.

Paprocki, herbu Jastrzębiec. Bartłomiej, moralista, wierszopis i satyryk jowialny, przytem dziejopis szacowany, wydał znaczny poczet dzieł i rozmaitéj treści, między temi opisał pierwszy herby rycerstwa polskiego. Jest to źródło najdawniejszych tradycyi o dziejach domowych pokolenia szlacheckiego. Podczas wychodztwa swego do Czech, podobnie zajął się zbieraniem i wydaniem heraldyki Szląskiej i Czeskiej. Życie zamącone przeciwnościami zakończył we Lwowie r. 1614. Łukasz, jezuita pisał panegeryki wierszem i prozą; † 1650.

Paprocki, herbu Jelita w ziemi Przemyskiej, z których Wacła w sufragan Kujawski był biskupem Margarytańskim. Bartłomiej, jezuita, sprawował misyą obozową pod Smoleńskiem; wydał oraz kilka dzieł w języku łacińskim.

Paprocki, herbu Ogończyk w Chełmińskiem.

Paprzyca albo **Kuszaba.**

Opis herbu.

W polu białym tarczy jest kamień myśliwski szarego koloru i z żelaszem w pośrodku jak do mełcia, a na hełmie ośmiore szczenięt. Herb ów miał się dostać do Polski z Czech za czasów jeszcze Bolesława

Pa. Pa. 223

Wstydliwego, według innych z Saksonii, o którego początku podobnie niezgadzają się podania.— Pieczętują się nim: Bieńcki, Bokum, Ciecholowski, Dąbrowski, Ganowski, Grochowski, Grodziński, Iwicki, Lubowiecki, Łochowski, Nieprzecki, Oczosalski, Paparzyński, Paprzycki, Pieczewski, Petrykowski, Przeździecki, Strusieński, Siekłucki, Swiżawski, Warszewicki, Wygonowski, Żupek.

Paprzycki, herbu Paprzyca. M*

Papużyński Jan, akademik Krakowski, pisał wiersze przygodne. M.

Parafianowicz w Wilkomirskim. M*

Parczewski, herbu Nałęcz. Marcin, sławny kazuodzieja za Jana Kazimierza, umarł z ran zadanych mu od Kozactwa. Piotr był biskupem Zmudzkim; † 1658.

Partein, herbu Prawdzic w ziemi Pruskiej.

Parul, herbu Nałęcz.

Parul, herbu Ogończyk. Aleksander, na Podolu popadł w niewolę Tatarów.

Paruszewski, herbu Rogala.

Parys, herbu Prawdzic. Floryan, kasztelan Zakroczymski, spisał prawa i zwyczaje księstwa Mazowieckiego r. 1536. Jan, wojski ziemi Warszawskiej, podpisał unią Litwy z Koroną. Od tego idzie długi poczet mężów zajmujących godności senatorskie.

Paryski Piotr, poległ w bitwie z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.

Parznicki niegdy w Sandomierskiem, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Parzniewski Zygmunt, kasztelan Łęczycki r. 1545.

Parzniewski, herbu Paparona.

Passakas Dawid, przywilejem Augusta III. z dnia 7 Grudnia 1758 sekretarzem królewskim mianowany, jako mąż obszernych wiadomości przewodniczył w sądach ormieńskich w Tyśmienicy, gdzie też upadający kościół odbudował. Grzegorz, z prydomkiem Szigeth, dyplomatem cesarza Franciszka I. r. 1797 otrzymał szlachectwo węgierskie, z kąd przodek domu tego przybył do Galicyi. Kajetan, właściciel dóbr Komorowa i Kolanek, pobierawszy nauki na Węgrzech, miał wielkie zasłużenie do nowy łacińskiej, w której też przełożył starożytnych klassyków nad wszystkie nowoczesne utwory; † 1846. P. f.

Pasek, herbu Doliwa w województwie Krakowskiem. Krzysztof ziemianin Smoleński; tego męstwo chwali Konstytucya z r. 1662.— Jan Chryzostom, żołnierz waleczny za czasów Jana Kazimierza i Michała Korybuta, napisał pamiętniki wypraw wojennych, których był uczestnikiem pod wodzą sławnego Czarnieckiego. M.

Paśliński, herbu Nowina.

Paskrzyński Jan, Cysters w Sulejowie, podczas napadu klasztoru zabity od Prusaków r. 1657. M.

Paskucki, w ziemi Łukowskiej. M*

Pasławski z Stoméskiego posłował na sejm r. 1790. M*

Pasqua, nobilitowany r. 1775. M*

Pastorl ab Hirtenberg, Joachim, medycyny doktor, kanonik Kujawski, sekretarz Królewski, napisał kilka dzieł do historyi polskiej należących konstytucyą z r. 1662 poświęcony w poczet szlachty polskiej; † 1682.

Paszczykowski Mikołaj, plebon w Markowej Porembie (w Oświęcimskim.) jako zamiłowany poeta wydał kilka dziełek w języku łacińskim M.

Paszewski, herbu Godziemba. M*

Paszkiewicz, herbu Radwan z tą odmianą, że nianio krzyża nad chorągwią, kładą pół strzały, a na hełmie trzy pióra strusie. Franciszek, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Paszkiewicz, herbu Strzała (przeszywająca dwa księżyce niezupełne barkami

Transcription in progress

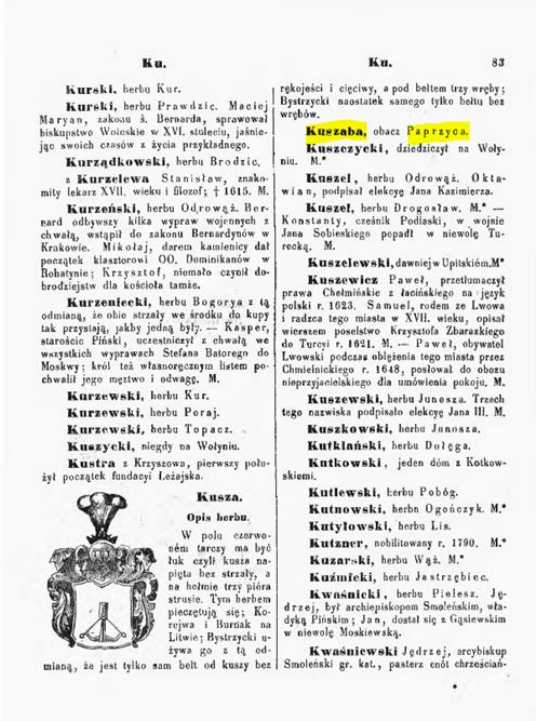

Ku. Ku. 83

Kurski, herbu Kur.

Kurski, herbu Prawdzic. Maciej Maryan, zakonu ś. Bernarda, sprawował biskupstwo Wołoskie w XVI. stuleciu, jakinie jąc swoich czasów z życia przykładnego.

Kurządkowski, herbu Brodzic.

z **Kurzelewa** Stanisław, znakomity lekarz XVII. wieku i filozof; † 1615. M.

Kurzeński, herbu Odrowąż. Bernard odbywszy kilka wypraw wojennych z chwałą, wstąpił do zakonu Bernardynów w Krakowie. Mikołaj, darem kamienicy dał początek klasztorowi OO. Dominikanów w Rohatynie; Krzysztof, niemało czynił dobrodziejstw dla kościoła tamże.

Kurzenlecki, herbu Bogorya z tą odmianą, że obie strzały we środku do kupy tak przysiają, jakby jedną były. — Kasper, starościc Piński, uczestniczył z chwałą we wszystkich wyprawach Stefana Batorego do Moskwy; król też własnoręcznym listem pochwalił jego męztwo i odwagę. M.

Kurzewski, herbu Kur.

Kurzewski, herbu Poraj.

Kurzewski, herbu Topacz.

Kuszycki, niegdy na Wołyniu.

Kustra z Krzyszowa, pierwszy położył początek fundacyi Leżajska.

Kusza.

Opis herbu.

W polu czerwonem tarczy ma być łuk czyli kusza napięta bez strzały, a na hełmie trzy pióra strusie. Tym herbem pieczętują się: Korejwa i Burniak na Litwie; Bystrzycki używa go z tą odmianą, że jest tylko sam bełt od kuszy bez rękojeści i cięciwy, a pod bełtem trzy wręby; Bystrzycki naostatek samego tylko bełtu bez wrębów.

Kuszaba, obacz Paprzyca.

Kuszecycki, dziedziczył na Wołyniu. M.*

Kuszel, herbu Odrowąż. Oktawian, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kuszel, herbu Drogosław. M.* — Konstanty, cześnik Podlaski, w wojnie Jana Sobieskiego popadł w niewolę Turecką. M.

Kuszelewski, dawniej w Upitskiém. M*

Kuszewicz Paweł, przetłumaczył prawa Chełmińskie z łacińskiego na język polski r. 1623. Samuel, rodem ze Lwowa i radzca tego miasta w XVII. wieku, opisał wierszem poselstwo Krzysztofa Zbarazkiego do Turcyi r. 1621. M.— Paweł, obywatel Lwowski podczas oblężenia tego miasta przez Chmielnickiego r. 1648, posłował do obozu nieprzyjacielskiego dla umówienia pokoju. M.

Kuszewski, herbu Junosza. Trzech tego nazwiska podpisało elekcyę Jana III. M.

Kuszkowski, herbu Junosza.

Kutklański, herbu Dołęga.

Kutkowski, jeden dóm z Kotkowskiemi.

Kutlewski, herbu Pobóg.

Kutnowski, herbu Ogończyk. M.*

Kutyłowski, herbu Lis.

Kutzner, nobilitowany r. 1790. M.*

Kuzarski, herbu Wąż. M.*

Kuźmicki, herbu Jastrzębiec.

Kwaśnicki, herbu Pielesz. Jędrzej, był archiepiskopem Smoleńskim, władyką Pińskim; Jan, dostał się z Gąsiewskim w niewolę Moskiewską.

Kwaśniewski Jędrzej, arcybiskup Smoleński gr. kat., pasterz cnót chrześciań-

1888

Franciszek Ksawery Piekosiński (1844-1906)

O dynastycznym szlachty polskiej pochodzeniu

page 264, page 283 and table 19 (271)

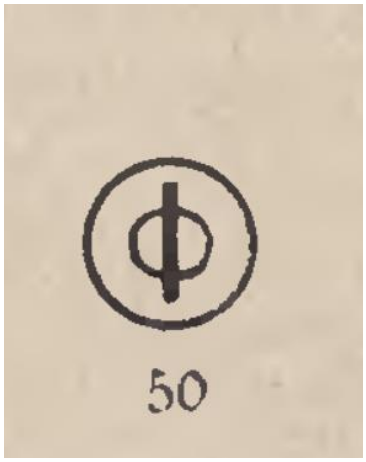

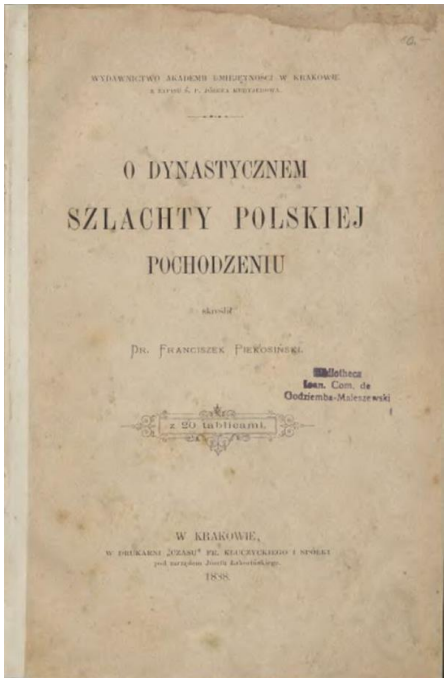

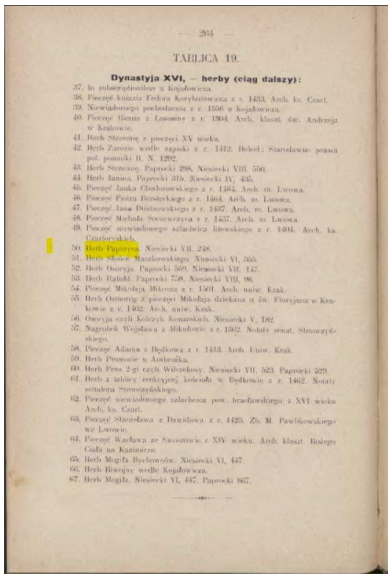

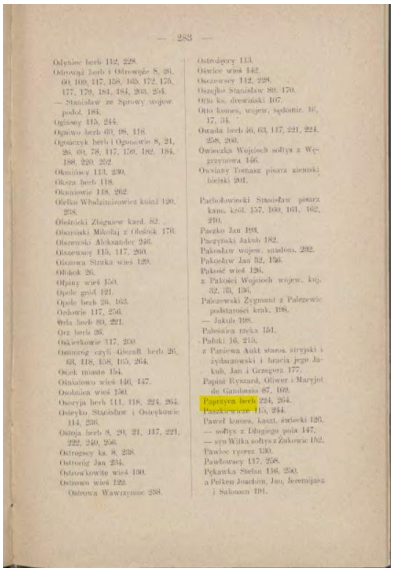

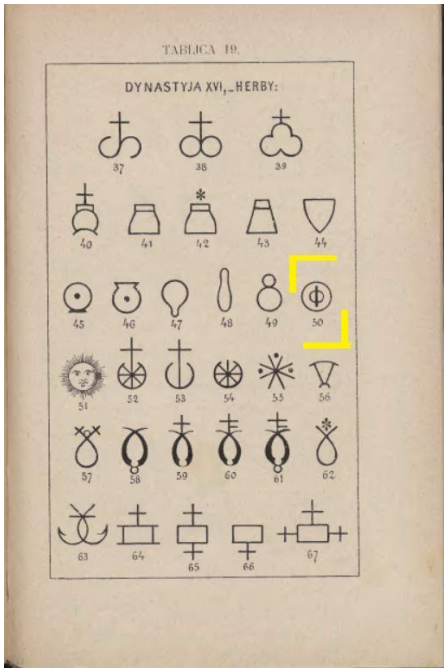

1890

Antoni Małecki (1821-1913)

Studya Heraldyczne **- 1890**

Volume I page 331.

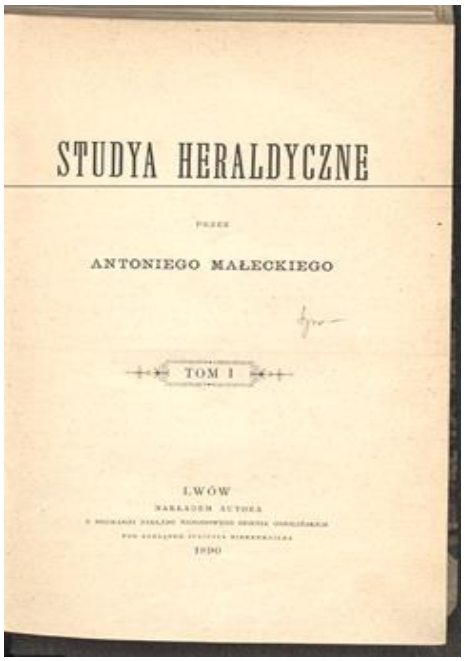
STUDYA HERALDYCZNE

PRZEZ

ANTONIEGO MAŁECKIEGO

TOM I

LWÓW

NAKŁADEM AUTORA

1890

KUSZABA.

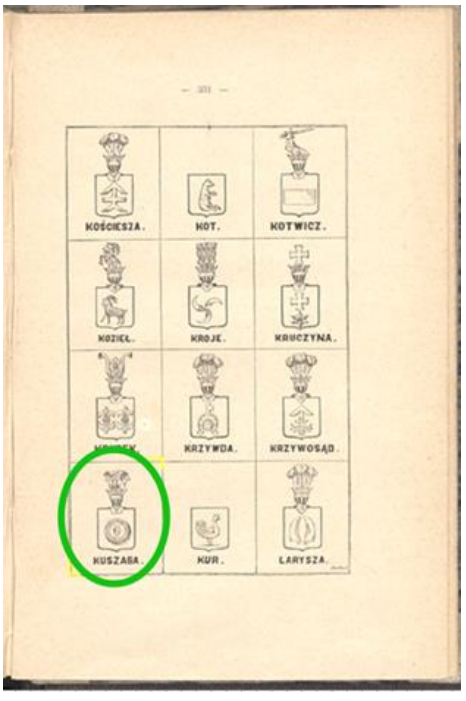

1901

Juliusz Ostrowski (1855-1917)

Księga herbowa rodów polskich – Warszawa 1897-1907

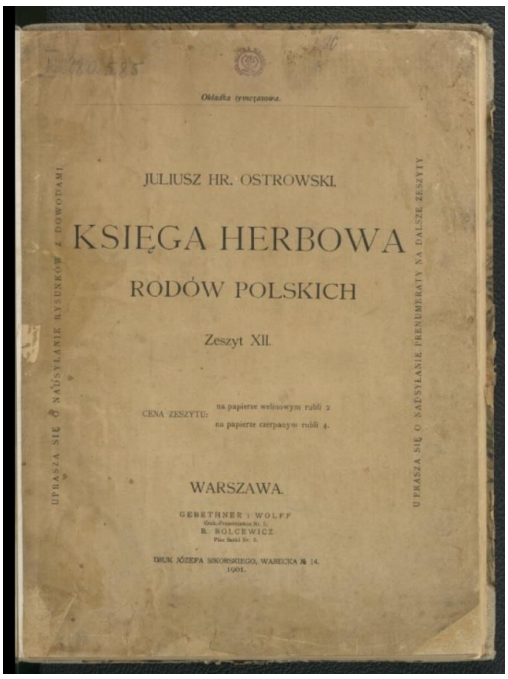

This *herbarz* is very difficult to navigate because images and texts are dispatched in different booklets (*zeszyt*) with 2 parts (*cześć*) each). There is no coherence in images/texts presentation and a complete mess in pagination. Plus, booklets have no parts numbers. No comment!

For a better comfort, we recommend using this link Library of the Lublin University to get all information in one single document:

- text page 253 (1235)
- images page 427 (1141) and page 428 (1143)

Images in colour can been seen on these links: Zeszyt XII cz.2 – page 427 and page 228

PAPRZYCA I, Kuczawa, Kuczaba.

— 2495 —

PAPRZYCA III.

— 2497 —

PAPRZYCA II.

— 2496 —

PAPRZYCA IV.

— 2493 —

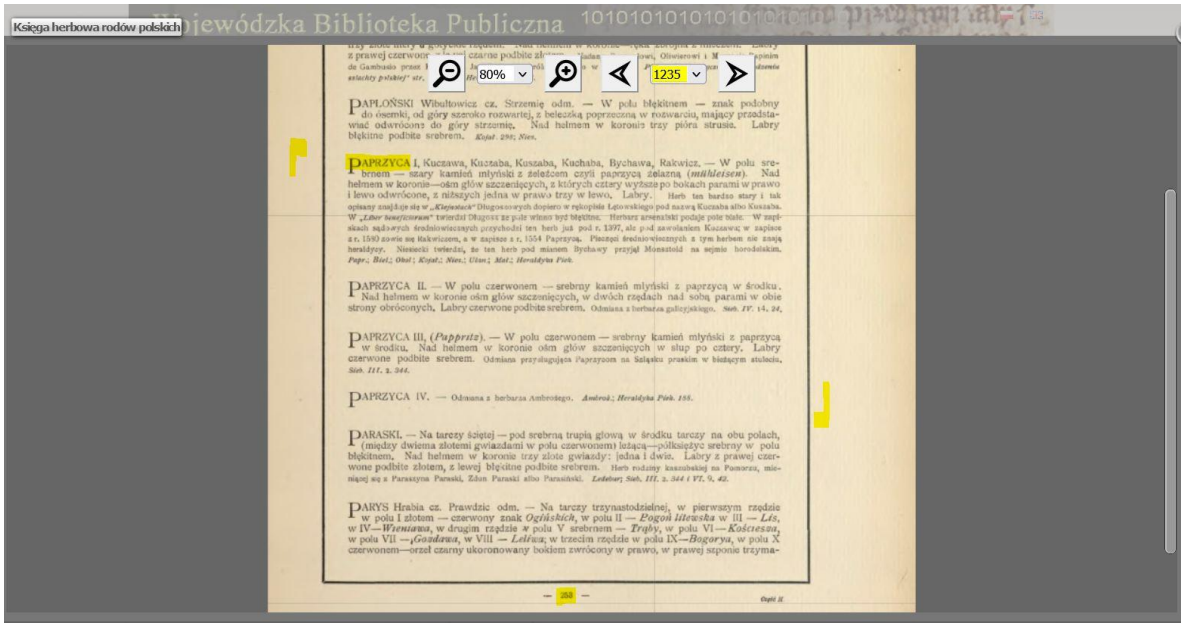

Tips to navigate Ostrowski herbarz with the Library of the Lublin University

PAPRZYCA I, Kuczawa, Kuczaba, Kuszaba, Kuchaba, Bychawa, Rakwicz. — W polu srebrnem — szary kamień młyński z żeleźcem czyli paprzycą żelazną (*mühleisen*). Nad hełmem w koronie—ośm głów szczenięcych, z których cztery wyższe po bokach parami w prawo i lewo odwrócone, z niższych jedna w prawo trzy w lewo. Labry. Herb ten bardzo stary i tak opisany znajduje się w *„Klejnotach"* Długoszowych dopiero w rękopisie Łętowskiego pod nazwą Kuczaba albo Kuszaba. W *„Liber beneficiorum"* twierdzi Długosz że pole winno być błękitne. Herbarz arsenalski podaje pole białe. W zapiskach sądowych średniowiecznych przychodzi ten herb już pod r. 1397, ale pod zawołaniem Kuczawa; w zapisce z r. 1580 zowie się Rakwiczem, a w zapisce z r. 1554 Paprzycą. Pieczęci średniowiecznych z tym herbem nie znają heraldycy. Niesiecki twierdzi, że ten herb pod mianem Bychawy przyjął Monsztold na sejmie horodelskim. *Papr.*; *Biel.*; *Okol*; *Kojał.*; *Nies.*; *Ulan.*; *Mał.*; *Heraldyka Piek.*

PAPRZYCA II. — W polu czerwonem — srebrny kamień młyński z paprzycą w środku. Nad hełmem w koronie ośm głów szczenięcych, w dwóch rzędach nad sobą parami w obie strony obróconych. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana z herbarza galicyjskiego. *Sieb. IV.* 14. *24.*

PAPRZYCA III, (*Pappritz*). — W polu czerwonem — srebrny kamień młyński z paprzycą w środku. Nad hełmem w koronie ośm głów szczenięcych w słup po cztery. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przysługująca Paprzycom na Szląsku pruskim w bieżącym stuleciu. *Sieb. III.* 2. *344.*

PAPRZYCA IV. — Odmiana z herbarza Ambrożego. *Ambroż.*; *Heraldyka Piek. 188.*

Ostrowski identifies 4 Paprzyca *herb.* Regarding **Paprzyca I**, he highlights the medieval existence of this coat of arms and refers to Kuszaba the manuscripts of Jan Dlugosz. The author also mentions a first record in 1397 and the alternative use of Paprzyca in 1554. He remarks that no heraldists has found a medieval seal with this *herb*. Paprzyca II is a variant used in Galicia, Paprzyca III is used in Prussian Silesia. The Parzyca IV variant was mentioned by Ambrosius Marcus de Nissa (c. 1562).

1900

Emilian Żernicki-Szeliga (1826-1910)

Der polnische Adel

und die demselben hinzugetretenen andersländischen Adelsfamilien : General-Verzeichniss

vol. 1 page 489 (501) - vol. 2 page 139 (143) and 179 (183)

The title of this book is "***The Polish nobility*** *and the aristocratic families from other countries that have joined the same: General Directory"*.

The author reports "some 50 families" belonging to the Ppazryca coat of arms. He mentions the Chebra and Xiążyk (Książyk) as family lines of the Niwinski located in Bielsk in 1490.

This herbarz also specifies different spellings for Kuszaba: Bychawa, Kuszabe, Ruchaba.

This herbarz book includes the name Paprzycki and Pappritz as members of the Paprzyca Clan in Silesia, a region close to Bohemia – the original roots of the Kuszaba/Paprzyca.

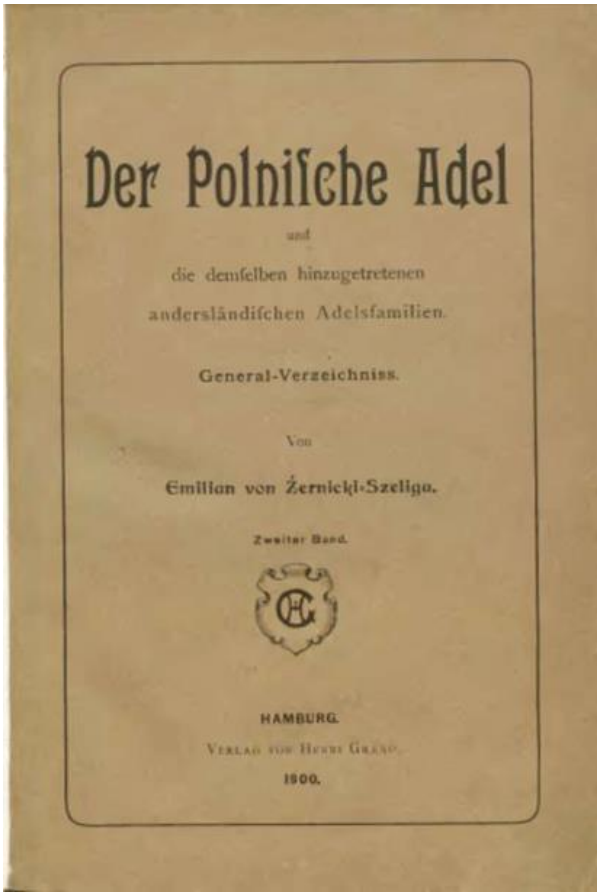
Der Polnische Adel

und

die demselben hinzugetretenen

andersländischen Adelsfamilien.

General-Verzeichniss.

Von

Emilian von Żernicki-Szeliga.

Zweiter Band.

HAMBURG.

1900.

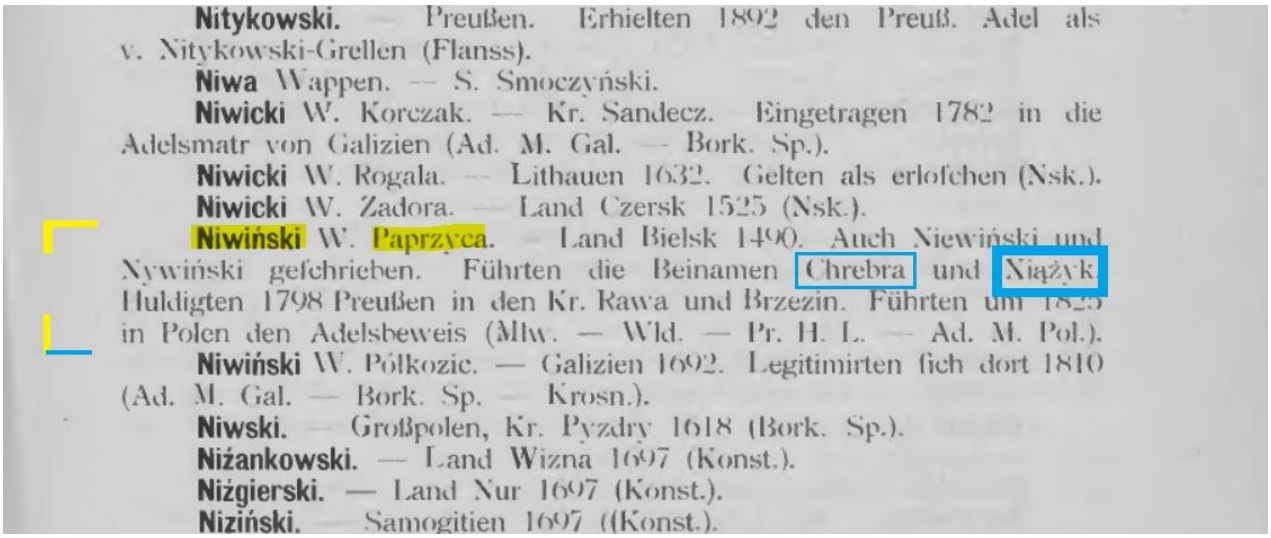

Nitykowski. — Preußen. Erhielten 1892 den Preuß. Adel als v. Nitykowski-Grellen (Flanss).

Niwa Wappen. — S. Smoczyński.

Niwicki W. Korczak. — Kr. Sandecz. Eingetragen 1782 in die Adelsmatr von Galizien (Ad. M. Gal. — Bork. Sp.).

Niwicki W. Rogala. — Lithauen 1632. Gelten als erloſchen (Nsk.).

Niwicki W. Zadora. — Land Czersk 1525 (Nsk.).

Niwiński W. Paprzyca. — Land Bielsk 1490. Auch Niewiński und Nywiński geſchrieben. Führten die Beinamen Chrebra und Niążyk. Huldigten 1798 Preußen in den Kr. Rawa und Brzezin. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Mlw. — Wld. — Pr. H. L. — Ad. M. Pol.).

Niwiński W. Półkozic. — Galizien 1692. Legitimirten ſich dort 1810 (Ad. M. Gal. — Bork. Sp. — Krosn.).

Niwski. — Großpolen, Kr. Pyzdry 1618 (Bork. Sp.).

Niżankowski. — Land Wizna 1697 (Konst.).

Niżgierski. — Land Nur 1697 (Konst.).

Niziński. — Samogitien 1697 ((Konst.).

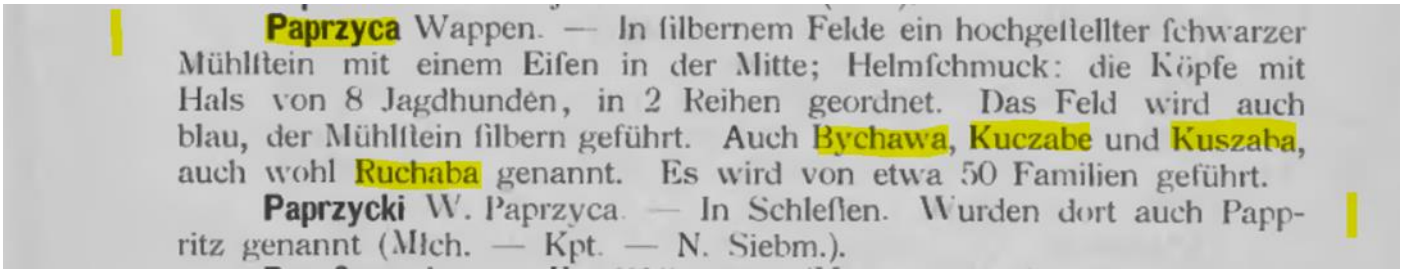

Paprzyca Wappen. — In ſilbernem Felde ein hochgeſtellter ſchwarzer Mühlſtein mit einem Eiſen in der Mitte; Helmſchmuck: die Köpfe mit Hals von 8 Jagdhunden, in 2 Reihen geordnet. Das Feld wird auch blau, der Mühlſtein ſilbern geführt. Auch Bychawa, Kuczabe und Kuszaba, auch wohl Ruchaba genannt. Es wird von etwa 50 Familien geführt.

Paprzycki W. Paprzyca. — In Schleſien. Wurden dort auch Pappritz genannt (Mlch. — Kpt. — N. Siebm.).

Żernicki-Szeliga

“In silbernem Felde ein hochgestellter fehwarzer Mühlstein mit einem Eifen in der Mitte; Helmschmuck: die Kőpfe mit Hals von 8 Jagdhunden, in 2 Reihen geordnet. Das Feld wird auch blau, des Mühlstein filbern geführt.”

In a silver field a raised black millstone with a hoop in the middle; Helmet decoration: the heads with necks of 8 hunting dogs, arranged in 2 rows. The field is also led blue, filtering the millstone.

1904

Emilian Żernicki-Szeliga (1826-1910)

Die Polnichen Stammwappen *ihre Geschichte und ihre Sagen*

Hamburg 1904 – pages 62-63 (76-77) and plate VIII (221)

Die
Polnischen Stammwappen
ihre Geschichte und ihre Sagen.

Von
Emilian von Zernicki-Szeliga.

Mit 185 Wappen auf 10 Tafeln.

Hamburg
Verlag von Henri Grand
1904.

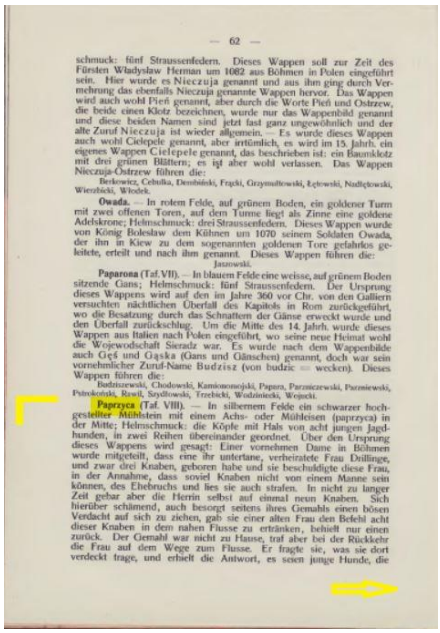

— 62 —

schmuck: fünf Straussenfedern. Dieses Wappen soll zur Zeit des Fürsten Władysław Herman um 1082 aus Böhmen in Polen eingeführt sein. Hier wurde es Nieczuja genannt und aus ihm ging durch Vermehrung das ebenfalls Nieczuja genannte Wappen hervor. Das Wappen wird auch wohl Pień genannt, aber durch die Worte Pień und Ostrzew, die beide einen Klotz bezeichnen, wurde nur das Wappenbild genannt und diese beiden Namen sind jetzt fast ganz ungewöhnlich und der alte Zuruf Nieczuja ist wieder allgemein. — Es wurde dieses Wappen auch wohl Cielepele genannt, aber irrtümlich, es wird im 15. Jahrh. ein eigenes Wappen Cielepele genannt, das beschrieben ist: ein Baumklotz mit drei grünen Blättern; es ist aber wohl verlassen. Das Wappen Nieczuja-Ostrzew führen die:

Berkowicz, Cebulka, Dembiński, Frącki, Grzymułtowski, Łętowski, Nadłętowski, Wierzbicki, Wiodek.

Owada. — In rotem Felde, auf grünem Boden, ein goldener Turm mit zwei offenen Toren, auf dem Turme liegt als Zinne eine goldene Adelskrone; Helmschmuck: drei Straussenfedern. Dieses Wappen wurde von König Bolesław dem Kühnen um 1070 seinem Soldaten Owada, der ihn in Kiew zu dem sogenannten goldenen Tore geführt leitete, erteilt und nach ihm genannt. Dieses Wappen führen die:

Jaszowski.

Paparona (Taf. VII). — In blauem Felde eine weisse, auf grünem Boden sitzende Gans; Helmschmuck: fünf Straussenfedern. Der Ursprung dieses Wappens wird auf den im Jahre 360 vor Chr. von den Galliern versuchten nächtlichen Überfall des Kapitols in Rom zurückgeführt, wo die Besatzung durch das Schnattern der Gänse erweckt wurde und den Überfall zurückschlug. Um die Mitte des 14. Jahrh. wurde dieses Wappen aus Italien nach Polen eingeführt, wo seine neue Heimat wohl die Wojewodschaft Sieradz war. Es wurde nach dem Wappenbilde auch Gęś und Gąska (Gans und Gänschen) genannt, doch war sein vornehmlicher Zuruf-Name Budzisz (von budzić = wecken). Dieses Wappen führen die:

Badzisz(ewski, Chodowski, Kamionowojski, Paparo, Parzniczewski, Parzniewski, Petrokofski, Rawil, Szydłowski, Trzebicki, Wodzinieski, Wrzeck.

Paprzyca (Taf. VIII). — In silbernem Felde ein schwarzer hochgestellter Mühlstein mit einem Achs- oder Mühleisen (paprzyca) in der Mitte; Helmschmuck: die Köpfe mit Hals von acht jungen Jagdhunden, in zwei Reihen übereinander geordnet. Über den Ursprung dieses Wappens wird gesagt: Einer vornehmen Dame in Böhmen wurde mitgeteilt, dass eine ihr untertane, verheiratete Frau Drillinge, und zwar drei Knaben, geboren habe und sie beschuldigte diese Frau, in der Annahme, dass soviel Knaben nicht von einem Manne sein können, des Ehebruchs und lies sie auch strafen. In nicht zu langer Zeit gebar aber die Herrin selbst auf einmal neun Knaben. Sich hierüber schämend, auch besorgt seitens ihres Gemahls einen bösen Verdacht auf sich zu ziehen, gab sie einer alten Frau den Befehl acht dieser Knaben in dem nahen Flusse zu ertränken, behielt nur einen zurück. Der Gemahl war nicht zu Hause, traf aber bei der Rückkehr die Frau auf dem Wege zum Flusse. Er fragte sie, was sie dort verdeckt trage, und erhielt die Antwort, es seien junge Hunde, die

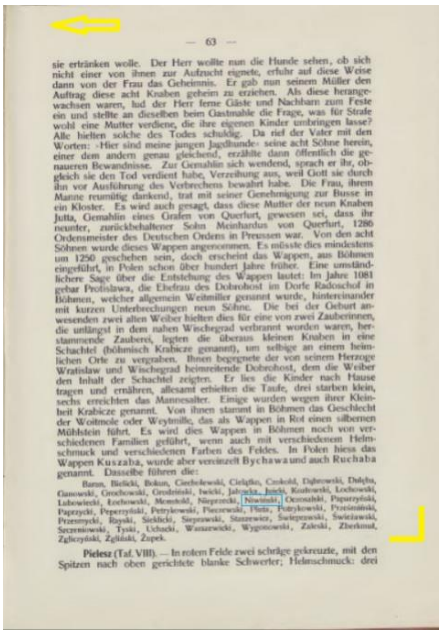

— 63 —

sie ertränken wolle. Der Herr wollte nun die Hunde sehen, ob sich nicht einer von ihnen zur Aufzucht eignete, erfuhr auf diese Weise dann von der Frau das Geheimnis. Er gab nun seinem Müller den Auftrag diese acht Knaben geheim zu erziehen. Als diese herangewachsen waren, lud der Herr seine Gäste und Nachbarn zum Feste ein und stellte an dieselben beim Gastmahle die Frage, was für Strafe wohl eine Mutter verdiene, die ihre eigenen Kinder umbringen lasse? Alle hielten solche des Todes schuldig. Da rief der Vater mit den Worten: »Hier sind meine jungen Jagdhunde« seine acht Söhne herein, einer dem andern genau gleichend, erzählte dann öffentlich die genaueren Bewandnisse. Zur Gemahlin sich wendend, sprach er ihr, obgleich sie den Tod verdient habe, Verzeihung aus, weil Gott sie durch ihn vor Ausführung des Verbrechens bewahrt habe. Die Frau, ihrem Manne reumütig dankend, trat mit seiner Genehmigung zur Busse in ein Kloster. Es wird auch gesagt, dass diese Mutter der neun Knaben Jutta, Gemahlin eines Grafen von Querfurt, gewesen sei, dass ihr neunter, zurückbehaltener Sohn Meinhardus von Querfurt, 1286 Ordensmeister des Deutschen Ordens in Preussen war. Von den acht Söhnen wurde dieses Wappen angenommen. Es müsste dies mindestens um 1250 geschehen sein, doch erscheint das Wappen, aus Böhmen eingeführt, in Polen schon über hundert Jahre früher. Eine umständlichere Sage über die Entstehung des Wappen lautet: Im Jahre 1081 gebar Protisława, die Ehefrau des Dobrochwst im Dorfe Radouchwst in Böhmen, welcher allgemein Weitmiller genannt wurde, hintereinander mit kurzen Unterbrechungen neun Söhne. Die bei der Geburt anwesenden zwei alten Weiber hielten dies für eine von zwei Zauberinnen, die unlängst in dem nahen Wischegrad verbrannt worden waren, herstammende Zauberei, legten die überaus kleinen Knaben in eine Schachtel (böhmisch Krabicze genannt), um selbige an einem heimlichen Orte zu vergraben. Ihnen begegnete der von seinem Herzoge Wratislaw und Wischegrad heimreitende Dobrochwst, dem die Weiber den Inhalt der Schachtel zeigten. Er lies die Kinder nach Hause tragen und ernähren, allesamt erhielten die Taufe, drei starben klein, sechs erreichten das Mannesalter. Einige wurden wegen ihrer Kleinheit Krabicze genannt. Von ihnen stammt in Böhmen das Geschlecht der Weitmole oder Weytmille, das als Wappen in Rot einen silbernen Mühlstein führt. Es wird dies Wappen in Böhmen noch von verschiedenen Familien geführt, wenn auch mit verschiedenem Helmschmuck und verschiedenen Farben des Feldes. In Polen hiess das Wappen Kuszaba, wurde aber vereinzelt Bychawa und auch Ruchaba genannt. Dasselbe führen die:

Barss, Bielicki, Bokun, Ciechelewski, Cielęcko, Czekold, Dąbrowski, Dołęga, Ganowski, Grochowski, Grodziński, Iwicki, Jabłonka, Jenicki, Kozłowski, Lochowski, Lubowiecki, Łochowski, Memeköld, Niepruszki, Niwinski, Ocinskibki, Paparzyński, Paprzycki, Pepczyński, Petrykowski, Pieczewski, Pfeffe, Pietrykowski, Przeździński, Przemyski, Rąpski, Siekłcki, Sieprawski, Stanzewicz, Świętczewski, Świeżawski, Szczerniowski, Tyski, Uchacki, Warszewicki, Wygonowski, Zaleski, Zbeknout, Zgliczyński, Zgliński, Zupek.

Pielesz (Taf. VIII). — In rotem Felde zwei schräge gekreuzte, mit den Spitzen nach oben gerichtete blanke Schwerter; Helmschmuck: drei

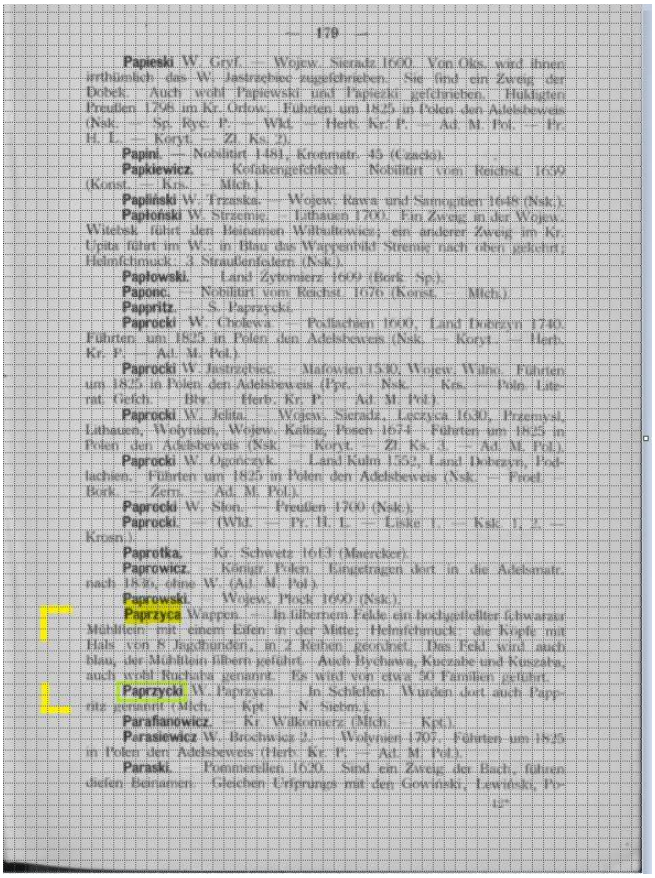

— 179 —

Papieski W. Gryf. — Wojew. Sieradz 1660. Von Oks. wird ihnen irrthümlich das W. Jastrzębiec zugeschrieben. Sie sind ein Zweig der Dobek. Auch wohl Papiewski und Papiezki geschrieben. Huldigten Preußen 1798 im Kr. Orlow. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Nsk. — Sz. Ryc. P. — Wkt. — Herb. Kr. P. — Ad. M. Pol. — Pr. H. L. — Koryt. — Zł. Ks. 2).

Papini. — Nobilitirt 1481, Kronmatr. 45 (Cancio).

Papkiewicz. — Königsgeschlecht. Nobilitirt vom Reichst. 1659 (Konst. — Krs. — Mich.).

Papliński W. Trzaska. — Wojew. Rawa und Samogitien 1648 (Nsk.).

Papłoński W. Strzemie. — Litthauen 1700. Ein Zweig in der Wojew. Witebsk führt den Beinamen Wałtuśkowicz, ein anderer Zweig im Kr. Upita führt im W. in Blau das Wappenbild Strenie nach oben gekehrt, Helmschmuck 3 Straußenfedern (Nsk.).

Papłowski. — Land Zytomierz 1699 (Bork. Sp.).

Paponc. — Nobilitirt vom Reichst. 1676 (Konst. — Mich.).

Pappritz. — S. Paprzycki.

Paprocki W. Cholewa. — Podlachien 1900, Land Dobrzyn 1740. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Nsk. — Koryt. — Herb. Kr. P. — Ad. M. Pol.).

Paprocki W. Jastrzębiec. — Mafowien 1530, Wojew. Wilno. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Ppr. — Nsk. — Krs. — Pulo. Lapr. Gelch. — Btr. — Herb. Kr. P. — Ad. M. Pol.).

Paprocki W. Jelita. — Wojew. Sieradz, Łęczyca 1630, Przemysl, Lithauen, Wolynien, Wojew. Kalisz, Posen 1674. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Nsk. — Koryt. — Zł. Ks. 4. — Ad. M. Pol.).

Paprocki W. Ogończyk. — Land Kulm 1555, Land Dobrzyn, Podlachien. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Nsk. — Pirot. — Bork. — Zern. — Ad. M. Pol.).

Paprocki W. Slon. — Preußen 1760 (Nsk.).

Paprocki. — (Wtd. — Pr. H. L. — Liste 1. — Ksk. 1, 2. — Krom.).

Paprotka. — Kr. Schwetz 1613 (Maercker).

Paprowicz. — Königr. Polen. Eingetragen dort in die Adelsmatr. nach 1833, ohne W. (Ad. M. Pol.).

Paprowski. — Wojew. Prock 1990 (Nsk.).

Paprzyca. Wappen. — In silbernem Felde ein hochgestellter schwarzer Mühlstein mit einem Eisen in der Mitte; Helmkleinodt: die Köpfe mit Hals von 8 Jagdhunden, in 2 Reihen gerichtet. Das Feld wird auch blau, der Mühlstein silbern geführt. Auch Bychawa, Kurzabe und Kiszarka, auch wohl Ruchata genannt. Es wird von etwa 30 Familien geführt.

Paprzycki W. Paprzyca. — In Schilden. Wurden dort auch Papritz genannt (Mich. — Kpt. — N. Siebm.).

Parafianowicz. — Kr. Wilkomierz (Mich. — Kpt.).

Parasiewicz W. Brochwica 2. — Wolynien 1707. Führten um 1825 in Polen den Adelsbeweis (Herb. Kr. P. — Ad. M. Pol.).

Paraski. — Pommerellen 1620. Sind ein Zweig der Bach, führen dieses Beinamen. Gleichen Ursprungs mit den Gowinski, Lewinski, Po-

427

Paprzyca.

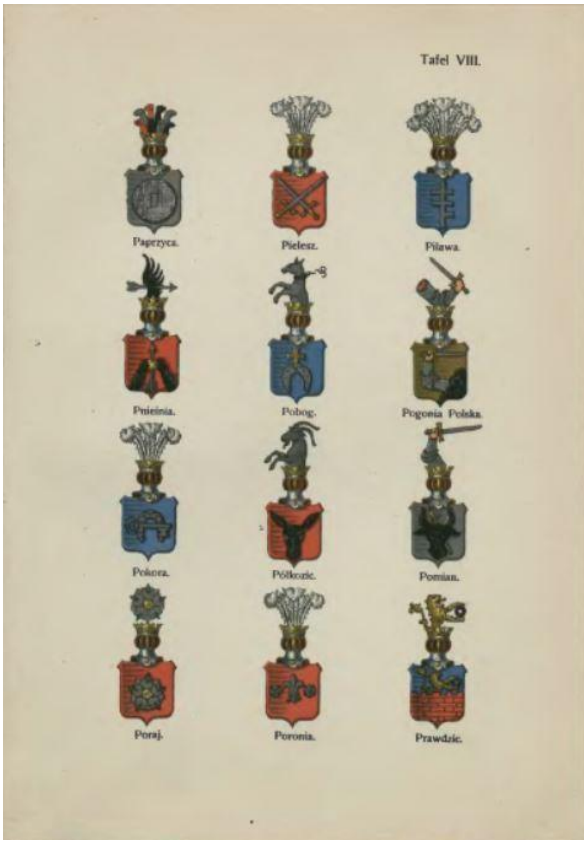

Tafel VIII.

Paprzyca. Pielesz. Pilawa.

Pnieinia. Pobog. Pogonia Polska.

Pokrzn. Półkozic. Pomian.

Poraj. Poronia. Prawdzic.

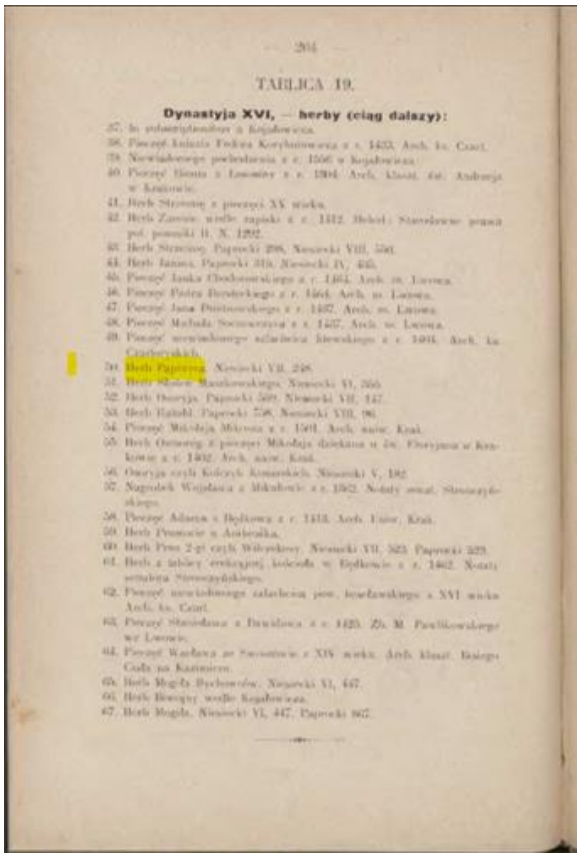

204

TABLICA 19.

Dynastyja XVI, — herby (ciąg dalszy):

37. Ze zdemontowanego z Kujawowicza.
38. Pieczęć Księcia Fedora Korybutowicza z r. 1433. Arch. ks. Czart.
39. Nowiadowego pochodzenia z r. 1506 w Kujawowicza.
40. Pieczęć Hanna z Lasocina z r. 1504. Arch. Klasztor. dot. Andrzeja w Krakowie.
41. Herb Stryjeńny z pieczęci XV wieku.
42. Herb Zawisze wielki zapisko z r. 1412. Dobrzyń: Starodawne prawa pol. pomniki II. N. 1292.
43. Herb Strzemię. Paprocki 298, Niesiecki VIII, 350.
44. Herb Janina. Paprocki 319, Niesiecki IV, 455.
45. Pieczęć Janka Chodorowskiego z r. 1464. Arch. m. Lwowa.
46. Pieczęć Piotra Bratarskiego z r. 1466. Arch. m. Lwowa.
47. Pieczęć Jana Dmitrowskiego z r. 1467. Arch. m. Lwowa.
48. Pieczęć Michała Szczerszyca z r. 1467. Arch. m. Lwowa.
49. Pieczęć wewnętrzna szlachcica Jarosławskiego z r. 1491. Arch. ks. Czartoryskich.
50. Herb Paprzyca. Niesiecki VII, 248.
51. Herb Ogończyk. Kazikowskiego. Niesiecki VI, 366.
52. Herb Oborzyn. Paprocki 369, Niesiecki VII, 147.
53. Herb Rabsztyn. Paprocki 378, Niesiecki VIII, 96.
54. Pieczęć Mikołaja Mikrysza z r. 1501. Arch. nadw. Krak.
55. Herb Ostoroga z pieczęci Mikołaja dziekana w Św. Florjanie w Krakowie z r. 1502. Arch. nadw. Krak.
56. Oborzyn czyli Kolczyk Komorskich. Niesiecki V, 182.
57. Nagrobek Wojciecha z Mikołowic z r. 1502. Notaty senat. Stanisławskiego.
58. Pieczęć Adama z Bydlowa z r. 1513. Arch. Unw. Krak.
59. Herb Prawdzic w Arabeska.
60. Herb Pilawa 2-gi czyli Wilczyckiej. Niesiecki VII, 323. Papocki 323.
61. Herb z tablicy erekcyjnej kościoła w Bydlowie z r. 1462. Notaty senatora Stanisławskiego.
62. Pieczęć nieznanego szlachcica pow. krakowskiego z XVI wieku Arch. ks. Czart.
63. Pieczęć Stanisława z Dunikowa z r. 1420. Zb. M. Pawlikowskiego we Lwowie.
64. Pieczęć Wacława ze Szczekocin z XIV wieku. Arch. klasz. Księgi Cudu na Kazimierzu.
65. Herb Mogiła Bychowiec. Niesiecki VI, 447.
66. Herb Brzegwy wielki Kapelanicza.
67. Herb Mogiła. Niesiecki VI, 447. Papocki 867.

Paprzyca (Plate VII). - "In a silver field a black high- placed millstone with an axle or mill iron (paprzyca) in the middle; Helmet decorations: the heads with necks of eight young hunting dogs, arranged in two rows one above the other. About the origin of this coat of arms, it is said: A noble lady in Bohemia it was reported that a married woman subject to her had triplets, namely three boys. She accused this woman of adultery, on the assumption that so many boys could not be from one man, and also made her punished. Not long after this, however, the lady herself gave birth to nine boys at a same time. Feeling herself ashamed of this, she also worried about an evil reaction of her husband. To avoid suspicion, she carefully ordered an old woman to drown the baby boys in the nearby river and kept only one with her. The husband was not at home, but on his way back, he met the woman going to the river. He asked her what she was there concealing, and received the answer that they were young dogs that ►

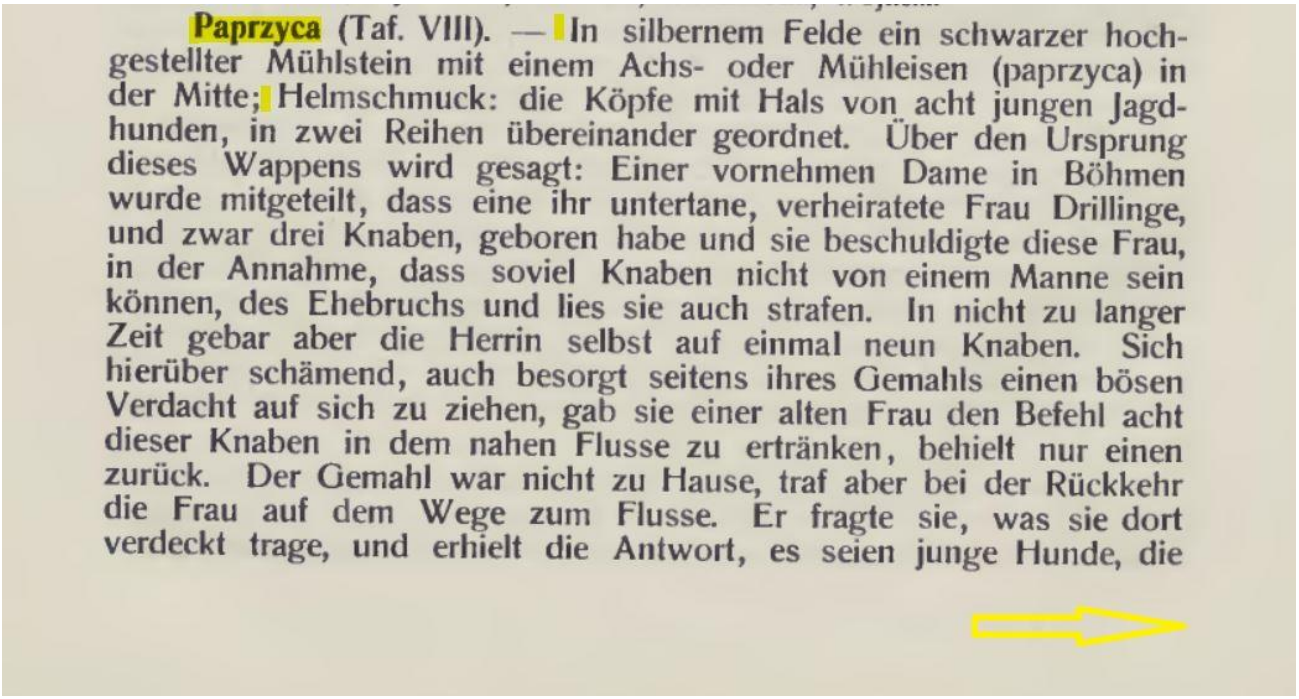

Paprzyca (Taf. VIII). — In silbernem Felde ein schwarzer hochgestellter Mühlstein mit einem Achs- oder Mühleisen (paprzyca) in der Mitte; Helmschmuck: die Köpfe mit Hals von acht jungen Jagdhunden, in zwei Reihen übereinander geordnet. Über den Ursprung dieses Wappens wird gesagt: Einer vornehmen Dame in Böhmen wurde mitgeteilt, dass eine ihr untertane, verheiratete Frau Drillinge, und zwar drei Knaben, geboren habe und sie beschuldigte diese Frau, in der Annahme, dass soviel Knaben nicht von einem Manne sein können, des Ehebruchs und lies sie auch strafen. In nicht zu langer Zeit gebar aber die Herrin selbst auf einmal neun Knaben. Sich hierüber schämend, auch besorgt seitens ihres Gemahls einen bösen Verdacht auf sich zu ziehen, gab sie einer alten Frau den Befehl acht dieser Knaben in dem nahen Flusse zu ertränken, behielt nur einen zurück. Der Gemahl war nicht zu Hause, traf aber bei der Rückkehr die Frau auf dem Wege zum Flusse. Er fragte sie, was sie dort verdeckt trage, und erhielt die Antwort, es seien junge Hunde, die

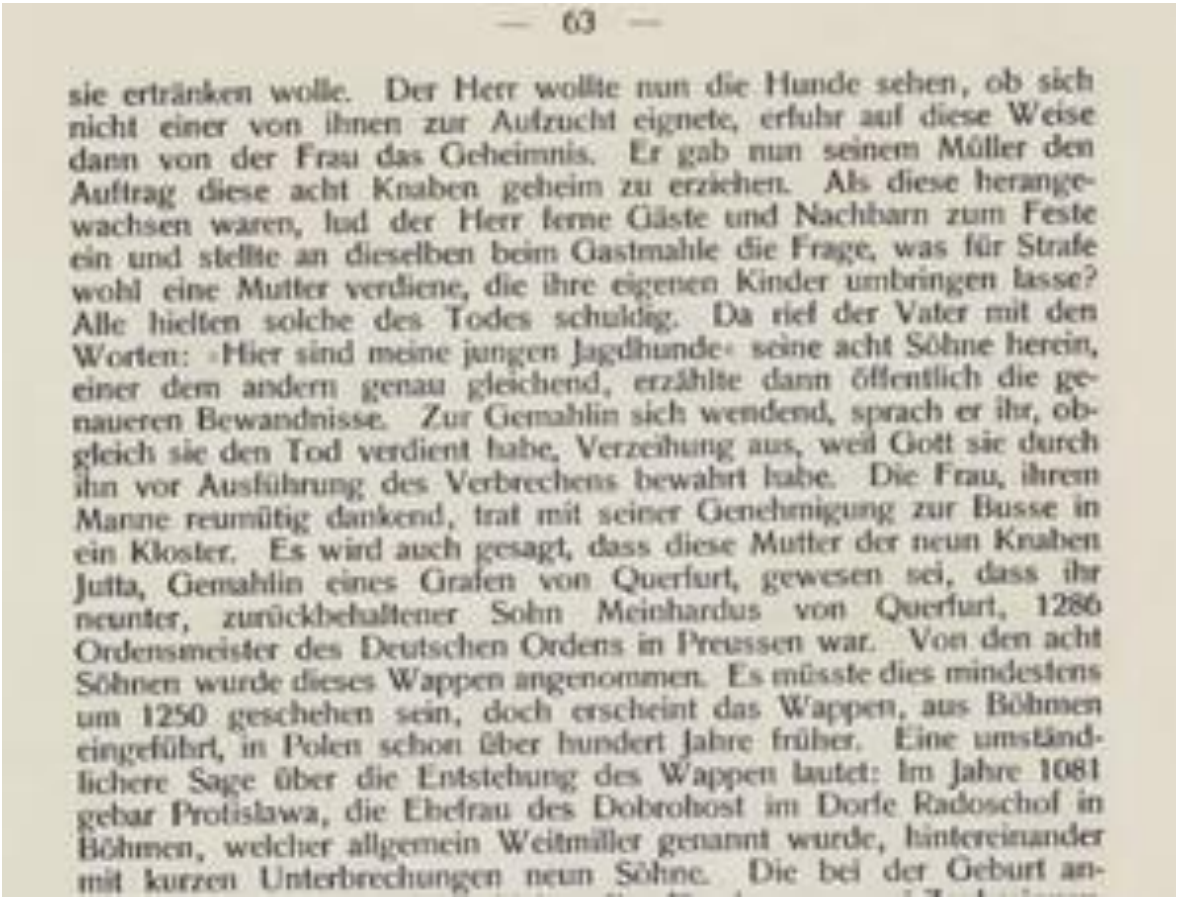

— 63 —

sie ertränken wolle. Der Herr wollte nun die Hunde sehen, ob sich nicht einer von ihnen zur Aufzucht eignete, erfuhr auf diese Weise dann von der Frau das Geheimnis. Er gab nun seinem Müller den Auftrag diese acht Knaben geheim zu erziehen. Als diese herangewachsen waren, lud der Herr ferne Gäste und Nachbarn zum Feste ein und stellte an dieselben beim Gastmahle die Frage, was für Strafe wohl eine Mutter verdiene, die ihre eigenen Kinder umbringen lasse? Alle hielten solche des Todes schuldig. Da rief der Vater mit den Worten: »Hier sind meine jungen Jagdhunde« seine acht Söhne herein, einer dem andern genau gleichend, erzählte dann öffentlich die genaueren Bewandnisse. Zur Gemahlin sich wendend, sprach er ihr, obgleich sie den Tod verdient habe, Verzeihung aus, weil Gott sie durch ihn vor Ausführung des Verbrechens bewahrt habe. Die Frau, ihrem Manne reumütig dankend, trat mit seiner Genehmigung zur Busse in ein Kloster. Es wird auch gesagt, dass diese Mutter der neun Knaben Jutta, Gemahlin eines Grafen von Querfurt, gewesen sei, dass ihr neunter, zurückbehaltener Sohn Meinhardus von Querfurt, 1286 Ordensmeister des Deutschen Ordens in Preussen war. Von den acht Söhnen wurde dieses Wappen angenommen. Es müsste dies mindestens um 1250 geschehen sein, doch erscheint das Wappen, aus Böhmen eingeführt, in Polen schon über hundert Jahre früher. Eine umständlichere Sage über die Entstehung des Wappen lautet: Im Jahre 1081 gebar Protislawa, die Ehefrau des Dobrohost im Dorfe Radoschof in Böhmen, welcher allgemein Weitmiller genannt wurde, hintereinander mit kurzen Unterbrechungen neun Söhne. Die bei der Geburt an-

◄ she wanted to drown. The gentleman wanted to see the dogs to check whether one of them would become suitable for hunting. He learned in this way the secret from the woman. Then he gave the babies to his miller with the mission to raise these eight boys in secret. When they were older, the Lord invited distant guests and neighbours to a feast. He asked them at the dinner what kind of punishment would deserve a mother who had killed her own children? All the guests agreed about death penalty. Then the father called the boys and said: "Here are my young hounds" his eight sons came in, one exactly resembling the other, this way telling the story with precise facts. Turning to his wife, the gentlemen told her that while she deserved death, he pardoned her because God helped him from committing the crime. The grateful woman went in with his permission to repent a monastery. It is also said that the mother of the nine boys is Jutta, wife of a Count von Querfurt. Her ninth retained son was Meinhardus von Querfurt, in 1286 Master of the Teutonic Order in Prussia. This coat of arms was adopted by the eight other sons. This would at least be about 1250, but the coat of arms appeared in Bohemia and was introduced in Poland over a hundred years earlier. ►

◄ The most older legend about the origin of the coat of arms reads: In the year 1081, Protislawa, the wife of Dobrohost in the village of Radoschof in Bohemia which was commonly called Weitmiller, gave birth one after the other with brief interruptions to nine sons. Those attending the birth believed that the two old women were present were witches. They put very little boys had been put in a box (called Krabieze in Bohemian) to be buried in a secret place. The old women met the Lord who had visited Duke Wratislaw riding home to Dobrohost, to whom the women showed the contents of the box. He took the children home fed them, and all of them were baptized. Three died small, six reached manhood. Some have been recognized for their small size and named Krabicze. In Bohemia, the coat of arm Woitmole or Weytmille come from them, which has a silver coat of arms in red Millstone leads. This coat of arms is still used in Bohemia by different families, albeit with different helmet jewelry and different colors of the field. In Poland it was called Coat of arms Kuszaba, but was also occasionally called Bychawa and Ruchaba. ■

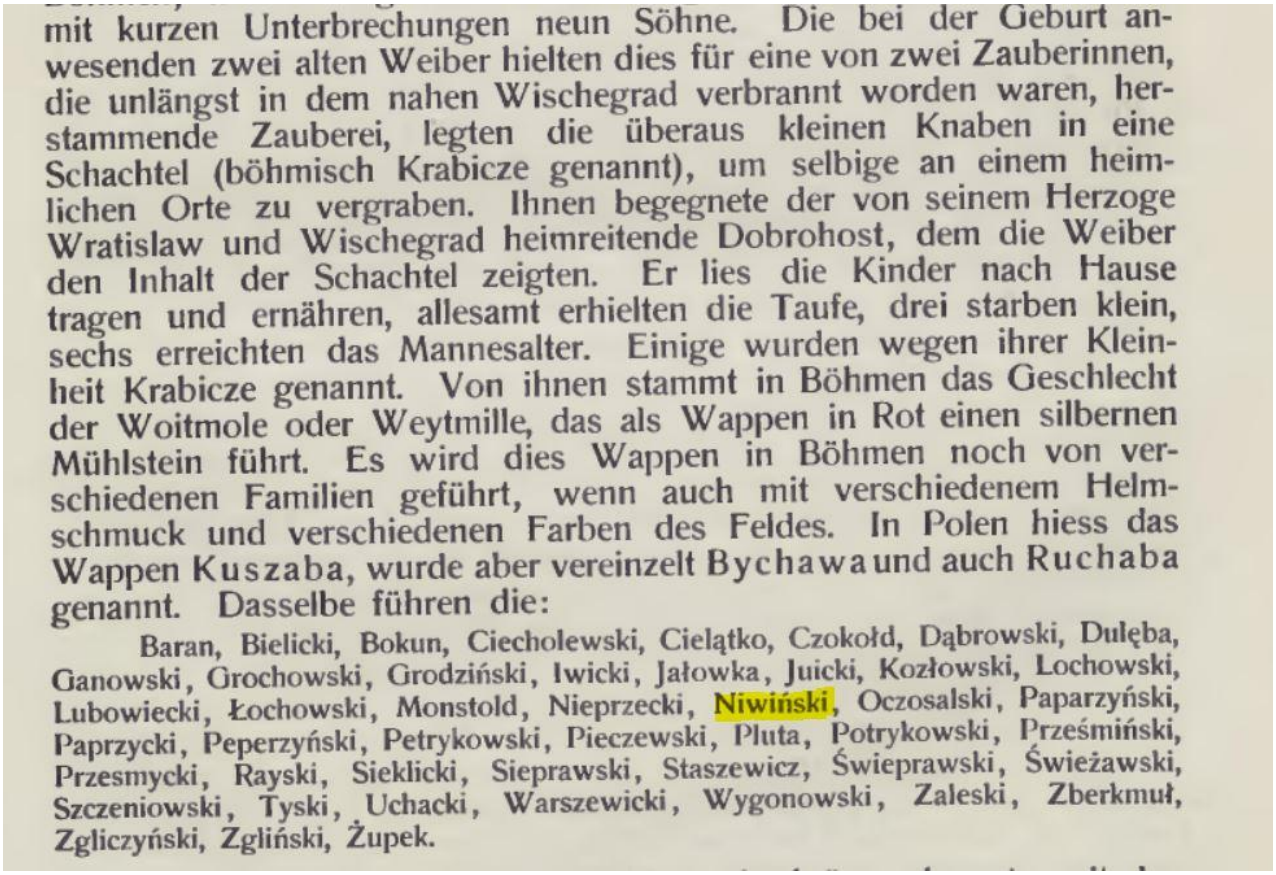

mit kurzen Unterbrechungen neun Söhne. Die bei der Geburt anwesenden zwei alten Weiber hielten dies für eine von zwei Zauberinnen, die unlängst in dem nahen Wischegrad verbrannt worden waren, herstammende Zauberei, legten die überaus kleinen Knaben in eine Schachtel (böhmisch Krabicze genannt), um selbige an einem heimlichen Orte zu vergraben. Ihnen begegnete der von seinem Herzoge Wratislaw und Wischegrad heimreitende Dobrohost, dem die Weiber den Inhalt der Schachtel zeigten. Er lies die Kinder nach Hause tragen und ernähren, allesamt erhielten die Taufe, drei starben klein, sechs erreichten das Mannesalter. Einige wurden wegen ihrer Kleinheit Krabicze genannt. Von ihnen stammt in Böhmen das Geschlecht der Woitmole oder Weytmille, das als Wappen in Rot einen silbernen Mühlstein führt. Es wird dies Wappen in Böhmen noch von verschiedenen Familien geführt, wenn auch mit verschiedenem Helmschmuck und verschiedenen Farben des Feldes. In Polen hiess das Wappen Kuszaba, wurde aber vereinzelt Bychawa und auch Ruchaba genannt. Dasselbe führen die:

Baran, Bielicki, Bokun, Ciecholewski, Cielątko, Czokołd, Dąbrowski, Dulęba, Ganowski, Grochowski, Grodziński, Iwicki, Jałowka, Juicki, Kozłowski, Lochowski, Lubowiecki, Łochowski, Monstold, Nieprzecki, Niwiński, Oczosalski, Paparzyński, Paprzycki, Peperzyński, Petrykowski, Pieczewski, Pluta, Potrykowski, Prześmiński, Przesmycki, Rayski, Sieklicki, Sieprawski, Staszewicz, Świeprawski, Świeżawski, Szczeniowski, Tyski, Uchacki, Warszewicki, Wygonowski, Zaleski, Zberkmuł, Zgliczyński, Zgliński, Żupek.

1905

Franciszek Piekosiński (1844-1906)

Herbarz szlachty polskiej wieków średnich

pages 127, 223, 224, 267

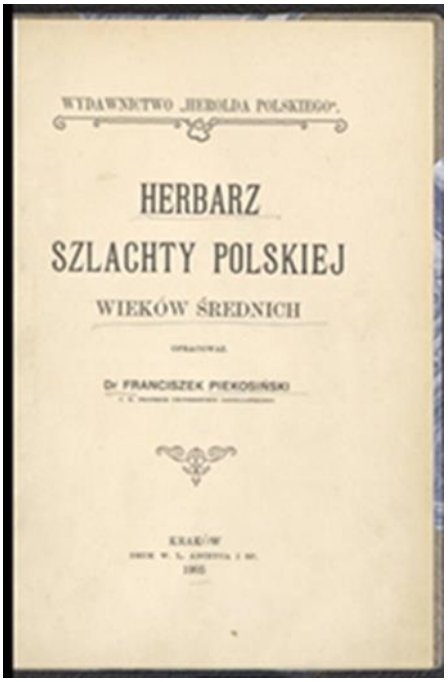
WYDAWNICTWO „HERBARZA POLSKIEGO".

HERBARZ
SZLACHTY POLSKIEJ
WIEKÓW ŚREDNICH

Dr FRANCISZEK PIEKOSIŃSKI

KRAKÓW

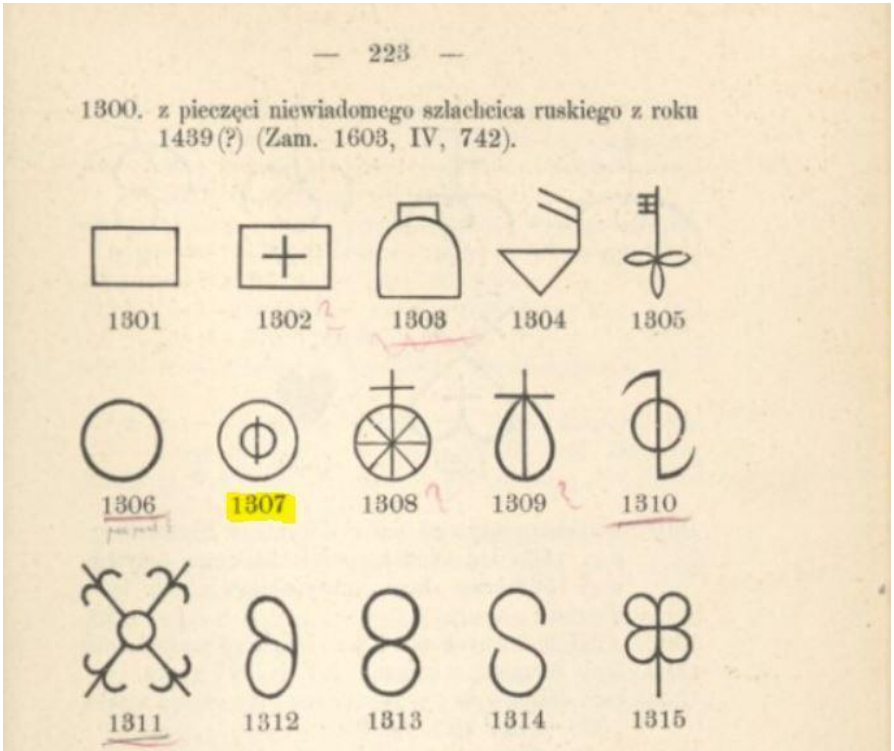
— 223 —

1300. z pieczęci niewiadomego szlachcica ruskiego z roku 1439 (?) (Zam. 1603, IV, 742).

1301 1302 1303 1304 1305

1306 1307 1308 1309 1310

1311 1312 1313 1314 1315

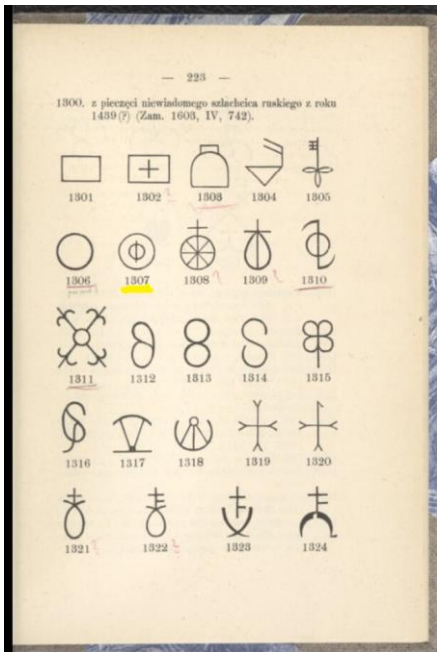

1908

Zbigniew Leszczyc

Herby szlachty polskiej

T.2 page 254 (28), 344 and table LXI

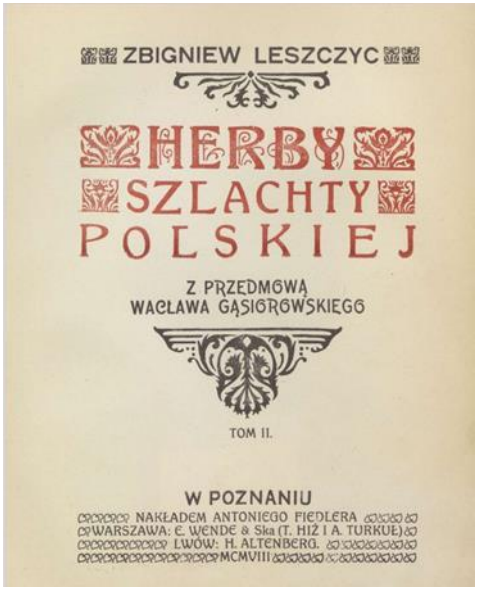

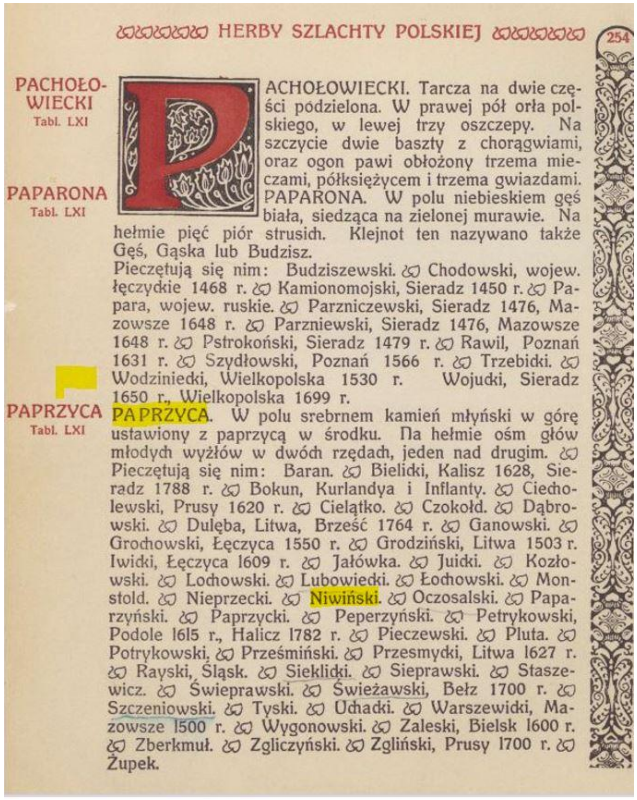

HERBY SZLACHTY POLSKIEJ 254

PACHOŁO-WIECKI
Tabl. LXI

PACHOŁOWIECKI. Tarcza na dwie części podzielona. W prawej pół orła polskiego, w lewej trzy oszczepy. Na szczycie dwie baszty z chorągwiami, oraz ogon pawi obłożony trzema mieczami, półksiężycem i trzema gwiazdami.

PAPARONA
Tabl. LXI

PAPARONA. W polu niebieskiem gęś biała, siedząca na zielonej murawie. Na hełmie pięć piór strusich. Klejnot ten nazywano także Gęś, Gąska lub Budzisz.

Pieczętują się nim: Budziszewski. Chodowski, wojew. łęczyckie 1468 r. Kamionomojski, Sieradz 1450 r. Papara, wojew. ruskie. Parzniczewski, Sieradz 1476, Mazowsze 1648 r. Parzniewski, Sieradz 1476, Mazowsze 1648 r. Pstrokoński, Sieradz 1479 r. Rawil, Poznań 1631 r. Szydłowski, Poznań 1566 r. Trzebicki. Wodziniedki, Wielkopolska 1530 r. Wojucki, Sieradz 1650 r., Wielkopolska 1699 r.

PAPRZYCA
Tabl. LXI

PAPRZYCA. W polu srebrnem kamień młyński w górę ustawiony z paprzycą w środku. Na hełmie ośm głów młodych wyżłów w dwóch rzędach, jeden nad drugim.

Pieczętują się nim: Baran. Bielicki, Kalisz 1628, Sieradz 1788 r. Bokun, Kurlandya i Inflanty. Ciecholewski, Prusy 1620 r. Cielątko. Czokołd. Dąbrowski. Dulęba, Litwa, Brześć 1764 r. Ganowski. Grochowski, Łęczyca 1550 r. Grodziński, Litwa 1503 r. Iwicki, Łęczyca 1609 r. Jałówka. Juicki. Kozłowski. Lochowski. Lubowiecki. Łochowski. Monstold. Nieprzecki. Niwiński. Oczosalski. Paparzyński. Paprzycki. Peperzyński. Petrykowski, Podole 1615 r., Halicz 1782 r. Pieczewski. Pluta. Potrykowski, Prześmiński. Przesmycki, Litwa 1627 r. Rayski, Śląsk. Sieklicki. Sieprawski. Staszewicz. Świeprawski. Świeżawski, Bełz 1700 r. Szczeniowski. Tyski. Uchadki. Warszewicki, Mazowsze 1500 r. Wygonowski. Zaleski, Bielsk 1600 r. Zberkmuł. Zgliczyński. Zgliński, Prusy 1700 r. Żupek.

1908

Wiktor Wittyg and Stanisław Dziadulewicz

Nieznana szlachta polska i jej herby **–**

Kraków 1908 – pages 220, 419, 431.

kowski, Strzelecki, Świracki, Szarota, Wojsicki, Zaleski, Zborowski, Zdanowicz, Żakowski, Żegadło i Żerakowski.
Ostroga zaćwieczona — Krakowczyk.
Oszyk — Sienkiewicz.

Paparona — Wodziradzki.
Paprzyca — Bokum, Bronowski, Ilnicki, Lipski, Niwiński, Pabirowski, Rajski, Topiczewski i Źróbek.
Paw — Michałowicz i Zensowicz.
Pelikan — Pelken i Szybicki.
Pielesz — Gołocki, Roth-Stayn, Ruszel i Wojnowski.
Pielgrzym — Zajączek.
Pilawa — Bystrzykowski, Czarnocki, Dobromirski, Gąsiorowski, Marcinkowski, Mars, Miłkowski, Mysłowski, Płatuść, Radecki, Skałowski, Szychowski i Wietrychowski.
Pniejna — Otolski.
Pobóg — Belicki, Będzisławski, Błomiński, Bobrowski, Broniecki, Brze-

besz, Wonsarz, Wunszam i Zagórski.
Półkozic — Bielicki, Bzowski, Cichocki, Drzewicki, Galiński, Kaliński, Kamieński, Kawiecki, Koczyński, Koskowski, Lekarski, Petryk, Pobikrowski, Przesławski, Pułaski, Socha, Sopichowski, Starołęski, Szczekowski, Zaczywilkowski, Zawadzki, Złotnicki, Żebrowski i Żórawski.
Półświcie — Bułharowski.
Pomian — Białłozor, Borzewski, Brajczewski, Bronisz, Chabielski, Gnuszyński, Gorczyński, Hancewicz, Kamionacki, Kopczewski, Lipiński, Lubomyski, Mieliwski, Misiecki, Nosiłowski, Płonkowski, Podolski, Raczyński, Radecki, Rąbieski, Ruchocki, Rudnicki, Sacewicz, Skubarczewski, Śliwiński, Sobieczowski, Trlęski, Werowicz i Woziński.
Poraj — Bieńkowski, Boiński, Buszyński, Chraplewski, Ciesielski, Cieszkowski, Dembowiecki v. Dębowiecki, Dominikowski, Gładysz,

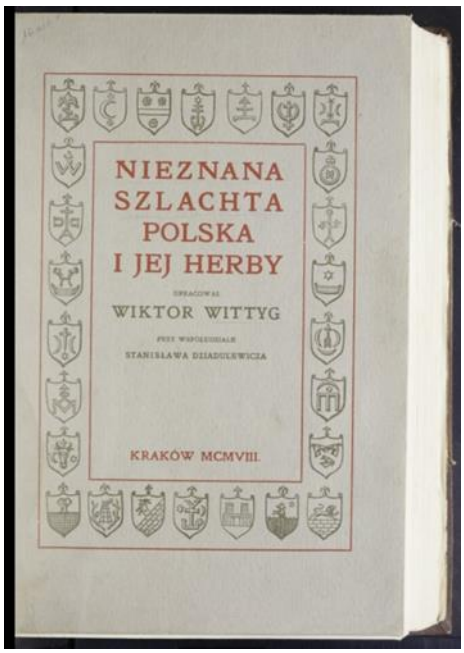

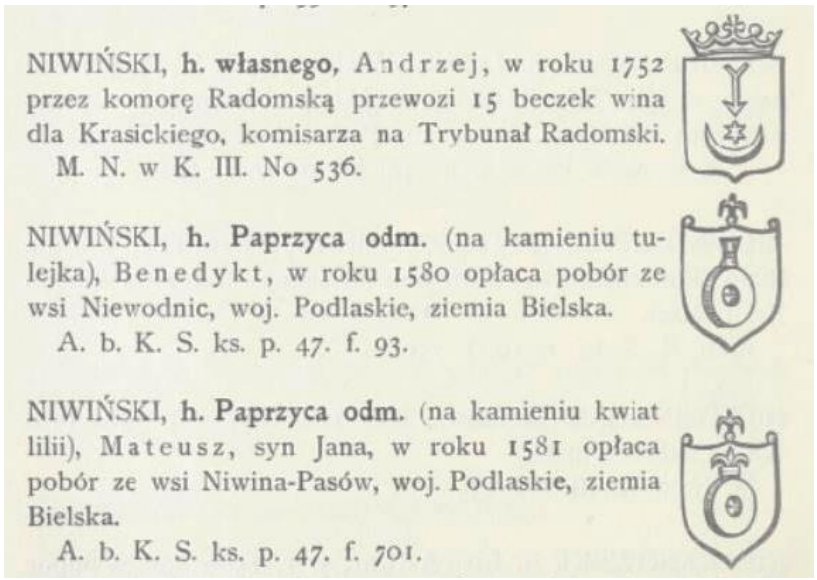

NIWIŃSKI, **h. własnego,** Andrzej, w roku 1752 przez komorę Radomską przewozi 15 beczek wina dla Krasickiego, komisarza na Trybunał Radomski.
M. N. w K. III. No 536.

NIWIŃSKI, **h. Paprzyca odm.** (na kamieniu tulejka), Benedykt, w roku 1580 opłaca pobór ze wsi Niewodnic, woj. Podlaskie, ziemia Bielska.
A. b. K. S. ks. p. 47. f. 93.

NIWIŃSKI, **h. Paprzyca odm.** (na kamieniu kwiat lilii), Mateusz, syn Jana, w roku 1581 opłaca pobór ze wsi Niwina-Pasów, woj. Podlaskie, ziemia Bielska.
A. b. K. S. ks. p. 47. f. 701.

1909

Teodor Chrząński (1821-1887)

Tablice odmian herbowych - Warszawa 1909 - tabl. XIV

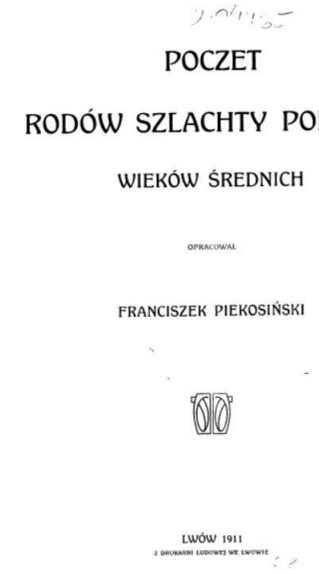

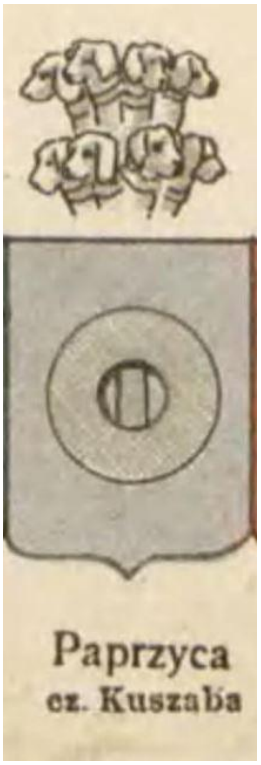

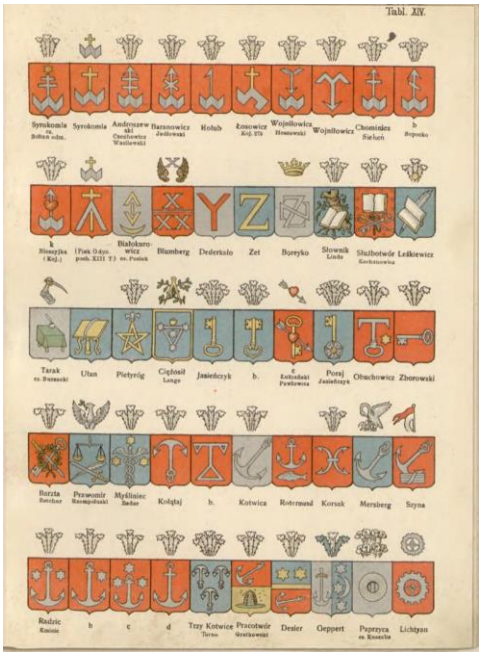

1911

Franciszek Piekosiński

Poczet rodów szlachty polskiej wieków średnich.

Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie -

Tom II. Lwów 1911 – page 32 (38).

121. KUCZABA albo KUSZABA. Ma być kamień młyński czyli żarno z żelazną paprzycą w białem polu. W Liber beneficiorum podaje Długosz pole niebieskie

Używają tego herbu:

1397. Jan i Bogusław de Neglosoua
1411. Marcisz ze Sarnow; Tomasz Darzec z Mokrosęk; Pietrasz de Zabowe; Gotard de Parznice; Jan Sarna z Widowa; Jan Koronka z Widowa; Mikołaj ze Wstowa
1415. Wojciech z Bielic; Maźnica z Iwczyny.
1417 Wojciech ze Sławoboru
1434. Andrzej de Lubowsch; Janusz z Kłobukowa, ziemianie dobrzyńscy.
1436. Wacław i Wojciech Długi de Oczassali.

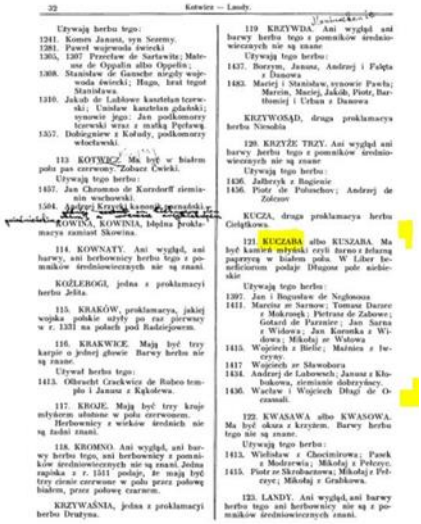

1926

Helena Polaczkówna (1881-1942)

Stemmata Polonica rękopis nr 1114 klejnotów Długosza

w Bibliotece Arsenału w Paryżu –

Lwów 1926 - page 59 (59) and page 89 (89)

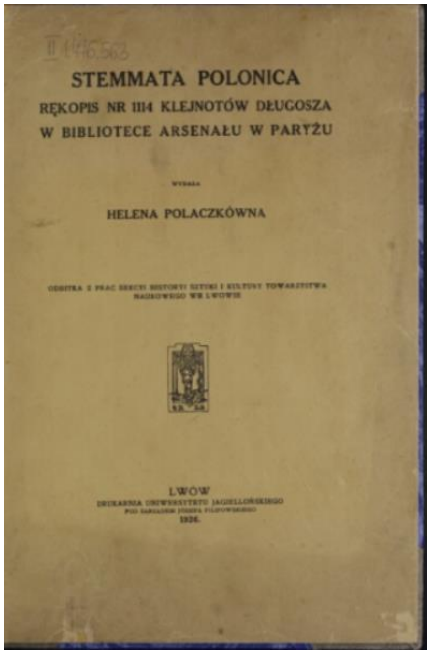

Polaczkówna

This book is a transcription of some parts of the *Annales seu cronic ae incliti Regni Polonia* (c. 1495), a manuscript of Jan Długosz (1415-1480) belonging to the Bibliothèque de l'Arsenal in Paris

“*Kushaba. Cuius insignia lapis molaris griseus cum ferrea paprika in or cam*po “.

"*Kuszaba. Której znakiem kamień młyński szary z żelazną paprzycą w białym polu.*"

"Kuszaba. Whose sign is a gray millstone with iron peppers in a white field."

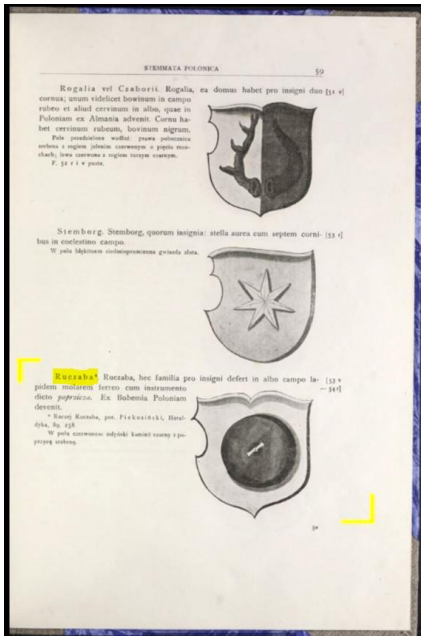

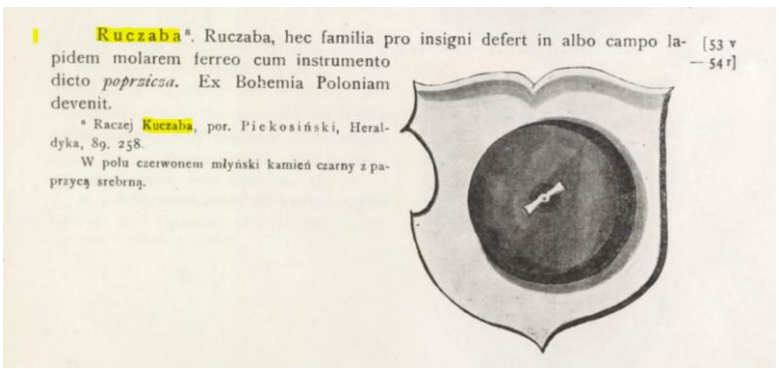
Ruczaba[a]. Ruczaba, hec familia pro insigni defert in albo campo lapidem molarem ferreo cum instrumento dicto *poprzicza*. Ex Bohemia Poloniam devenit. [53 v — 54 r]

[a] Raczej Kuczaba, por. Piekosiński, Heraldyka, 89. 258.

W polu czerwonem młyński kamień czarny z paprzycą srebrną.

Also from **Helena Polaczkówna**

Najstarsze źródła heraldyki polskiej

volume I and volume II

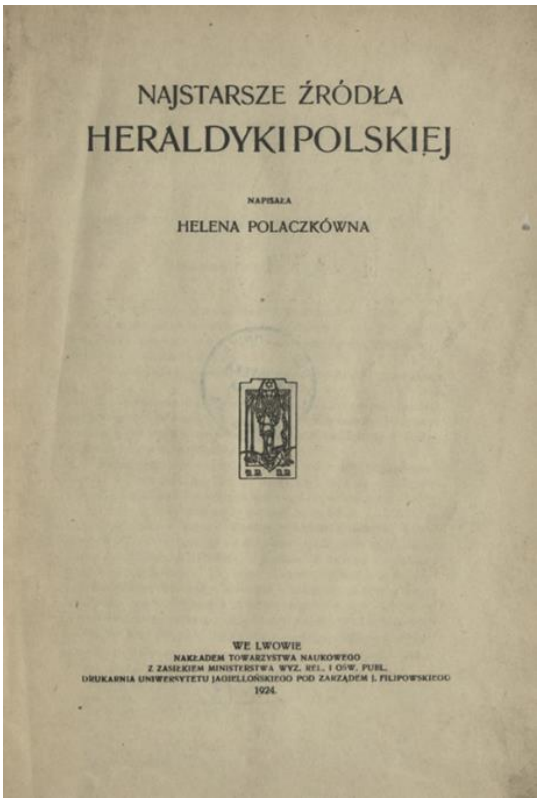

1931

Marian Friedberg

Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego w Lwowie 1930

T.10 - pages 17 (21), 22 (25), 26 (29), 42 (45), 78-79 (81-82), 102

This book studies the different transcriptions of the reference manuscript the *Insigna seu clenodia regni Poloniae* writen by Jan Długosz (1415-1480). There is a summary in French in the end. With *Herbarz Polski*, the author delivers a comparative study with much insights and analyses. By all means, this book is an indispensable reference.

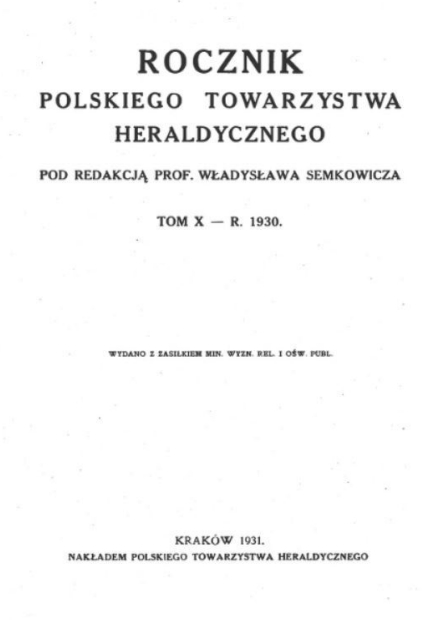

ROCZNIK

POLSKIEGO TOWARZYSTWA HERALDYCZNEGO

POD REDAKCJĄ PROF. WŁADYSŁAWA SEMKOWICZA

TOM X — R. 1930.

WYDANO Z ZASIŁKIEM MIN. WYZN. REL. I OŚW. PUBL.

KRAKÓW 1931.

NAKŁADEM POLSKIEGO TOWARZYSTWA HERALDYCZNEGO

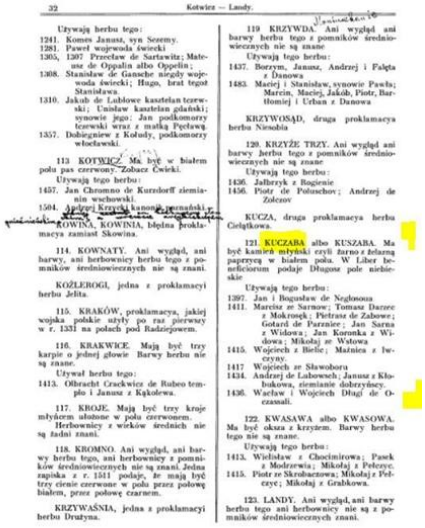

78

tat virginem coronatam Etiopiam[a], pectore tenus[b] elevatam, habentem fascia[c] frontem et[d] caput ligatum, post tergum porrecta[e] et extensa[f]. Gaudent[g] ergo hi[h] omnes huius clenodii[i].

(110) **Sternberg**[1] stella aurea de[k] septem[l] cornibus in campo celestino[m].

(111) **Rogalja**[n] duo cornua simplicia[o] ex transverso[p] posita[q], quorum genus fertur in Poloniam[r] ex Almania devenisse[s][2].

(112) **Kuczaba**[t] lapis molaris griseus[u] cum ferrea[v] p a p r z y c z a[w] in albo campo. Cuius genus ex Bohemia in Poloniam venit[x]

et[y] in Austriam[z] et in omnibus illis finibus[aa] dilatavit[bb] suas familias et germina[cc]. Fertur enim relacione[dd] non vulgari sed[ee] certa, quidam milites[ff] huius domus in clipeo[gg] priscis temporibus non molarem lapidem ut nunc[hh], sed novem infantulos nudos et quasi modo genitos deferebant[ii] pro insigni, quod

[a] Aethiopam *KamL.*, Aetiopam *KamW.* [b] pedetenus *Ł.* [c] fasciis *Ł.* [d] per *Ł.* [e] porectam *Ł.* [f] et extensa *brak Ł.* [g] Gaudeant *KamL.*, Studeant *KamW.* [h] hi *brak Ł.* [i] Wczelę dopisek ręką *Szczedrzyckiego KamW.*

[k] Steynberg *Ch.*, Sternberg, cuius insignia *Ł.*, cuius insignia *dod. Kam.*, Sternberg. Sternberg, quorum insignia *A.* [l] cum *A.* [m] octo *Kam.* [n] celestino *Ł.*, caelestino, in Bohemia et in Austria mansionem habens, a quibus etiam ea arma deferentes in Poloniam orti sunt *Kam.*, coelestino campo *A.*

(111) Odmienny tekst podaje A.: Regalia vel Czaborii. Rogalia, ea domus habet pro insigni duo cornua, unum videlicet bovinum in campo rubeo et aliud cervinum in albo, quae in Poloniam ex Almania advenit. Cornu habet cervinum rubeum, bovinum nigrum.

[o] Rogalia, cuius insignia *Ł.*, Rogala vel Rogalia, cuius insignia *Kam.* [p] cornua, unum videlicet *Ł.*, simplicia *brak Kam.* [q] bovinum, aliud cervi *dod. Ł.*, ex transverso *KamW.* [r] in una parte clypei (clipei *KamW.*) alba cervinum rubeum, in altera parte bovinum album *dod. Kam., lewe pole czerwone dają podobizny w Kam.* [s] in Po | in Poloniam *KamL.* [t] advenisse *Kam.*

(112) Odmienny tekst podaje A.: Ruczaba. Ruczaba, hec familia pro insigni defert in albo campo lapidem molarem terreo cum instrumento dicto poprzicza. Ex Bohemia Poloniam devenit. — *Podobizna w A. daje odmiennie: w polu czerwonem kamień czarny.*

[u] cuius insignia *dod. Ł.*, Ruczaba, cuius insignia *Kam.* [v] kamień młyński biały dają podobizny w *Kam.* [w] lewa *Ł.* [x] paprzicza *Ł.*, papczicza *KamL.*, papczicza *KamW.* [y] na tem końcu tekst herbu *Ch.*, adveni *Ł.*, deveni *Kam.*

[z] Odtąd dodatek późniejszy podany przez *Ł. Kam.* [aa] Astrium *KamL.* [bb] regionibus *KamL.*, regionibus illis *KamW.* [cc] dilatat *Kam.* [dd] gremina *Ł.* [ee] relatione *Kam.* [ff] quidem *dod. Kam.* [gg] cuidam militi *Kam.* [hh] et clipei *Ł.*, domus et pro *Kam.*, *tekst poprawny miał prawdopodobnie:* in clipeo. [ii] tunc *Ł.* [ii] deferebat *Ł.*

[1] *Opowiadanie to, podane przez rękopisy Ł. Kam. A., należy, wraz z przekazem o powstaniu herbu Kuczaba (112), do rzędu bezkrytycznych opowieści, w jakie obfitują polskie herbarze, począwszy od w. XVI. Por. wyżej, s. 42. — Ród Wszeli pochodzi prawdopodobnie z Czech, jak przyjmują Wł. Sembowicz, O pochodzeniu rodu Wczele (Mieniczenik Herald., T. I, Lwów 1908, s. 19—20), oraz ks. St. Koszerowski, Studja nad pierwotnem rozsiedleniem rycerstwa wielkopolskiego. III. Ród Wszelczów (Mieniczenik Herald., T. VII—VIII, Lwów 1914—1915, s. 155).*

[2] *Ród Rogalów, osiadły na Śląsku już w połowie wieku XIII, należy raczej uważać za ród czysto polski. Por. L. Białkowski, Ród Czamborów-Rogalów (Rocznik Tow Herald., T. VI. Kraków 1923, s. 81—89).*

79

ex eo[a] causatur, licte ne an[b] vere non contendo, narratur[c] contigisse. Dum enim in villa quadam regis Bohemie[d] mulier quedam[e] rusticana ex viro proprio tres filios uno partu edidisset[f], domina ville[g] illius[h] et ipsa[i] maritum[j] habens, illam de vico[k] tanquam adulteram cum marito et omni substancia[l] ignominiose eiecit[m]. Cui illa exprobrans[n] imprecabatur, ut in vicissitudinem contumelie[o] et calumnie[p] novem ipsa infantulos mares uno partu generaret[q]. Quod[r] cum Deo permittente[s] in alcionem[t] calumnie[u], viro absente[v], contigisset, partum tam[w] monstruosum[x] perosa[y], mandavit universos, uno tantummodo reservato[z], in silva[aa] vicina[bb] exponi. Quos cum[cc] casu parens obviasset et quod[dd] pro iussu uxoris exponendi forent ad plenum intellexisset, facinus tam tetrum perhorrescens, secretissime ablactari et educari per octo nutrices cum magna cura et pietate, uxorem celans, procuravit educatosque in domum introire pulcherrimo vestitu amictos, quorum eleganciam et effigies conformes[ee], ignara suos filios et gemmos fore, diutius admirata et quinam essent et cuius essent[ff] persecutante[gg] a marito, postquam suos omnes natos intelligit, inflebiliter ad oscula eorum ruens Deo gratias egit, cuius inevitabilia iudicia et miserationes infinitae, quia illam a tot filiorum parricidio conservavit, et providentiam commendans maritalem[hh]. Ex quibus dum duo in Poloniam, duo se in Austriam contulissent, quinque in haereditate paterna et in solo nativo per successiones in hanc diem superstites existunt suae memores originis et stirpis[1].

(113) **Bibersteyn**[ii] unum cornu[kk] in campo rubeo[ll] sursum elevatum[mm]. Ex Almania genus[nn][2].

(114) **Szwyerczek**[oo] elementum alphabeti[pp] N capitale et versatum, Oreco[qq] magis quam Latino simile[rr], in campo celestino[ss].

[a] ea *Ł. KamW.* [b] vel *Kam.* [c] narratur *KamW.* [d] Bohemie *Kam.* [e] quedam *Kam.* [f] sedidisset *KamW.* [g] ville *Kam.* [h] illius *brak, w tekście luka na jeden wyraz Ł.*, illius *brak KamW.* [i] ipsam *KamW.* [j] virum *KamL.* [k] vico illo *Ł.* [l] substantia *Kam.* [m] iecit *Ł.* [n] exprobans *KamW.* [o] contumeliae *Kam.* [p] et calumnie *brak Kam.* [q] generavit *Ł.* [r] Quo *Ł.* [s] permittente *Ł.* [t] alkionem *KamL.* [u] calumniae *KamL.* [v] viro absente in alkionem calumniae *KamW.* [w] tam *brak Kam.* [x] monstruosum *Ł. KamW.* [y] ipsa *Ł.* [z] iussit *dod. Ł.* [aa] silvam *KamL.*, sylvam *KamW.* [bb] vicinam *Kam* [cc] in *dod. KamW.* [dd] quod expresendi, *na tem urywa tekst herbu Ł.* [ee] conformis *KamW.* [ff] et cuius essent *brak KamW.* [gg] persecutante *KamW.* [hh] v[e]ritatem, *ezi wyrazowiec KamL.* [ii] Bibersten, cuius insignia *Ł.*, Biberstein, cuius insignia *Kam.*, Bibersten. Bibersten, hec familia *A.* [kk] cervinum *dod. Kam.*, corneum cervinum, *róg jelenі czerwony daje podobiznę w A.* [ll] ceraleo *Ł.*, *A.*, glauco *Kam.* [mm] rubeum *dod. Kam.*, ceraleo geulans *A.* [nn] Quorum genus et familia ex Almania dinoscitur in (*id Kam.*) Poloniam advenisse *Ł. Kam.*, ortum ducit *A.*

(114) Odmienny tekst podaje A.: Swierczek. Swierczek litera N in campo coelestino, est familię Polonice.

[oo] Swirczek, cuius insignia *Ł.*, Świerczek, cuius insignia *KamL.*, Swierczek, cuius insignia *KamW.* [pp] alphabeticum *Kam.* [qq] Graeco *KamL.* [rr] *majuskułę* N *białą dają podobizny w Kam. A.* [ss] celestino *Ł.*, caelestino *Kam.*

[1] *Por. s. 78, przypis 1.*

[2] *Ród Biberstein wywodzi się prawdopodobnie z Miśni. Por. L. Białkowski, Ród Bibersteinów, Kraków 1909.*

Kuszaba in the Manuscripts from Długosz's Klejnot

ref: Marian Friedberg - 1931

Herby:	Rękopisy:						
	K.	O.	Ch.	Ł.	KamL.	KamW.	A.
Kuczaba	—	—	98 (k. 33 v)	94 (s. 20)	76 (k. 27 v — 28 r)	63 (k. 15 v)	98 (k. 53 v — 54 r)

K.	Manuscript of the Kórnik Castle Library
O.	Manuscript in the Library of the National Institute Ossolineum
Ch.	Manuscript of the Chigi Library in Rome
Ł.	Manuscript Łętowskiego in the Wilanow Library
KamL.	Manuscript in the Lwów Library
KamW.	Manuscript of the Zamojski Library in Warsaw
A.	Manuscript of the Arsenal Library in Paris

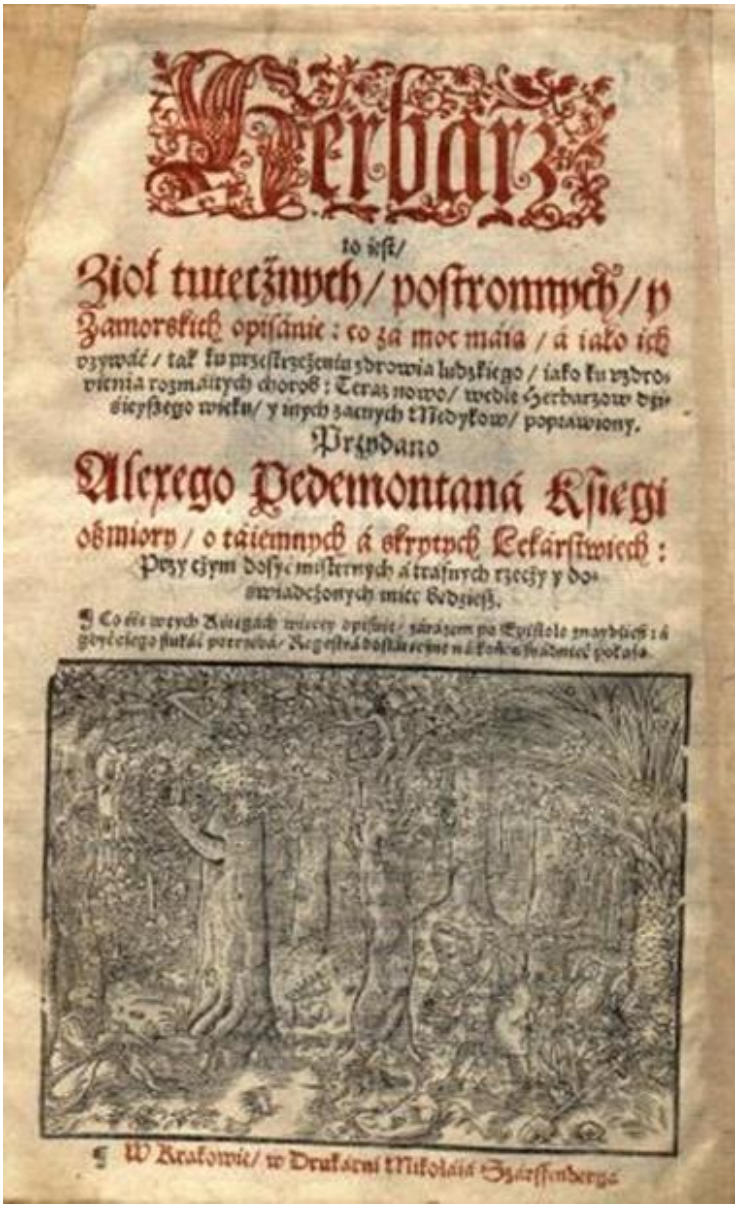

Herbarz

to iest/

Ziol tutecznych/ postronnych/ y Zamorskich opisánie: co zá moc máią / á iako ich vzywáć / tak ku przestrzeżeniu zdrowia ludzkiego / iako ku vzdrowienia rozmáitych chorob: Teraz nowo/ wedle Herbarzow dzisieyszego wieku/ y inych zacnych Medykow/ poprawiony.

Przydano

Alexego Pedemontaná Ksiegi ośmiory / o táiemnych á skrytych Lekárstwiech: Przy czym dosyć misternych á trafnych rzeczy y doświadczonych mieć będziesz.

¶ Co ieśli w tych Księgach więcey opisuie / zárázem po Epistole znaydziesz: á gdyć ciego szukáć potrzebá / Regestrá dostáteczne ná końcu snádnieć pokaże.

¶ W Krakowie/ w Drukárni Mikołáiá Szárffenberga

1971

Adam Heymowski

Les cimiers médiévaux des blazons polonais

page 62 (5)

Les cimiers médiévaux des blasons polonais

Autor(en): **Heymowski, Adam**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Archives héraldiques suisses : Annuaire = Schweizer Archiv für Heraldik : Jahrbuch = Archivio araldico svizzero : Annuario**

Band (Jahr): **85 (1971)**

PDF erstellt am: **25.11.2021**

Persistenter Link: http://doi.org/10.5169/seals-763065

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.
Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.
Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ein Dienst der *ETH-Bibliothek*
ETH Zürich, Rämistrasse 101, 8092 Zürich, Schweiz, www.library.ethz.ch

http://www.e-periodica.ch

10. *Kuczaba.* Le cimier chez Paprocki — huit têtes de chiots — était influencé par la légende concernant l'origine de ce clan (F p. 78 et 79). Parmi les blasons d'une des sources les plus anciennes de l'héraldique polonaise, la *Légende de Sainte Hedwige*, nous retrouvons les armes du clan de Kuczaba : une meule avec un quasi-panache représentant les jets d'eau (?) et comme cimier le meuble de l'écu (L pl. 5).

Annexe

Transcriptions of Jan Dlugosz Manuscripts

- Kórnik, Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, Manuskript Sign. 801 „Kodeks Działyńskich I", k. 124v-128r., nur mit Skizzen von ein paar Wappen, in der Literatur bekannt als „kórnicki" (K), ca. 1465-1470.

- Wrocław [Breslau], Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Manuskript Sign. 16/II, „Omnium domorum sive clenodiorum Polonice gentis descripcio" (Titel aus dem 19. Jahrhundert), in der Literatur „ossoliński" (O), 1. Hälfte XVI. Jh. [http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=5367]

- Roma, Biblioteca Apostolica Vaticana, Manuscript Chig.Q.II.51., 29v-33v., in der Literatur „Chigi" (Ch.), zwischen 1513 und 1529. [https://digi.vatlib.it/view/MSS_Chig.Q.II.51]

- Paris, Bibliotheque nationale de France, Bibliotheque de l'Arsenal, 1114, „Stemmata Polonica" (Titel aus der Bindung), mit handgemalten Wappenbildern, in der Literatur „arsenalski" (A), vom Jahre 1555. [http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b52507450b]

- Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Publiczne Potockich, 378, in der Literatur „Łętowskiego" (Ł), zwischen 1570 und etwa 1600.

- Львів [Lemberg], Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, 999 III, „Liber insigniorum regionum atque clenodiorum regni Poloniae summa cum diligentia elaboratus. 1575" mit Kupferstichen der einzelnen Wappen von Erasmus Kamyn, in der Literatur „Kamienia lwowski" (KamŁ), datiert 1575.

Kuszaba crest in the transcriptions of the original manuscript of Jan Długosz

- The Kórnik manuscript (**K**) of the Polish Sciences Academy in Kórnik;
- the manuscript (**O**) of the Ossolineum Library in Wrocław.
- the manuscript Chigi (**Ch.**) in Roma;
- the manuscript Łętowski (**Ł**) of the Archiwum Główne Akt Dawnych in Warsaw;
- the manuscript of Lwów (**KamL**) in the Library of Ivan Franko National University of Lviv;
- the manuscript from the Zamojski Library (**KamW**) now in the Warsaw National Museum;
- the manuscript (**A**) of the Arsenal Library in Paris.

Source: Marian Friedberg – 1931

references in annexe